

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Pro-ana blogy jako virtuální komunita s akcentem k tématu mentální anorexie

Diplomová práce

Autor: Bc. Petra Černá
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Slaninová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Petra Černá

Studium: P13147

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Pro-ana blogy jako virtuální komunita s akcentem k tématu mentální anorexie**

Název diplomové práce AJ: Pro-ana blogs as a virtual community with accent on mental anorexia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce bude popsat a analyzovat poruchy příjmu potravy a pro-ana blogy v kontextu mezilidských vztahů a ve výzkumném šetření zjistit zkušenosti uživatelů pro-ana blogů s mezilidskými vztahy v reálném životě a v rámci virtuální komunity. Bude zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Technikou sběru dat bude strukturovaný výběr textových pramenů veřejně přístupných v rámci internetové sítě. Tyto prameny budou posléze primárně podrobeny analýze v podobě kvalitativní obsahové analýzy textu za inspirace elementů zakotvené teorie.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Slaninová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.12.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením Mgr. Gabriely Slaninové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

ČERNÁ, Petra. *Pro-ana blogy jako virtuální komunita s akcentem k tématu mentální anorexie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2017. 108 s. Diplomová práce.

Cílem diplomové práce je popsat a analyzovat poruchy příjmu potravy a pro-ana blogy v kontextu mezilidských vztahů a ve výzkumném šetření zjistit zkušenosti uživatelů pro-ana blogů s mezilidskými vztahy v reálném životě a v rámci virtuální komunity. Nejprve je pozornost soustředěna především k mentální anorexii, jejím příčinám (s ohledem na aktuální situaci), projevům a důsledkům. Dále se zaměříme na pro-ana blogy, které dívky s mentální anorexií sdílí jako virtuální komunitu.

Výzkumný design je kvalitativního charakteru. Technikou sběru dat je, podle předem stanovených kritérií, strukturovaný výběr textových pramenů veřejně přístupných v rámci internetové sítě. Tyto prameny jsou posléze primárně podrobeny analýze v podobě kvalitativní obsahové analýzy textu za inspirace elementů zakotvené teorie.

Klíčová slova: mentální anorexie, virtuální komunita, pro-ana blogy, mezilidské vztahy

Annotation

ČERNÁ, Petra. *Pro-ana blogs as a virtual community with accent on mental anorexia*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 108 pp. Diploma Thesis.

The aim of the thesis is to describe and analyze eating disorders and pro-ana blogs in the context of interpersonal relationships and to discover pro-ana blog user's experience with interpersonal relationships in real life and within virtual communities. First of all, the attention will be focused mainly on anorexia nervosa, causes (with respect to the current situation), symptoms and consequences. Next, we focus on pro-ana blogs that girls with anorexia nervosa shares as a virtual community.

The nature of the research design is qualitative. Data collection technique will be, based on pre-defined set of criteria, structured collection of textual documents publicly available through the internet network. These sources will be subsequently and primarily analyzed by the qualitative text analysis inspired by elements of the grounded theory.

Keywords: mental anorexia, virtual community, pro-ana blogs, interpersonal relationships

Obsah:

Úvod	7
1 Poruchy příjmu potravy v souvislosti se společensky žádoucí podobou ženské krásy	9
1.1 Základní pojmosloví, vymezení a symptomy mentální anorexie	9
1.2 Postoj společnosti k ideálu ženské krásy	14
1.3 Vliv medií na ideál ženské krásy	16
2 Příčiny a důsledky vzniku mentální anorexie.....	18
2.1 Multifaktorové vlivy v etiologii mentální anorexie	19
2.1.1 Sociální a kulturní příčiny mentální anorexie.....	19
2.1.2 Životní události a rodinné faktory	20
2.1.3 Biologické a genetické faktory – kontext dědičnosti a osobnostního vyladění	21
2.2 Důsledky mentální anorexie – od zdravotních následků k snížení schopnosti „vidět“ sebe.....	23
2.2.1 Zdravotní a fyzické důsledky	23
2.2.2 Psychologicko-sociální důsledky	25
3 Prostředí virtuální komunity s orientací na pro-ana blogy	26
3.1 Pro-ana komunita a motivace jejich uživatelů	27
3.1.1 Prostředí pro-ana komunity	27
3.1.2 Motivace uživatelů pro-ana blogů	33
3.2 Mezilidské vztahy dívek pro-ana blogů.....	35
3.2.1 Sebereflexe anorektických dívek a žen	35
3.2.2 Rodina.....	37
3.2.3 Vrstevnické skupiny	39
4 Teoretická východiska práce	41
5 Výzkumné šetření	43
5.1 Cíl výzkumného šetření	43
5.2 Volba výzkumné strategie a způsob analýzy dat	44
5.2.1 Výzkumný vzorek – kritéria výběru a zdroje dat	45
5.3 Etické aspekty provedení výzkumu	55
5.3.1 Etické aspekty ve vztahu ke zvolené technice a povaze získaných dat....	56
5.4 Úvodem k dílčím výsledkům výzkumu	58
5.5 Dílčí výsledky	60
5.6 Celkové výsledky.....	89
5.7 Diskuze	95
Závěr.....	98
Použitá literatura.....	99
Ostatní literatura	105
Seznam tabulek.....	107
Seznam schémat	107
Seznam příloh.....	108

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá tématem pro-ana blogů jako virtuální komunity s akcentem k mentální anorexii. Práce je specificky zaměřená na poruchy příjmu potravy, a především mentální anorexii, která je charakterizovaná jako úmyslné snižování tělesné hmotnosti. Poruchy příjmu potravy bývají označovány za jedno z nejzávažnějších onemocnění dospívajících dívek a mladých žen.

Pozornost bude soustředěna především k pro-ana blogům, které dívky s mentální anorexií sdílí jako virtuální komunitu. Dále bude diplomová práce zaměřena na příčiny, projevy a důsledky mentální anorexie. Toto téma bylo vybráno na základě statistického růstu již zmiňovaného patologického jevu. Dalším důvodem výběru bylo zvyšování zájmu dívek s mentální anorexií o jeho sdílení ve virtuálním světě. Na blozích, které si dívky zřizují, hledají vzájemnou podporu, pomoc a rady od ostatních uživatelk. Blogy v tomto případě mají velkou sílu, jelikož se na nich sdružují uživatelky se společným zájmem zhubnout. S uvedeným si tak kladu otázky: Jaké byly vztahy dívek v jejich reálném životě? Jaký vztah mají k sobě? Jaké měly vztahy s rodiči? Jaké vztahy měly s blízkými? Jaké vztahy měly s vrstevníky a s učiteli ve škole? Jaké jsou jejich vztahy nyní? Jaké jsou vztahy v rámci virtuální komunity? Co jim tato komunita nabízí?

Vzhledem k těmto otázkám a již zmíněným faktům, si proto kladu za cíl diplomové práce popsat a analyzovat poruchy příjmu potravy a pro-ana blogy v kontextu mezilidských vztahů a ve výzkumném šetření zjistit zkušenosti uživatelk pro-ana blogů s mezilidskými vztahy v reálném životě a v rámci virtuální komunity.

Na základě výše zmíněného a v souvislosti k cíli práce stanovuji výzkumný problém: mezilidské vztahy dívek s mentální anorexií v reálném životě a v rámci virtuální komunity. Dále formuluji hlavní výzkumnou otázku: Jaké mají uživatelky pro-ana blogů mezilidské vztahy v reálném životě a jaké v rámci virtuální komunity? Předpokládám, v souladu s teoretickým očekáváním, že dívky s mentální anorexií mají lepší vztahy v rámci virtuální komunity, kde se jim dostává od ostatních uživatelk se stejným zájmem větší podpory a jistoty než v reálném životě. Zároveň předpokládám, že se uživatelky blogů (respondentky) cítí v rámci rodiny, vrstevníků a školy nepochopeny nebo špatně pochopeny.

S ohledem na cíl práce je zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Technikou sběru dat je strukturovaný výběr textových pramenů veřejně přístupných v rámci

internetové sítě. Tyto prameny jsou posléze primárně podrobeny analýze v podobě kvalitativní obsahové analýzy textu za inspirace elementů zakotvené teorie. Tato diplomová práce by mohla být přínosná pro odborníky z řad pomáhajících profesí, případně pedagogy. Rovněž doufám, že by práce mohla přispět k rozšíření pohledu na vztahové aspekty mentální anorexie v kontextu virtuálních vztahů.

1 Poruchy příjmu potravy v souvislosti se společensky žádoucí podobou ženské krásy

První kapitola je soustředěna na základní pojmosloví a představení symptomů psychogenních poruch příjmu potravy, mezi které řadíme mentální anorexii, mentální bulimii a záchvatové přejídání. Dále je pozornost zaměřena na postoj společnosti k ideálu ženské krásy, který je v médiích hojně skloňován. Může být významným faktorem při vzniku poruch příjmu potravy. Podle Kocourkové (1997, 61 s.) klade dnešní společnost přehnaný důraz na vzhled a váhu. Především v ženské populaci to posiluje falešné přesvědčení, že problém spokojenosti a úspěšnosti je vázán na tyto fyzické charakteristiky.

1.1 Základní pojmosloví, vymezení a symptomy mentální anorexie

Mentální anorexie

„Jídlo znamená život. Neměl bych žít, protože si to nezasloužím. Nezasloužím si to, protože jsem selhal. Proto si nezasloužím ani jídlo.“ (Claude-Pierre, 2001, s. 72).

Existuje mnoho pohledů na poruchy příjmu potravy ze strany odborníků (např. Krch, 2010 nebo Papežová, 2012), kteří se výrazně zaměřují na toto onemocnění. V následujících odstavcích budou stručně charakterizována vybraná vymezení mentální anorexie, která korespondují se zaměřením a cílem diplomové práce.

Papežová (2012, s. 11) o poruše příjmu potravy hovoří tehdy, když ztráta normálního vztahu k jídlu začíná ovlivňovat zdraví jedince. V tomto smyslu se nejedná pouze o zdraví fyzické, ale i o zdraví psychické. Do poruch příjmu potravy můžeme zařadit i chování takového člověka, který začíná používat jídlo vědomě či nevědomě k řešení svých emočních problémů. Pomocí jídla se snaží v náročné situaci nebo vztazích ulevit svým pocitům. Jiný autor jako například Novák (2010, s. 19) se při popisu mentální anorexie zaměřuje především na narušení sebevědomí dívek, sebeorganizaci a seberegulaci. Podle Nováka anorektické dívky ztrácejí nad sebou kontrolu a zaměřují veškerou svou pozornost na váhu, postavu a jídlo. To jediné jim dává naději na opětovné nalezení kontroly a jistoty.

Jedinci s mentální anorexií se často chovají podobně jako lidé, kteří začali brát drogu. Bagatelizují závažnost svého jednání a popírají, že by měli nějaké potíže. Argumentují zdravým životním stylem, svou výkonností, plněním všech požadavků apod. Aby se vyvarovali problémům, tak raději lžou a podvádějí. Mohou být také euforičtí a demonstrovat vlastní nadřazenost nad lidmi, kteří podle jejich názoru nedovedou vzdorovat potřebám svého těla (Vágnerová, 2008, s. 476).

Nejenom že tito lidé nemají žádné sebevědomí, ale také žádnou osobnost a ani žádnou identitu, vyjma té, kterou touží uskutečnit domnělá očekávání ostatních (Claude-Pierre, 2001, s. 59). Podle Claude-Pierre (2001, s. 83) je anorexie charakterizována v sebenenávisti způsobené neschopností dosáhnout dokonalosti. Autorka se zmiňuje o tom, že dnešní společnost je jiná, než byla dříve. V současné době také muži mohou jednat mnohem citlivěji.

Poruchu příjmu potravy, jakou je mentální anorexie, si ve většině případů jedinec (zpravidla častěji dívka) nechce přiznat a snaží se svoje chování skrývat. Z tohoto důvodů je mentální anorexie brána jako závažné onemocnění, u kterého je léčba velmi obtížná a většinou i dlouhodobá. Podle celosvětových výzkumů průměrně toto onemocnění trvá šest let. Pokaždé ale záleží na konkrétní situaci a konkrétní osobě. Je-li mentální anorexie včas zachycená a léčená, může být zvládnuta za velmi krátkou dobu. Čím delší dobu dívka či žena s nemocí žije, tím je zpravidla i náročnější léčba (Černá, 2012, s. 7).

Podle Janebové (2006, s. 75) mentální anorexie se vyskytuje u žen výrazně častěji než u mužů. Mužské pohlaví je zastoupeno asi v 10 % postižených. Je větší pravděpodobnost vzniku u svobodných mužů. Dříve v odborných publikacích byly poruchy příjmu potravy zmiňovány výhradně jako nemoc, která se vyskytuje v ženské populaci. Nicméně je zapotřebí zmínit, že se tato nemoc již nějakou dobu začíná více objevovat i mezi muži. To může souviset s nátlakem i na mužskou populaci v oblasti dosahování žádoucího vzhledu (dle aktuálních sociokulturních norem – viz násl. s. 11–13).

Mnoho dnešních dospívajících mladých mužů trpí pocitem, že jsou slabí a nedostatečně svalově vyvinutí. Roste tak i počet těch, kteří v zájmu a péči o své tělo jsou schopni překročit bezpečné hranice a riskovat, aby dosáhli až karikатурních podob. Tito muži by rádi dosáhli vzhledu mužů v kulturistických časopisech nebo akčních hrdinů ve filmu. Mezi chlapci a muži se tak zvyšuje výskyt poruch příjmu potravy.

V případě mužské mentální anorexie se mluví o bigorexii nebo Adonisově syndromu (Fialová, Krch, 2012, s. 190).

Rozdíl mezi mentální anorexií a bulimií je často neostrý. Formy tohoto onemocnění se mohou prolínat jedna v druhou. Mnohdy právě i anorexie vede k udržování podváhy zvracením. U jedinců s mentální anorexií je standardní stav, kdy považují za přejedení jakoukoliv i normální porci (Papežová, 2012, s. 13).

V jádru všech těchto teorií lze najít společný základ. Z výše uvedených interpretací vyplývá, že mentální anorexie je nejen fyzické onemocnění, které může být na první pohled znatelné, ale je to hlavně onemocnění, které narušuje tzv. duševní pohodu (dle WHO, 2014) a vážně ovlivňuje psychiku člověka. Špatný emocionální stav tak může narušovat každodenní život anorektického jedince. Percepce okolí, ve kterém se nemocný jedinec vyskytuje, pak vykazuje určitou prodlevu. Přítomnost nemoci poruch příjmu potravy nemusí být zpočátku zřejmá. Obdobně je to tak i v případě mentální bulimie.

Mentální bulimie

Podle Němečkové (2007, s. 156) tato porucha byla charakterizována poprvé až v padesátých letech minulého století. V období šedesátých a začátkem sedmdesátých let však už byla popisována jako průvodní jev některých mentálně anorektických forem. Jako samostatná porucha byla vyčleněna až od let devadesátých.

Toto onemocnění se vyznačuje opakovanými záchvaty přejídání velkým množstvím kalorické stravy (tzv. „binge eating“) a přehnanou patologickou kontrolou tělesné hmotnosti. Minimálně polovina žen, která onemocní mentální bulimií, si již dříve prošla i mentální anorexií. Přejídání je logickým důsledkem, kdy se v období mentální anorexie omezovaly v jídle či hladověly. Tyto dívky a ženy mají potřebu kontrolovat svou váhu, a proto příjem potravy začnou regulovat vyvolaným zvracením. Ze začátku se jim daří jíst to, co si dlouho musely odpírat a zároveň nepřibírají. Přejídání a zvracení také může přinášet dobrý pocit z nasycení a následného uvolnění (Černá, 2012, s. 10).

Vágnerová (2008, s. 475) uvádí, že pro jedince s převažující bulimií je typická impulzivita a neschopnost sebeovládání. Bulimičky by rády hladověly, ale na rozdíl od anorektických dívek toho nejsou schopny. To v nich následně vyvolává pocity viny, studu i vzteku na sebe sama. Nemají silnou vůli, a často se proto cítí vlastním chováním zhnusené a zároveň bezmocné. Vědí, že se všechno bude znovu opakovat.

Mentální bulimie postihuje především dívky a mladé ženy v širším věkovém rozmezí (16–40 let), než je tomu u anorexie. Bulimií trpí 2–6 % ženské populace, přesný počet není znám. Většina dívek postižených touto poruchou své potíže tají a nevyhledá lékařskou pomoc (Gelder a kol. 1996; Rahn a Mahnkopf, 2000; Koutek, 2000 cit. dle Vágnerová, 2008, s. 467). Téměř každá dvacátá dospívající dívka v České republice trpí mentální bulimií (6 %). Mentální anorexie na rozdíl od mentální bulimie tak častá není, protože postihuje pouze necelé 1 % mladých dívek. Fakt, že někdo v rodině (matka nebo sourozenec) trpí poruchou příjmu potravy, zvyšuje riziko vzniku poruch příjmu potravy i u ostatních žen v rodině (Marádová, 2007, s. 9).

Jak už bylo výše zmíněno, mentální bulimie se mnohdy přemění na období anorexie (až 50 %), resp. na období, kdy jedinec drží neustálé hladovky a různé diety. V dnešní době bulimie také častěji navazuje i na tzv. *psychogenní přejídání* (Papežová, 2012, s. 79). Psychogenním přejídáním se rozumí taková jídelní epizoda, která je především charakteristická snědením obrovského množství jídla s provázenou subjektivně vnímanou ztrátou sebekontroly (Cooper, 1995, s. 20). Z toho vyplývá, že určitá část populace dívek, které trpí mentální anorexií dříve či později, mohou trpět i jinou formou poruch příjmu potravy a naopak. Pro správné určení nemoci mentální anorexie je důležité uvést symptomy, které toto onemocnění doprovází.

Symptomy mentální anorexie

Podle mezinárodní klasifikace nemocí (Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize, 2006 cit. dle Černá, 2012, s. 6) musí být pro konečnou diagnózu splněny všechny příznaky (chybí-li některý, může se jednat o atypickou formu):

- tělesná váha je udržována nejméně 15 % pod předpokládanou tělesnou hmotností (ať již byla snížena nebo jí nikdy nebylo dosaženo) nebo je Queteletův index tělesné hmotnosti (body mass index: BMI = (váha v kg/ výška v m²) 17,5 nebo méně
- žena či dívka snižuje váhu různými dietami, navozuje si zvracení, užívá léky na odvodnění, hubnutí, užívá projímadla nebo nepřiměřeně cvičí
- obava z tloušťky, která přetrvává i při výrazné vyhublosti, zkreslená percepce vlastního těla a vtíravé, ovládací myšlenky na udržení nízké váhy
- absence menstruace (bývá „zakryta“ užíváním hormonální antikoncepce)

- začátek onemocnění před pubertou vede k jejímu zastavení, k dokončení puberty dochází po uzdravení, i když se menstruace může opozdit.

Jak již bylo výše uvedeno tvrzení několika autorů (např. Novák, 2010, Claude-Pierre, 2001), pro mentální anorexii je příznačná ztráta sebevědomí. Z tohoto důvodu nemocní nikdy nechtějí být středem pozornosti. Obvykle nosí volnější oblečení, aby tak zamaskovali úbytek váhy. Oběti mentální anorexie touží po někom, kdo by jim porozuměl, ale jejich negativní mysl jim nedovolí, aby se na někoho obrátily s prosbou o pomoc. Jsou přesvědčeny o tom, že si žádnou pomoc nezaslouží (Claude-Pierre, 2001, s. 94). Dále mívají vysoké nároky, které jsou obvykle iniciované rodinou. Častý je velký důraz na výkon. Potřebují neustálé sebepotvrzování úspěchem. Jsou závislé na pozitivním hodnocení. Tyto dívky bývají velmi aktivní a sportovně zaměřené. Fyzickou aktivitu lze hodnotit jako jeden z projevů potřeby ovládat vlastní tělo (Kocourková, 1997, s. 18).

Jejich jídelní stravování je příliš omezené a chudé. Anorektici si pro sebe upravují jídlo tím způsobem, že do něj přidávají nadbytek pálivé omáčky nebo octa. Díky tomu mají pocit, že si zaslouží jediné takové jídlo, které by nikomu jinému nechutnalo. Mnoho dívek drží celé dny hladovku, jež se většinou střídá s přejídáním. Plnohodnotné jídlo konzumují pouze velmi zřídka. Proto se po nějaké době z nepravdělného a velmi špatného stravování začnou objevovat první příznaky (Claude-Pierre, 2001, s. 97).

Jako hlavní příznaky poruch příjmu potravy Claude-Pierre (2001, s. 101–102) zmiňuje především:

- bradykardie (zpomalení srdeční činnosti) a nepravidelný tep,
- edémy (otoky),
- selhávání ledvin,
- selhávání jater,
- osteoporóza (prořídnutí kostí),
- kolísání krevního tlaku,
- zjizvený jícen a zvýšená kazivost zubů od častého zvracení
- protržení střeva od nadměrného užívání projímadel,
- insomnie (nespavost).

Nejen výše zmiňované příznaky tuto nemoc provázejí. Podle Claude-Pierre jsou to i duševní muka. Domnívá se, že duševní muka nemocných jsou někdy tak hrozná a intenzivní, že si způsobují různá poranění. Fyzickým sebepoškozením mohou na chvíli nahradit nějakou jinou bolestí, která by hlasy uvnitř mysli přehlušila. Proto si někteří jedinci například drásají, škrábají nebo pořezávají kůži (Claude-Pierre, 2001, s. 109). Podle různých autorů je sebepoškozování přítomno až u 25–55 % pacientů poruch příjmu potravy. Maladaptivní mechanismus zvládnání problémů a silných emočních stimulů je důvodem sebepoškozování. Nejčastější příčinou bývá snaha zabránit pocitům napětí a uvolnění vzteku. Někdy se popisuje uspokojení ze sebestrestání nebo získání pozornosti (Bednářová, Yamamotová, Papežová, 2010, s. 174). Dalším zajímavým příznakem, který by nás měl upozornit na to, že dívka trpí mentální anorexií, je velikost jejího písma. Anorektické dívky zmenšují svůj rukopis, jako by se písmo mělo ztratit spolu s nimi. Podle zmenšujícího písma některých těchto nemocných jedinců se lze domnívat, že trpí pocitem méněcennosti a podřazenosti vůči ostatním (Claude-Pierre, 2001, s. 114).

Za zmínku také stojí rovněž jejich neobvyklé stravovací návyky. Kdy často připravují velké hostiny pro návštěvy, aniž by sami něco snědli. Většinou snědí pouze zbylé drobky. V důsledku špatného a nedostačujícího stravování mají bledou pokožku, tmavé kruhy pod očima, projevuje se u nich lámavost nehtů a mají vyschlou kůži. Člověk s anorexií trpí také silnou nespavostí. Těžko se soustředí a při hovoru se nedívá přímo do očí. S anorexií velmi často bývá spojována taktéž deprese. Jedinec bývá lhostejný a patetický, není schopen se z ničeho radovat. To má za důsledek, že často pak svoje problémy řeší alkoholem nebo drogovou závislostí (Claude-Pierre, 2001, s. 183).

Z výše uvedeného vyplývá, že poruchy příjmu potravy lze zařadit mezi velmi vážná onemocnění, která se negativně podepisují na kvalitě života jedince i jeho okolí.

1.2 Postoj společnosti k ideálu ženské krásy

Naše kultura nás naučila obdivovat to, co je nám prostřednictvím médií obdivovat nařizeno. Akceptujeme tyto informace jako normální a standardní a nepřemýšlíme o nich. Avšak i přes tyto přísné normy, které jsou pro naše tělo stanoveny, neposuzujeme podle nich štíhlost ostatních. Obzvláště ženy investují čas

a peníze do toho, aby ze sebe udělaly někoho, kdo udělá radost jiným (Fialová, 2001, s. 193).

Podle Vágnerové (2008, s. 465) je aktuální vzor krásy pro většinu populace nedostupný. Nicméně o něj přesto dívky i mladé ženy usilují. Sociokulturní norma určuje dosažení co nejvyššího stupně atraktivity jako úkol, který je nezbytné zvládnout. V tomto směru se v současné společnosti vyskytuje tendence k uniformitě: žádoucí je to, co se nejvíce přibližuje onomu vzoru. Ztotožnění se s pozitivně přijatelným vzorem má určité výhody. Přináší to jedinci jistotu dobrého sociálního hodnocení. Také sociálně ověřená tělesná atraktivita ovlivňuje sebehodnocení a sebedůvěru žen. Ženy se všeobecně vždy více zajímaly o tělesný tuk a krásu. Zatímco muži se zajímali o svaly a sílu. Kulturní představa o mužské roli a jeho postavení ve společnosti se tak rychle nemění jako v ženském případě. Vedle kulturních rozdílů jsou tu i rozdíly biologické. Všeobecně ženy bez rozdílu věku mají větší sklon k tloušťnutí více než muži (Krch, 2008, s. 45).

Co se týče období dospívání, jsou pubescenti a mladší adolescenti nejcitlivější na to, jakým dojmem působí na druhé lidi. Zaznamenávají všechno, co se k jejich osobě nějak vztahuje. Nejde pouze o verbálně vyjádřené hodnotící soudy, ale i neverbální projevy. Jaká je jim věnována pozornost, či jsou-li přehlíženi. Soustředí-li na sebe pohledy obdivné, kritické, anebo posměšné. Zvláště ty projevy a výroky, které skutečně (či jen podle mínění adolescentů) představují negativní posouzení, bývají intenzivně prožívány a působí zmatky a výkyvy v sebehodnocení. Dospívající dívky bývají citlivější na některé komentáře směřujících k jejich postavě. Většina dospělých, resp. rodičů či prarodičů si neuvědomuje, jak zásadně mohou jejich poznámky ovlivnit a poznamenat psychiku mladého jedince. Tyto situace se ale také objevují v prostředí vrstevnických skupin, kdy např. spolužák v nejnepřímém žertu komentuje dívčin vzhled (Fialová, 2001, s. 33).

Dívky se v tomto vývojovém období často cítí nedokonale a hledají příčiny v sobě. Změna vlastního těla, které se začíná zaoblovat a přijímá „ženské tvary“, přináší zmatek, strach a pocity bezmocnosti. Reakce okolí na tělesnou proměnu dívky vyžadují nová pravidla chování, které mají souvislost s jejich dosavadními zkušenostmi. Tato nejistota je vede k tomu, že prahnou po štíhlosti těla a jako řešení vidí odpírání si jídla a trénování těla. Tímto způsobem chtějí mít svou postavu opět pod kontrolou (Fialová, 2001, s. 100).

1.3 Vliv medií na ideál ženské krásy

Ženy, na rozdíl od mužů, jsou vystavovány neustále většímu tlaku sdělovacích prostředků. Média je často přesvědčují o tom, že krása i jejich osobní štěstí a vlastní hodnota závisejí na tom, jak jsou vyhublé. Také zdravotní výhody štíhlosti jsou výrazně zveličovány, zatímco těm škodlivým důsledkům omezování se v jídle je věnována pouze nepatrná pozornost (Krch, 2008, s. 51).

Zde bych si dovolila částečně polemizovat. V dnešní době je dle mého názoru vytvářen i tlak na muže. Konkrétně to můžeme vidět například v televizních reklamách na kosmetiku od společnosti Old Spice (tyto reklamní spoty byly ostatně vysílány i v českých médiích). Kupříkladu v jedné z reklam bývalý hráč amerického fotbalu Isaiah Mustafa, přijíždějící na koni, ukazuje svoji dokonale vypracovanou a muskulaturní postavu a k tomu říká: „*Zdravím dámy. Jak se máte? Skvěle? Vypadá váš muž jako já? Ne. Může vonět jako já? Ano. Měl by používat Old Spice Danger Zone, co já vím. Milujete vůni dobrodružství? Chcete muže, co voní jako by pro vás uměl upéct lahodný dort v kuchyni snů, kterou pro vás vlastnoručně postavil? Samozřejmě! Nasedněte... životní jízda začíná! Takže dámy, měl by váš muž vonět jako Old Spice muž? Řekněte sami...*“ (TVspoty, 2011). Jako další ilustrující příklad lze uvést reklamu na zmrzlinu Mrož, kde hlavní roli hrají pouze svalnatí muži. Ti si ve scéně hrají svlečení do půlky těla na farmáře a lákají ženy na zmrzlinu. Po zhlednutí této reklamy by pak pravděpodobně téměř každá žena chtěla mít doma takového farmáře. U mužů to však naopak může vyvolat pocit méněcennosti a frustrace. V opačném případě tlaku na ženy to jsou zase na kost vyhublé modelky, populární herečky a tanečnice, které slouží jako symbol ideálu krásy, spokojenosti a úspěchu.

Dietní chování je také bráno jako univerzální norma stravování. Tento trend představovala a pořád stále představuje i kupříkladu velmi oblíbená hračka, panenka Barbie. V časopisech jsou štíhlé modelky, které ještě více počítačově zeštíhlují, protahují do výšky, a dále různě vyhlazují. Podobně v obchodech s módními oděvy se nejčastěji prodávají velmi malé velikosti (Papežová, 2012, s. 17).

Výše zmiňované modely ženské krásy, jež jim jsou ze všech stran vštěpovány, mohou u dívek a žen s nejistou identitou zvyšovat jejich nespokojenost. Může to ovlivnit jejich vztah k jídlu a hrozí následný sklon k vzniku některé nemoci z poruch příjmu potravy (Fialová, 2001, s. 195).

Fialová (2001, s. 193) tvrdí, že média často ženám vštěpují, že takové, jaké jsou, nejsou dostatečně dobré. Toto přesvědčení, ke kterému dospěje velká většina žen, má za následek zespolečňování. Tomu napomáhá zkreslené a jednoduché poselství médií, který diváky pobízí, ať kupují výrobky, utrácejí peníze a vyzkoušejí zázrak, který je zcela změní (Keller, 2005, s. 23–24).

Také řada výzkumů, které již byly v minulosti uskutečněny, dokládá, že napodobování u jedinců významně funguje, jelikož i již velmi malé dítě umí napodobovat to, co vidí například v televizi (Kraus, 2014, s. 112). Podle Marádové (2007, s. 17) velká část mladistvých dívek vlastně netuší, jaká by měla být jejich normální tělesná váha a snaží se bojovat proti biologicky přiměřeným tělesným proporcím. To může být důvodem, proč si některé dospívající dívky začnou v období puberty kupovat například dietní tablety. Ty jsou v médiích prezentovány jako spolehlivý prostředek, jak zhubnout. V tomto období adolescenti navíc rádi experimentují. Diváci s touhou po dokonalé postavě si však neuvědomují, že se mnohdy jedná o klamavou reklamu. Mediální obraz ideálů krásy je signifikantním, nikoliv však jediným faktorem, který se podílí na vzniku poruch příjmu potravy (viz kapitola 2 a Fialová, 2001, s. 193).

2 Příčiny a důsledky vzniku mentální anorexie

Termín mentální anorexie (anorexia nervosa) hovoří o poruše pramenící z neurotické ztráty chuti k jídlu. Odkazy na termín „anorexia“ lze zaznamenat již ve starověkých lékařských pramenech. V dobách Antiky termín anorexie označoval stav nedostatečné „orexis“, to znamená celkové vyčerpání, apatie. Galén, který byl jednou z nejvýznamnějších postav medicíny v té době, používal tento termín v užším smyslu, a to jako absenci chuti k jídlu, nebo odpor k jídlu. Stejně jako Hippokrates, i Galén obvykle užíval pojem „asitia“ (nebo „inedia“), když popisoval odmítání potravy. Tento stav byl přisuzován zejména špatným tělesným tekutinám (Krch, 1999, s. 25).

Až do roku 1914 dominoval převážně názor, že je mentální anorexie duševní poruchou. Ve stejném roce však hamburský patolog Morfia Simmonds objevil u některých vyhublých nemocných léze v hypofýze. Od toho okamžiku začaly diagnostické spory a mentální anorexie tak začala být spojována s tzv. „Simmondsovou chorobou (kachexií)“. Po dobu dvou desetiletí pak převažovala tato hypotéza. Až ve čtyřicátých letech 20. století zásluhou psychosomatické medicíny a psychoanalýzy byla mentální anorexie znovu zařazena mezi duševní poruchy (Faltus cit. in Papežová, 2010, s. 21).

Následující text této kapitoly je rozdělen na dvě hlavní části. V první části jsou obsaženy informace o příčinách mentální anorexie, kde jsou popsány příčiny, které mají významný vliv na rozvoj poruchy příjmu potravy u mladých a dospívajících jedinců. Tyto příčiny jsou zde uvedeny záměrně pro poskytnutí lepšího náhledu do problematiky mezilidských vztahů dívek s mentální anorexií. Druhá část je zaměřená na důsledky, které mají dopad na psychickou, sociální i zdravotní stránku osobnosti. Mentální anorexie může mít až fatální dopady na osobní i společenský život nejen mladého člověka trpícího tímto onemocněním. Mentální anorexie také významně zasahuje do fungování celého rodinného systému, kdy se rodiče anorektického dítěte primárně soustředí na péči a pomoc jejich nemocnému dítěti a vše ostatní je mnohdy opomíjeno. Nejenže v tento moment mohou rodiče nechtěně zanedbávat potřeby a péči o druhého potomka, ale také jejich profesní život a partnerský vztah může být narušen (detailněji viz citované prameny níže).

2.1 Multifaktorové vlivy v etiologii mentální anorexie

Je mnoho prvotních důvodů a příčin vzniku onemocnění mentální anorexií. V tomto případě se hovoří o tzv. multifaktorových vlivech. Do života každého jedince zasahuje a různým způsobem ho formuje jeho okolní prostředí, ať už máme na mysli to sociální nebo kulturní. Na tomto místě bychom také neměli opomenout rodinné činitele ani biologické faktory, protože rodina, jakožto primární skupina, by měla pozitivně působit na zdravý rozvoj osobnosti svého potomka. Dalším důležitým rysem pro vznik mentální anorexie je faktor psychologický. Podrobnější informace o již zmiňovaných příčinách jsou uvedeny dále.

2.1.1 Sociální a kulturní příčiny mentální anorexie

Již od útlého dětství jedinec podléhá tlakům a nárokům společnosti, s nimiž se musí naučit vyrovnávat. Takto zvolna vrůstá do společnosti a učí se podrobovat jejím oprávněným požadavkům a neoprávněným odporovat. To mu pak umožňuje, že je jako dospělý člověk schopen ve shodě se sebou samým i se společností vést naplněný život (Leibold, 1995, s. 46).

Ve 2. polovině minulého století vzrostl tlak na štíhlost, která znázorňovala vyšší úspěšnost a společenské postavení jedince ve společnosti. Už od čtyřicátých let si módní návrháři záměrně vybírali modelky spíše jako takřikající ramínka na své supermodelky. Příkladem je světoznámá modelka Twiggy, která se v šedesátých letech stala velmi populární se svým BMI 14,7. K tomu vzkvétal dietní průmysl, který stále rozšiřoval možnosti v rámci dietních postupů. Dále se také rozrůstal kosmetický průmysl slibující, že dokáže zázraky ve vzhledu (Papežová, 2012, s. 104). V současné době mají na psychiku jedince výrazný vliv především média. Ve zpravodajství médií a u televize zvláště lze pozorovat tendenci k převaze negativních zpráv. Negativní charakter mají i vyhledávané senzace („senzace sice je, že pes pokousal člověka, ale skutečnou senzací by bylo, kdyby člověk pokousal psa“), což vede k vysoké prezentaci násilných činů a dále zvyšuje podíl zobrazovaných krutostí na obrazovkách (Musil, 2003, s. 83). I podle Claude-Pierre (2001, s. 68) nás média neustále zahlcují pesimismem, soutěživostí, beznadějí, konflikty a katastrofami nejrůznějších druhů. Špatné zprávy jsou velmi snadno dostupné, zatímco ty dobré zprávy jsou vidět pouze výjimečně.

Lze tedy konstatovat následující. Zájmem médií je publikovat co nejvíce negativních a katastrofálních zpráv pro větší sledovanost diváky. V praxi ve vztahu k mentální anorexii jsou hubené dívky vyobrazovány jako zdravý pohled na krásnou a úspěšnou mladou ženu. Kde je ale zmíněno, že přílišná hubenost může mít i zdravotní dopady na člověka? Jsou-li v médiích zobrazovány plnoštíhlé dámy, jediné, na co upozorňují, jsou opět negativa. V ten moment se intuitivně nabízí otázka, proč to tak není i v případě vyhublých dívek? Proč jsou vyhublé dívky vykreslovány jen v pozitivním světle a plnoštíhlé jsou kritizovány negativně?

Jedním z důvodů je vytvoření negativního pohledu světa, který může být účinným cíleným nástrojem indoktrinace. Nespokojenost zvyšuje manipulovatelnost a vytváří falešný obraz nebezpečného a současně stále nebezpečnějšího světa, a to dokonce i v situaci, kdy skutečnost je ale odlišná (Musil, 2003, s. 85). Všechny nepříznivé sociální vlivy mohou jedince podněcovat až k tomu, že se nakonec vůbec nejeví vhodné usilovat o to, aby v této společnosti žil jako dospělý člověk (Leibold, 1995, s. 47).

Dle mého názoru by v tomto okamžiku měla působit rodina, jejíž funkcí je svým dětem již od raného věku vštěpovat takové hodnoty a vzorce chování, aby děti byly následně schopny kritického myšlení a věděly tak, že mnohdy i většina informací, která média prezentují, jsou nepřesná či účelně stylizovaná. Více informací o tom, jakou roli hraje rodina v životě anorektického člověka, je uvedeno níže v kapitole 2.1.2.

2.1.2 Životní události a rodinné faktory

Na formování dlouhodobých funkcí a života rodiny se podílejí všichni její členové. V posledních desetiletích dochází k velkým transformacím v konstelaci rodiny. Nejenom, že se zmenšuje její velikost, ale také ubývá vícegeneračních a přibývá neúplných rodin. Psychologické prostředí je poznamenáno změnami v rolích vychovatelů, příkladem může být výchova jen jedním z rodičů. Dalšími změnami, které si nelze nevděkovat, je kupříkladu i vysoká rozvodovost, malá stabilita rodiny nebo střídáním partnerů rodiči. Mnoho párů je nyní namísto manželů „partnery“ (Fraňková, Pařízková, Malichová, 2013, s. 77). Poruchy příjmu potravy vznikají častěji v dysfunkčních rodinách, kde je kladen velký důraz na kontrolu. V takové rodině se vyskytují perfekcionistické a obsedantní atributy. Je kupříkladu zakázáno projevit

některé emoce jako je smutek, slabost anebo zlost. Neexistují také jasné hranice v rodině mezi dětmi a dospělými. Je zde kladen hlavní důraz na zevnějšek a pouze podle něj jsou rodiny oceňovány, kritizovány a srovnávány s ostatními (Papežová, 2012, s. 105). V rodině s dysfunkčními vztahy je nejenom typická neschopnost řešit konflikty, ale také věcně komunikovat nebo přijímat rozhodnutí. Má zde větší převahu strategie popírání problémů. Patří sem taková rodina, která se bojí jakékoli změny. Rodina potřebuje zachovat daný stav, který představuje zaručenou rovnováhu a navenek se prezentuje jako bezproblémová a fungující rodina. Aby tohoto cíle dosáhla, musí usměrňovat život všech svých členů, zejména těch, kteří jsou nejvíce závislí. Často jde o rodiny, který jsou silně zaměřené na výkon a úspěch, a to pak vyžadují i od svých dětí (Vágnerová, 2008, s. 469).

Se všemi výše zmiňovanými výroky souhlasím. Nicméně se domnívám, že nelze zcela jednotně říci, zda všechny dívky s mentální anorexií pocházejí nutně z dysfunkčních či neúplných rodin, protože z vlastní, byť omezené empirie, znám osobně některé případy dívek s poruchou příjmu potravy, které pravděpodobně vyrůstaly v úplných rodinách s dobrými vztahy mezi jednotlivými členy.

Nejvíce se přesto přikláním k tvrzení Nováka (2010, s. 17), podle kterého mentální anorexie funguje jako zoufalý pokus regulovat zahlcující pocity a konstruovat smysluplný pocit sebe sama, když se člověku nedostává podpory z vnějšího prostředí. Obdobně bylo onemocnění chápáno jako určitý způsob copingu u žen, které si neosvojily konstruktivní způsoby zvládnání osobních krizí.

2.1.3 Biologické a genetické faktory – kontext dědičnosti a osobnostního vyladění

Krch (2005, s. 49) zmiňuje, že většina studií, která se zatím uskutečnila, prokázala schopnost redukčních diet zvyšovat riziko vzniku poruch příjmu potravy, jako je mentální anorexie či mentální bulimie, asi osmkrát. V průměru třicet procent redukčních diet se mění během jednoho až dvou let v dietu již patologickou. U dvaceti až třiceti patologických dietárek se později rozvine plný nebo alespoň částečný syndrom poruchy příjmu potravy. V České republice podle Krcha drží redukční dietu asi dvacet procent šestnáctiletých dívek a kolem šedesáti procent děvčat se o ni už někdy alespoň pokoušelo.

U onemocnění mentální anorexie tvoří genetický podíl 50–90 % a u bulimie 35–83 %. Mezi geneticky zranitelnější můžeme zařadit lidi povahově úzkostné a citlivé vůči stresu. Spouštěčem může být např. stres vyvolaný v důsledku smrti někoho blízkého či stres plynoucí z velkého zklamání. Poruchy příjmu potravy také mohou představovat určitou formu, jak se s tíživou situací vyrovnat. V největším riziku jsou pak příbuzné ženského pohlaví (Papežová, 2012, s. 20).

Byl zjištěn také její častější familiární výskyt, např. sestry anorektických pacientek jsou postiženy pětkrát více než je tomu u průměrné populace. V rámci genetických studií byla prokázána i určitá vazba dispozic ke vzniku mentální anorexie a afektivní poruchy, zejména deprese (Strober, 1995, v Geodet a kol., 1996 cit. dle Vágnerová, 2008, s. 467). Na základě studia relevantní literatury si pokládám následující otázku v podobě hypotézy. Je pravděpodobné, že kupříkladu matka, která trpí poruchou příjmu potravy, má zřejmě i problematický (špatný) vztah k jídlu. Tudíž lze předpokládat, že se v této rodině pravděpodobně nedodržují nebo jen nevhodně praktikují určité rituály spjaté s jídlem a jeho konzumací. Mohou rovněž nastat i jisté okolnosti, kdy kupříkladu rodič neustále komentuje situace kolem jídla (například cíleně za účelem odrazení od konzumace). I toto chování pak může negativně ovlivňovat vztah jejich dítěte k jídlu. Důvodem tohoto předpokladu je skutečnost, kdy každý potomek zpravidla přejímá zvyky a životní postoje po svých rodičích a napodobuje jejich chování.

V závěru této podkapitoly je vhodné dodat, že v souvislosti s osobnostní strukturou pacientek s mentální anorexií bývají tyto ženy charakterizovány spíše jako osobnosti vyhýbavé, zatímco dívky s mentální bulimií jsou spojovány s hraniční osobností (Kocourková, Koutek, 2001, s. 109).

2.2 Důsledky mentální anorexie – od zdravotních následků k snížení schopnosti „vidět“ sebe

Mentální anorexie proniká do všech částí našeho já. Nedostatek jídla oslabuje tělo, mysl i citění. Může umlčet naše opravdové já. Jedinečnost osobnosti se postupně s trváním poruchy vytrácí. Psychické i fyzické konsekvence hladovění člověka zavrou do pomyslného začarovaného kruhu. Člověk, který trpí poruchou příjmu potravy tak ztrácí schopnost vidět sebe a řešit reálné problémy (Papežová, 2012, s. 56–57).

Důsledky mentální anorexie byly rozděleny na zdravotní a fyzické, které se týkají především anorektického člověka samotného. Další důsledky jsou uváděny jako psychologicko-sociální. Ty už se dotýkají i okolí nemocného člověka. Následkem své nemoci nejsou nemocní schopni nebo nechtějí navazovat mezilidské vztahy a zůstávají od ostatních izolováni. Více podrobností o výše zmíněných důsledcích mentální anorexie je uvedeno v podkapitole 2.2.1 a 2.2.2.

2.2.1 Zdravotní a fyzické důsledky

Díky nedostatečné a špatné stravě mají anorektici spoustu zdravotních problémů. Tito lidé často trpí nedostatečnou výživou bez vitamínů, minerálních látek a stopových prvků. To se pak projevuje i například jejich chudokrevností, protože mají nedostatek železa. Dále trpí na abnormální křeče, které mají v důsledku nedostatku vápníku a hořčíku. Dochází také k poruchám nervové činnosti, jenž způsobuje nedostatek vitamínu B, a v neposlední řadě při nedostatku jódu se zhorší i funkce štítné žlázy. Kromě toho dojde časem také k výraznému nedostatku bílkovin, který hodně naruší tělesný i duševní vývoj nemocných (Leibold, 1995, s. 78). V průběhu mentální anorexie se často u dívek rovněž objevuje dehydratace, která přispívá následně k hypotermii (podchlazení) i k hypotenzi (nízký krevní tlak) (Kocourková, 1997, s. 29).

Dlouhodobé hladovění a podvýživa člověku způsobuje takové tělesné a psychické utrpení, které pak může skončit i smrtí. Nebezpečí úmrtí je u anorektických dívek až 18x vyšší než u zdravých, stejně starých jedinců. V různých studiích se uvádí úmrtnost tohoto onemocnění v rozmezí 3–8 %. Se závažnými a život ohrožujícími zdravotními důsledky je spojena, jak už bylo výše zmíněno, nedostatečná a velmi jednostranná výživa a také zvracení. Díky tomu je narušená celá rovnováha tělesných

tekutin a solí, které nadměrně zatěžuje srdce a ledviny (Krch, 2010, s. 45). Dívky, které delší dobu zvrací, mívají k jejich drobnému, hubenému a dětsky vypadajícímu tělu větší hlavu. Což se stává v případě otoku slinných žláz vlivem zvracení. Suchost kůže je dalším problémem, který dívky trápí. Kůži mívají často popraskanou a zhrubělou na kloubech. Díky nedostatku vitamínů mají krátké nekvalitní nehty a mnohé z nich nekvalitní, tzv. kariézní chrup. Anorektické dívky se bohužel i po uzdravení potýkají se zdravotními obtížemi. Od neustálého zvracení a hladovění mají také například i nevratně poškozený žaludek (Němečková, 2007, s. 155).

Jedním z nejzávažnějších dopadů u anorektiček je pak hormonálním rozvratem částečně související redukce kostní tkáně. Je značně riziková především u dospívajících dívek. Místo toho, aby jim kostní tkáň rostla, tak o tuto hmotu přicházejí (Papežová, 2010, s. 214). V konečném důsledku anorexie následně dochází ke zhroucení s těžkým tělesným vyčerpáním. Anorektici pak ani často nejsou schopni vstát z postele a sami se o sebe postarat. Nejsou schopni zvládat základní péči o tělo. V tomto stavu je nejvyšší čas na poskytnutí klinické intenzivní péče, jinak může skončit vyčerpání smrtelným stadiem (Leibold, 1995, s. 74).

V klinické praxi se u žen s poruchami příjmu potravy často setkáváme se zvýšeným rizikem neplodnosti v aktivní fázi onemocnění. Ale také na druhou stranu existují ženy s nediodagnostikovanou poruchou příjmu potravy, které vyhledávají léčbu pro neplodnost. Jelikož většina žen svou poruchu skrývá, měli by si gynekologové více všimnout nepravidelné menstruace a nápadného kolísání váhy (Krch, 1999, s. 114).

Dalším z mnoha zdravotních důsledků je zvýšený výskyt perinatologických komplikací a poporodních duševních změn. Odborníci uvádí, že se u anorektických dívek objevují častější spontánní potraty (2x častější), častější perinatální úmrtnost (až 6x vyšší) a porody menších či poškozených novorozenců. Někteří autoři hovoří o tom, že anorektičky během těhotenství trpí častější a vyšší úzkostností a depresí, poporodní depresí a mají vztahové problémy s novorozenci (Pařízek, Papežová, Uhlíková cit. in Papežová, 2010, s. 219).

Jelikož, jak uvádí literatura, je většina dívek i po vyléčení sužována zdravotními problémy, nabízí se intuitivně otázka, zda se jejich fyzické zdraví odráží i na psychice a například absenci sociálních kontaktů s okolním světem. O této problematice tedy bude pojednávat následující kapitola.

2.2.2 Psychologicko-sociální důsledky

To, jakým způsobem anorektičky zauímají vztah k okolnímu světu, je dáno vrtošivým kolísáním nálady. Někdy jsou schopny lidi kolem sebe zaujmout a nakazit je svou čínorodostí. Vzápětí ale mohou všechny urazit svou arogancí, agresivitou a podrážděností. Anorektické dívky bývají často přecitlivělé vůči hluku a světlu. To pak u nich může vyprovokovat neovladatelné agresivní reakce. V průběhu pár hodin se může tato euforie změnit v hlubokou depresi, doprovázenou mnohdy pocity viny a hanby. Pak se zase stáhnou např. do svého pokoje. Dlouhé dny neopouštějí postel a na snahu okolí opět je povzbudit reagují mlčením nebo agresivními výbuchy (Leibold, 1995, s. 84).

Typickým důsledkem anorexie je zhoršující se koncentrace pozornosti, stejně jako pracovní tempo a pohotovost chápat komplexní problémy. Anorektické dívky mají časté problémy se spánkem, mění se jejich denní a pracovní režim. Celkově se zhoršuje jejich intelektová výkonnost a schopnost řešit problémy. Tito jedinci ztrácí smysl pro humor a mají tendence vidět svět pouze černobíle. Ztrácejí zájem o okolí, o sex a o vše, co se bezprostředně netýká jídla (Krch, 2010, s. 50). Proto se vztahu k ostatním lidem projevují negativně. Mívají deprese, pocity hanby a viny, které jim způsobují zábrany a nejistotu. Tyto emocionální stavy jim pak už nedovolují žádné pozitivní sociální kontakty. Pod nezdravým nátlakem náruživosti se stejně zakrátko vytrácí zájem o sociální vztahy, až nakonec zůstanou úplně osamoceni (Leibold, 1995, s. 92).

Dle mého názoru i přibývajících konflikty (v důsledku nemoci) s okolím mohou dívky vést k tomu, že se záměrně začnou vyhýbat sociálním kontaktům. Nakonec zůstávají osamoceny a roste u nich nezájmem o mezilidské vztahy. Podle Leibolda (1995, s. 81–82) bývají anorektické dívky natolik zaměstnány svými chorobnými myšlenkami, že vedle nich už není prostor pro sociální potřeby. Tyto potřeby ještě více zanedbávají, a to způsobí sociální izolaci, která patří k nejtěžším stresovým činitelům, jež mohou člověka potkat. Proto dívky hledají mezilidské vztahy i například prostřednictvím virtuální komunity.

3 Prostředí virtuální komunity s orientací na pro-ana blogy

V dnešní době stále častěji zasahuje do našeho života další sdělovací prostředek, a to internet. Vzhledem k šíři nabídky a dostupnosti informací z různých oblastí se stává nejvíce využívaným médiem. Na rozdíl od ostatních tradičních sdělovacích prostředků je s internetem spojena řada výhod i nevýhod. Mezi jeho přednosti lze zařadit neomezené informační možnosti a jeho mnohostranné využití. Umožňuje nejen informace přijímat, ale také je předávat dál. Díky tomu může člověk aktivně komunikovat na dálku.

Typy blogů

Slovo blog je složeninou výrazů web a log (angl. deník). Jedná se o takové osobní webové stránky, na kterých uživatelé publikují příspěvky ve formě článků. Blog je většinou zaměřen na konkrétní téma. Autoři zde mohou popisovat a reagovat na libovolné události všedního života. Téma a forma vždy záleží čistě na nich samotných (Šindelář, 2006, s. 7).

Blogy můžeme rozdělit na tři základní typy podle jejich obsahu. Jako první filtry („filters“) bývají označovány blogy, jejichž obsah je vzhledem k blogerovi externí (například o událostech ze světa). Důvod, proč jsou označeny jako filtry, je to, že bloger (autor blogu) je tím, kdo rozhodne, které informace jsou podle něho důležité a které uveřejní na svém blogu. Naopak druhými typy jsou osobní deníky („personal journals“) obsahující události z blogerova života, jeho myšlenky a vnitřní stavy. Zbývajícím typem jsou znalostní blogy („k(nowledge)-(b)logs“). Ty slouží jako zdroj informací a pozorování typicky technického rázu. Můžeme se setkat i se smíšenými typy, které jsou kombinacemi dvou nebo všech tří uvedených typů (Herring et al., 2004a cit. dle Lusková, Blinka, Šmahel, 2008, s. 3). Blogy patří mezi jednu ze současných a velmi oblíbených virtuálních sítí, které adolescenti rádi navštěvují pro snadnou komunikaci s ostatními lidmi, avšak virtuální blízkost se na rozdíl od fyzické blízkosti liší. Virtuální blízkost se vyznačuje spíše frekvencí, jak často si člověk jde s onou virtuální osobou popovídat. On-line přátelství může být dokonce často i silnější než přátelství v reálném

prostředí. Jedním z důvodů je i to, že odhalením se cizinci se může zesílit efekt navracení se k němu (Šmahel, 2003, s. 76).

Pro jasnější představu byly záměrně uvedeny nejprve základní informace a typy blogů. Nicméně v návaznosti na témata a cíl práce se níže budeme více zajímat o tzv. pro-ana blogy a motivaci uživatelů této komunity.

3.1 Pro-ana komunita a motivace jejich uživatelů

Současný svět se může zdát některým mladým lidem velmi komplikovaný, nesrozumitelný a náročný. Jen malá část z nich odolá v konkurenci s ostatními nebo splní očekávání svých nejbližších. Někteří z nich raději rezignují na dosažení vyšších cílů. Vykonávají rutinní práce a pomalu se sami sobě odcizují. Dívčám se tu otevírá nové a zároveň kompromisní východisko spočívající ve volbě „pro-anorektického“ stylu života (Novák, 2008, s. 197).

V následujících podkapitolách se budeme věnovat tzv. pro-ana komunitě, jelikož se lze domnívat, na základě studia relevantní literatury, že tato komunita je čím dál více vyhledávanou a navštěvovanou webovou aktivitou nejen anorektických dívek, ale také ostatních dospívajících děvčat. Zároveň je dle mého názoru podstatné porozumět i významu a fungování těchto internetových stránek, nejen pro zvolený cíl diplomové práce. Kapitola 3.1.2 se tak naměřuje na to, co dívky motivuje k tomu stát se členkami pro-ana komunity.

3.1.1 Prostředí pro-ana komunity

Podle Nováka (2008, s. 197) mohou pro-anorektické weby představovat nezanedbatelné riziko hlavně pro dívky, které těžce nesou podobu současného ideálu krásy. Jsou ovlivnitelnější sociálním prostředím a obtížněji zvládají či zvládaly období puberty a dospívání. Také ve svém okolí nenacházejí patřičnou sociální oporu a jsou nespokojené se svým životem.

Pro-anorektické weby neboli pro-ana blogy kolem sebe sdružují internetovou komunitu dívek trpících poruchami příjmu potravy, které se nemají v úmyslu vyléčit. Tyto dívky se naopak chtějí nemoci plně přizpůsobit. Poruchy příjmu potravy pro ně nepředstavují život ohrožující chorobu, nýbrž spíše jakousi životní filozofii. První pro-anorektické servery vznikly proto, aby nabídly alternativu k tehdy jedinému

existujícímu druhu internetových portálů zabývajících se poruchami příjmu potravy–tzv. zotavovacím webům (angl. Pro-recovery) (Halse, Honey, 2008, s. 103; Novák, 2010, s. 69).

Na tomto místě bych si dovolila částečně oponovat. Domnívám se, že pro-anorektické stránky také mohou navštěvovat i ty dívky, které skrze tuto cestu hledají východisko ze své situace. Podle mého názoru ne všechny dívky na pro-ana blozích nutně touží po mentální anorexii a nechtějí se vyléčit. Také jsem toho názoru, že je ze začátku zvědavost důvodem, proč dívky vstupují do pro-ana komunity. Zde ovšem hrozí, že se dívky nakonec stylizují do tohoto „životního stylu“ a je pouze otázka času, kdy u nich nemoc propukne. Na základě poznatků ze získaných dat bylo zjištěno, že se i po léčení anorektické dívky ke svým blogům opět vrací. Minimum z nich pak pokračovalo pouze v psaní jejich deníku bez podněcování ostatních uživatelů této komunity (minimum v rámci výzkumného vzorku). O potenciálně nežádoucí funkci v podobě utvrzování dívek v setrvání v komunitě hovoří i některé provedené výzkumy (viz například Gailey, 2009, s. 98).

Pro-anorektické stránky se začaly objevovat po roce 2000 a vyvolávají enormní kontroverze po celém světě. Tyto stránky jsou označovány za hrozbu a potenciální nebezpečí pro ovlivnitelné a zranitelné mladé lidi. Svěrázně je „ana“ překládána a chápána jako vysněná meta každé členky těchto stránek, která se snaží dopracovat k naprosté čistotě skrze ztrátu „nechutného“ tělesného tuku. Kdokoliv s poruchou příjmu potravy je sice v této komunitě vítán, ale existuje zde patrné pochopení pro uživatele s „mii“ (bulimii), jejichž stav je všeobecně brán jako „nedotažená anorexie“ (Giles, 2012, s. 76–77). Důsledkem nedávného nárůstu popularity pro-ana blogů může být i to, že tyto webové stránky nabízejí velmi odlišný způsob komunikace na internetu. Pro-anorektické blogy umožňují uživatelům, aby se vyjádřili k profilu svého přítele (k tzv. "zdi", tedy prostoru, který obsahuje aktuální informace).

Jak už bylo výše zmíněno, blogy tvoří společný zájem skupiny s ostatními uživateli. Komunikace mezi pro-anorektickými uživateli probíhá přes diskuzní fóra nebo si uživatelé také mohou posílat soukromé zprávy. Většina z těchto vzájemných interakcí je veřejná a může být viděna kýmkoliv, kdo má přístup k internetu. Uživatelé mají tu možnost nastavit si své profily tak, aby zabránili někomu sledovat jejich zprávy bez povolení. Nicméně je požadováno určité množství sebezveřejnění (Juarascio, Shoaib, Timko, 2010, s. 2–3). Je taktéž vhodné dodat, že i v případě pro-ana blogů je

mnohdy běžná i záměrná stylizace za účelem navození určitého dojmu (Boero, Pascoe, 2012, s. 49).

Při shlednutí pro-ana blogů jsem došla k zjištění, že mnoho uživatelk charakterizuje jejich tzv. „životní styl“ především striktní vůlí, kdy je v pro-ana komunitě důležitá neustálá sebekontrola. Jejich pevná vůle je významná pro dosažení úplné dokonalosti. Na pro-ana blozích můžeme najít nejrůznější rady, typy a informace (Tong, Heinemann-LaFave, Jeon, Kolodziej-Smith, Warshay, 2013, s. 415–416), například kalorické tabulky, deníky uživatelk, motta a modlitby anorektiček. Dále zde dívky uvádějí rady, jak zhubnout, co mohou jíst a čemu se naopak mají vyhýbat. Kolikrát by měly sousto rozkousat, než ho spolknou. Objevují se tu rady, jakým způsobem si dívky mají vyvolávat zvracení (namísto prstů použití peří, brčka, vařečky atd.). Ovšem můžeme zde najít i rady typu polykání bavlny nebo užívání různých tablet na hubnutí ve formě diuretik a laxativ. Anorektické dívky často podstupují velmi fyzicky náročné cvičební rozvrhy, které jim slibují dokonalé postavy. Součástí téměř každého pro-ana blogu je thinspo, neboli thinspiration, což jsou fotky na kost vyhublých dívek, které blogerkám slouží jako inspirace k jejich vytouženému cíli zhubnout.

Podobně jako je pro jedince s mentální anorexií charakteristický sklon k uzavřenosti, tak i obsahy jejich blogů zůstávají ostatním napůl skryty. Některé texty jsou úmyslně napsány nevýraznou barvou písma, které je na tmavém pozadí. Tyto články se dají přečíst až poté, co jsou označeny myší a získají opačnou barvu invertováním (Novák, 2008, s. 197). Podle mě je důvodem, že uživatelky pro-ana blogů tímto způsobem mohou ventilovat ty intimní pocity, o kterých si v reálném životě stěží představí hovořit (v souladu s například Tong, Heinemann-LaFave, Jeon, Kolodziej-Smith, Warshay, 2013, s. 410). Pro některé blogerky je těžké určité informace o jejich osobě sdílet veřejně. Proto úmyslně volí tento způsob, kdy píše splývavou barvou. Tím ztíží zveřejnění obsahu textu ostatním návštěvníkům jejich blogů. Naopak informace, které chtějí zveřejnit a nemají pro ně tak citlivý a osobní charakter, píše výraznou barvou písma na světlejším podkladu.

Dívky si na pro-anorektických stránkách stanovují takové skupinové identity, pomocí kterých řadí návštěvníky a uživatele do různých vnějších a vnitřních skupin. Zejména externí skupiny jsou zajímavé tím, jak přidávají příčky hierarchickému žebříčku, přičemž například „wannabe“ a „dieter“ jsou podskupiny tak nedůstojné, že jsou v pro-ana komunitě nevítané. V diskuzích se mezi členkami o přáteli, rodičích či sourozencích hovoří jako o vnějších skupinách, ať už jsou chápající či nikoliv. Podobně na tom jsou i lékaři a další profesionálové. Všichni tito lidé mají zájem, aby se anorektické dívky dostalo péče a léčby, zatímco cílem příznavkyň pro-ana stránek je získat a udržet si poruchu příjmu potravy a zároveň přitom fungovat jako relativně normální člen společnosti (Giles, 2012, s. 77). Ti, kteří vstupují do této komunity a jakýmkoliv projevem vyjádří svůj nesouhlas s pro-ana blogy, jsou okamžitě agresivně napadáni ostatními uživatelkami. Níže je uvedena tabulka s označením jednotlivých skupin pro-ana komunity.

Tabulka č. 1: Skupiny Pro-ana webové komunity

Vnitřní skupiny		Vnější skupiny	
ED	kdokoli s poruchou příjmu potravy	Normal	kdokoli bez poruchy příjmu potravy
Ana	anorexie/jedinci s anorexií	Hater	jedinec, který nechává v pro-ana diskusních fórech nepřátelské vzkazy
Mia	bulimie/jedinci s bulimií	Wannabe	jedinec snažící se o „ana“ identitu ale nesplňující její kritéria
EDNOS	Jedinci s blíže nespecifikovanou poruchou příjmu potravy	Dieter	jedinec, který se pokouší zhubnout a nesplňuje kritéria ani pro ED
Cutter/burner	ED, který se rovněž sebepoškozuje	Rodiče, přátelé, učitelé	důležití lidé, často účastní, kteří ale typicky EDům nerozumí
		Psychologové, lékaři	profesionálové, kteří se EDům snaží vnutit léčbu

Zdroj: *Psychologie médií, David Giles, 2012, s. 77*

V americkém průzkumu bylo zjištěno, že 19 % adolescentů ve věku 12–17 let mají vlastní blog a 38 % uvedlo, že čtou blogy. V porovnání s výsledky z podobného výzkumu dospělých, z nichž pouze 7 vlastní blog a 27 % blogy čte. Je zřejmé, že dospívající mají k blogování na rozdíl od dospělých blíže. Pro většinu adolescentů

blog slouží jako osobní deník, který má fungovat jako fórum pro komunikaci s přáteli, psaní nápadů a sdílení osobních zážitků. Blogy jsou pro ně zvláště způsobem, jak uchovat nebo rozšířit vytvořené vztahy s ostatními. Více než polovina teenagerů uvedla (62 %), že navštěvují pouze blogy těch, které znají, 36 % čte blogy známých i neznámých lidí (Lenhart, Madden, 2004, cit. dle Lusková, Blinka, Šmahel 2008, s. 2–3).

Komunity vytvářející se v rámci blogů se tak stávají velmi významným fenoménem. Tyto komunity poskytují sociální podporu především adolescentům, kterým se této podpory dostává v realitě v menší míře. Což se velmi často děje právě v případě hubnutí či sebepoškozování, ale i v tématu různých subkultur (emo, gothic, atd.). Tento fenomén vzájemné sociální podpory však může být potenciálně velmi nebezpečný. Tato sociální podpora může tak uzavírat cestu k odborné pomoci (Lusková, Blinka, Šmahel, 2008, s. 13).

Zvláště na pro-ana blozích je sociální podpora od ostatních uživatelů velmi silná. Objevuje se nejvíce v případě zveřejnění nějakého osobního neúspěchu, které anorektické dívky sdílí na svém profilu. Většinou se to týká jejich jídelníčků nebo jiných životních situací. Vzápětí nastupují ostatní blogerky se svojí podporou a pochopením, kdy dívku utěšují se slovy „bojuj“, „nezdávej se“, „snaž se na to nemyslet“ nebo „držím ti palce“ atd. (zjištění z provedeného výzkumu, více viz kapitola Celkové výsledky).

Podle Šmahela a Konečného (cit. in Lacinová, Macek, 2012, s. 173) může být blog pro dospívající vhodný začátek pro navazování virtuálních vztahů a možnosti virtuálně komunikovat. Mladí lidé se tak naučí snáze vyjadřovat vlastní myšlenky, názory, přání a pocity. Tímto způsobem se dospívající učí získávat a poskytovat i emoční podporu. Adolescenti si mohou prostřednictvím různých identit zcela bez závazků srovnat své postoje, otestovat sami sebe – co jsem, čím chci být, kam chci patřit. Virtuální prostředí tak může napomáhat naplnění vývojových úkolů v této oblasti.

Pochopitelně v rámci pro-ana blogů to ale může mít i negativní dopady. Silná podpora od ostatních uživatelů může jejich už natolik pevnou vůli posílit a dívky utvrdit, že vše, co dělají, je správné. Z toho důvodu jen těžko požádají o odbornou pomoc pediatrů, psychiatrů a jiných odborníků.

Uživatelé pro ana komunity prostřednictvím svých blogů sdělují svoje osobní i všední zážitky. Tyto informace nám tak skýtají občasné, nicméně opakované náhledy do jejich každodenního života, myšlenek a starostí. Z blogů dospívajících se můžeme

dozvědět mnohé o jejich kultuře a životním stylu. Mezi nejčastější témata, o nichž adolescenti píšou, je školní život, život doma, osobní myšlenky, pocity a vztahy. Blog není pouze pohledem do vnitřního emocionálního života blogera, ale poskytuje i řadu demografických detailů a informací o současných trendech populární kultury, jako je například móda, hudební styly, filmy apod. (Grimas cit. dle Lusková, Blinka, Šmahel, 2008, s. 2).

Adolescenti se často zmiňují o tzv. „spřátelených blozích“. Toto označení se užívá pro blogy, které jsou uvedeny v seznamu odkazů na určitém blogu, obvykle v přímo takto pojmenované rubrice. Někteří blogeré také používají termínu „spřátelit (blogy)“ a ne „spřátelit se“, což znamená, že je navázaný určitý virtuální vztah mezi dvěma blogy, ale již nejde o vztah mezi autory těchto blogů. Toto spřátelení má především propagační význam. Později obvykle adolescenti navazují prostřednictvím blogů i silnější přátelské vazby, kdy z původně velkého množství povrchních vazeb vyústí několik silnějších na ty blogy, které si dospívající oblíbí a které pravidelně navštěvují (Lusková, Blinka, Šmahel, 2008, s. 9). V prostoru pro-ana blogů dívky nalézají podporu ve svojí nechtě k léčbě a s ní spojeným změnám návyků. Pro-ana blogy jsou dokonalým prostředím pro podvyživená a problémy deprivovaná děvčata, jež jsou mnohdy pod velkým tlakem okolního prostředí (Krch, 2010, s. 217).

Považuji za důležité poznamenat, že v této komunitě dívky nalézají zejména pochopení od ostatních blogerek se stejnými či obdobnými problémy. Skrze sdílení a předávání si zkušeností a rad vzniká mezi dívkami virtuální přátelství. Je to přátelství, které jim může poskytovat naplnění potřeby lásky a bezpečí, místa – tedy vědomí a prožitku, že někde patří.

Reálná komunikace se od komunikace ve virtuálním prostředí značně liší a nese s sebou určitá specifika. Nemůžeme se domnívat, že by veškeré objevené a osvědčené virtuální „zkušenosti a dovednosti“ adolescent mohl úspěšně aplikovat v reálné komunikaci. Tyto „zkušenosti“ jsou užitečné více v obecnějším užití. Ve virtuálním prostředí se člověk nebojí komunikovat a projevit svůj názor. V realitě je to však pro člověka mnohem těžší. Nelze očekávat, že se adolescent ve virtuálním světě naučí adekvátně reagovat na konkrétní reálné situace. Přes toto všechno se může stát pro adolescenta virtuální svět vhodným komunikačním „tréninkovým prostorem“, rozhodně se ale nesmí stát jediným komunikačním prostorem (Šmahel, Konečný cit. in Macek, Lacinová 2012, s. 167).

Lze se domnívat, že pro-ana blogy mohou uživatelkám sloužit jako „tréninkový prostor“ pouze do té doby, než dojde na osobní kontakt s ostatními blogerkami nebo dokud nezačnou být na pro-ana blozích závislé. Po určité době uživatelky spřátelených blogů mohou pocítit potřebu osobního setkání za účelem prohloubení jejich přátelství. Teprve po osobním setkání blogerky zjistí, jak moc si ve skutečnosti rozumí, a tak se mohou stát skutečnými přáteli i mimo pro-ana blogy, i když se toto děje pouze ve výjimečných případech. Tyto informace byly čerpány přímo z určitých pro-ana blogů, které byly analyzovány během procesu shromažďování materiálů (podkladů) pro diplomovou práci a její výzkum.

Podle Krcha (2010, s. 218) závislost na pro-ana blozích hrozí zejména osamělým mladým lidem, kterým chybí program, porozumění a ocenění okolí. Řešení jejich problémů mnohdy odkládají a unikají před nimi na pro-ana blogy (Krch, 2010, s. 218). Nejen o kladných, ale současně i negativních aspektech, které plynou z povahy pro-ana blogu, pojednává řada studií (viz například Brotsky, Giles, 2007, s. 93).

3.1.2 Motivace uživatelék pro-ana blogů

Jako jednu z motivací k seznámení adolescenti často udávají důvod, že v prostředí internetu najdou nepřeborné množství lidí – potenciálních partnerů a že je tak možné poznávat stále nové lidi. Tito lidé jsou navíc velmi snadno dostupní (aniž by musel člověk opustit bezpečné prostředí svého domova) a jsou otevření ke komunikaci. V případě reálného života to tak vždycky být nemusí (Šmahel, Konečný cit. in Macek, Lacinová 2012, s. 168).

Neomezené množství lidí umožňuje adolescentům se seznámit v prostředí internetu. Skrze virtuální komunitu se jim rozšiřuje i možnost výběru přátel či partnera s ohledem na společné zájmy či záliby. Dospívající jedinec tak naplní svoje potřeby a může na internetu díky tomu najít skupinu lidí se stejným zájmem, ať je jakkoli specifický (Šmahel, Konečný cit. in Macek, Lacinová 2012, s. 168). Pro-ana komunita anorektickým dívkám také dává pocit, že patří do určité referenční skupiny. Ne z důvodu, že by se samy označovaly za dívky trpící nějakou poruchou, nýbrž za dívky se stejným životním stylem.

V této skupině mohou nalézt pochopení či porozumění u ostatních uživatelék s obdobnými problémy, neboť v reálném životě jen těžko nalézají možnost se svěřit (odpovídá Brotsky, Giles, 2007, s. 104). Pro-anorektické blogy jim slouží jako místo,

kde se mohou svěřit. Anorektičky se cítí často osamělé, a to může být jeden z důvodů, proč tyto stránky opětovně navštěvují (Yeshua-Katz, Martins, 2013, s. 506).

Další výhodou při virtuálním seznamování je nezávislost na lokalitě. Díky možnostem internetu se tak mladiství mohou bavit s lidmi z celého světa, poznávat jinou mentalitu, jiné kulturní prostředí a v neposlední řadě si mohou vyzkoušet svou znalost cizího jazyka. Jedním z nejdůležitějších atributů virtuálního kontaktu či vztahu rovněž je, že nabízí dospívajícímu jedinci pocit jistoty, že vztah je snadné kdykoliv ukončit, pokud se mu něco přestane líbit (Šmahel, Konečný cit. in Macek, Lacinová, 2012, s. 168).

Pro některé z uživatelů je seznámení se v reálném prostředí skutečně velký problém. Ve virtuálním světě je podle adolescentů navázání kontaktu a seznámení mnohem jednodušší. Ve virtuální komunitě se tak vyrovnávají příležitosti i pro ty, kteří si v reálném životě uvědomují nějaký vlastní nedostatek, který jim v seznamování brání. Může to být například nesmělost, úzkost při navozování kontaktu, či pocit fyzické (ne)přitažlivosti atd. (Šmahel, Konečný cit. in Macek, Lacinová, 2012, s. 168–169). Podle Šmahela a Konečného (cit. in Macek, Lacinová, 2012, s. 168) názor na povrchnost virtuálních vztahů ovšem nebrání dospívajícím, aby tyto vztahy vyhledávali. V součtu 35 % dospívajících udává, že má na internetu mnoho přátel. Tento virtuální vztah – ať už přátelský nebo milostný – se však snaží obvykle převést do reality, virtuální prostředí je pro mnohé až náhražkou skutečného reálného vztahu. Lidé, se kterými se adolescenti seznámili ve virtuálním prostředí, se tak běžně stávají skutečnými přáteli.

Dle mého názoru v případě dívek s mentální anorexií je tomu jinak, až na některé výjimky. Anorektické dívky většinou moc nestojí o osobní setkání s ostatními lidmi z virtuální komunity. V tomto smyslu jim jde spíše o hledání podpory než nacházení reálného přátelství. Dívkám slouží pro-ana blogy jako způsob, jak se vyrovnat se svými pocity. Zveřejňují různé problémy, které je trápí. Na oplátku se většinou od ostatních uživatelů dočkají povzbuzení a jistoty, že na všechny problémy a osobní zklamání nejsou samy. Jelikož i ony trpí obdobnými problémy.

Členství je v této komunitě anonymní a dobrovolné. Tváří se jako elitní klub a zaručuje nejen dostatek návodů a typů, jak se přiblížit současnému ideálu krásy, ale rovněž s ubývajícími kilogramy tak potenciální stoupenkyně získávají i silnou podporu stejně smýšlejících dívek z celého světa. Pro-anorektické blogy tyto dívky ubezpečují ve správnosti jejich rozhodnutí. Také jim dodávají tolik potřebný pocit

sounáležitosti a posilují je v odhodlání vytrvat v jejich zničující sebekázni a odříkání (Novák, 2008, s. 197). Blíže o mezilidských vztazích a vztahových aspektech dívek – uživatelůk pro-anorektických blogů v podkapitole 3.2.

3.2 Mezilidské vztahy dívek pro-ana blogů

V následujícím textu je zaměřena pozornost na významné vztahové aspekty anorektických dívek. Cílem této kapitoly je objasnit, jaké vztahy anorektické dívky mají samy k sobě a jak samy sebe hodnotí. Dále jsou zde popsány vztahy dívek s rodinou a s vrstevníky. Jelikož se anorexie nejčastěji projevuje v období dospívání, je zde patrný zřetel právě k této vývojové etapě.

Jedinec od narození, nebo ještě dříve, vstupuje do sítě mezilidských vztahů. Jeho další individuální vývoj nelze separovat od vývoje jeho začleňování se do sociálních systémů v jeho nejbližším prostředí, čímž je obvykle rodina. V širším měřítku to pak znamená do systému společnosti. Od jeho prvních interakcí s rodiči, projevů lásky matky a dalších nejbližších. Patří sem i uspokojování jeho základních potřeb a usměrňování jeho chování. K tomu dochází buď formou odměny a trestu, nebo dobrou radou. Dítě si tak svým jednáním aktivně vytváří první vztahy s lidmi ve svém okolí (Tyrlik, Dvořáková-Jelínková cit. in Macek, Lacinová, 2012, s. 99). Další důležitou životní etapou pro člověka je adolescence, ve které dospívající obvykle poprvé usiluje o to, aby mohl „naplno“ prosazovat svoje názory, postoje a jednání jak vůči vrstevníkům, tak vůči dospělým autoritám, především rodičům. V návaznosti na to, jak se mu to daří, je zpětně ovlivňováno jeho sebepojetí, sebehodnocení i utváření jeho vlastní identity (Macek, Štefánková cit. in Macek, Lacinová, 2012, s. 26).

3.2.1 Sebereflexe anorektických dívek a žen

Podle Blatného a Plhákové (2003, s. 116) v procesu interakce jedinec versus svět je sebepojetí produktem sociálního učení. Sebehodnocení je jednou ze složek sebepojetí. Na základě pozorování vlastní činnosti je sebehodnocení bráno jako výsledek sociálního srovnání a sebeuposuzování. Pro vytváření sebehodnotících kritérií a výsledný emoční vztah k sobě je důležité zejména posílení z prostředí, obzvláště od významných druhých.

Z výše zmiňovaného tvrzení vyplývá, že významnými druhými jsou v období dětství především rodiče, kteří by měli jakožto primární činitelé nejvíce působit na pozitivní sociální a psychický vývoj jedince. Je tedy velice pravděpodobné, že na představě a hodnocení vlastní tělesné krásy se mohou jistou měrou podílet právě i rodiče.

Sebepojetí se vytváří v průběhu vývoje naší osobnosti již v raných stádiích, kdy si jako dítě začneme uvědomovat své tělové já i své sociální já, a odráží prolínání různých faktorů, které působí na naši psychiku. Každý den nastávají situace, kdy se člověk dostává do interakce s lidmi či událostmi. Výsledky těchto interakcí každý zpracovává na informace o sobě. Ty jsou souhrnem vnímání a vlastního hodnocení situace a reakce okolí. Člověk je pak porovnává s určitými hodnotami, danými kritérii nebo vlastními kritérii, a to se stává podkladem pro sebehodnocení. Na základě toho se pak vytváří sebepojetí (Fialová, 2001, s. 93).

Mnoho vývojových studií prokazuje velmi úzký vztah mezi sebehodnocením a rodičovskou oporou. Podle těchto studií rodičovská opora patří až do rané adolescence k nejsilnějším prediktorům sebehodnocení. S postupujícím vývojem jedince se v hodnocení vlastní osoby pořád více uplatňuje vliv vrstevníků, jenž je na počátku dospívání v podstatě srovnatelný s rodičovskou oporou (Blatný, Plháková, 2003, s. 116).

Ty dívky, které se zastaví při svém vývoji na stupni dětského vnímání sebe a světa – to znamená v rovině vizuálního vnímání a nepřejdou do senzuačního prožívání sebe, svého těla, myslí a sexu atd., mohou být více ohroženy vznikem mentální anorexie (Malá, Smrčka, 2014, s. 27).

Podle Vágnerové (2008, s. 472–473) je vnímání vlastního těla u anorektických dívek narušené. Dívky bez ohledu na svou vyhublost trpí pocitem, že jsou tlusté, zejména v oblasti typických ženských rysů: břicha, zadku a stehem. Vztah k vlastnímu tělu se obvykle změní do té míry, že není hodnoceno jako součást vlastní osobnosti, ale jako cizí objekt, který je na obtíž. Těmto dívkám chybí náhled na situaci. Mají sklon popírat své problémy. Bez ohledu na své úspěchy mají anorektické dívky celkově nižší sebevědomí. Také bývají často nejisté a velmi sebekritické. Mají sklon k defenzivním, únikovým obránám a problémům se snaží předem vyhnout. Nedostatek pocitu jistoty se u nich projevuje zvýšenou potřebou sebekontroly a sebeovládání. Mají sklon k sebeomezování, někdy až k autoagresi, mívají větší tendence reagovat pocity viny.

V kontextu s výše zmíněným se domnívám, že se anorektické dívky obávají zklamání svého nejbližšího okolí. Tyto dívky usilují o to, aby byly těmi, kým si ony

samy myslí, že je druzí lidé chtějí mít. Podle mého názoru se samy vidí jako neschopné, protože na sebe mají až přehnaně vysoké nároky a snaží se být dokonalé. Což je nereálné, a mj. proto tyto dívky trpí nedostatkem sebejistoty a objevují se u nich pocity frustrace, úzkosti a další obavy ze ztráty lásky nejbližších.

3.2.2 Rodina

Rodina patří mezi jednu z nejdůležitějších sociálních skupin vůbec. Je to skupina, ve které jedinec žije a mělo by v ní docházet k uspokojování základních potřeb. Pokud k tomu nedochází, dítě nebo mladistvý si tyto potřeby hledá a uspokojuje jinde nebo jiným způsobem (Kraus, 2014, s. 139).

Z hlediska vzniku mentální anorexie je obzvlášť významná role rodiny při formování konceptu úspěchu, krásy a představy o vlastním těle, při vytváření jídelních a pohybových návyků a životního stylu. Působení a vliv rodiny je také nepostradatelný při formování představy o nezbytné míře spoluúčasti při utváření vlastního osudu a řešení problémů (Krch, 2010, s. 63). Současná rodina se jeví jako více uzavřená, dostává se do zřetelné izolovanosti a žije více dovnitř. Rodina se tím způsobem zmenšuje nejen počtem členů, ale ještě i počtem a intenzitou recipročních vazeb. Taková rodina se pak celkově stává labilnější a citlivější na jakékoliv vnitřní otřesy. Neexistující vnějškové ukotvení v širších společenských vazbách má za následek, že každé konflikty či další problémy uvnitř rodiny ji vychylují z rovnováhy a situace se může velmi rychle změnit. Tento stav celkově ohrožuje stabilitu, která může vést až k rozvratu (Kraus, 2008, s. 112).

V dnešní době rodiny často nebývají stabilní a procházejí krizemi, které se projevují vysokou rozvodovostí. Rozvraty mezi rodiči dospívajících jedinců mohou mít neblahý vliv na jejich pozitivní vývoj. Takové události dítě nejen zatěžují, ale především velmi stresují. Ovšem i v úplných rodinách jsou situace, které nejsou ze strany rodičů k dítěti vhodné. Obecně lze říci, čím slabší rodina, ať už to je neúplná, s „mizejícím otcem“, nebo s deficitem v kulturním a ekonomickém kapitálu, tím povrchněji na dítě působí a tím snadněji ztrácí vliv (Možný, 2008, s. 168).

Na základě výše uvedeného vyvozují, že například v rodinách, kde rodiče tráví spoustu času v zaměstnání a na dítě jim nezbývá čas, mohou dospívající jedinci nabýt dojmu, že o ně není zájem. Naopak tam, kde se rodič snaží svým působením upevňovat

žádané vzorce chování a tráví jako rodina většinu volného času s dítětem, se riziko negativního sebepojetí snižuje.

Pakliže ale mají dospívající pocit, že mohou před rodiči svobodně prezentovat svoje názory a pocity, že je rodiče poslouchají (i když s nimi nemusí vždy souhlasit), nezasahují sebevědomí a sebeúctu dítěte, a dokonce někdy přispívají i k sebeprosazení a sebestvrzení, konflikty nejsou fatální (Grotevand, Cooper cit. dle Macek a Lacinová, 2012, s. 26). Aby rodina fungovala je nezbytné splnit tři základní principy. Mezi tyto principy řadíme sounáležitost, adaptibilitu a komunikaci. Sounáležitost se vztahuje k soudržnosti rodiny, její blízkosti a intimitě. Adaptibilita rodiny je jakási schopnost přizpůsobovat se nárokům běžného života. Komunikace mezi rodinnými příslušníky by měla být otevřená a přímá, protože to přispívá ke správnému fungování rodiny. Správná komunikace přispívá k rozvoji schopnosti řešit problémy a konflikty a je potřebná pro dosažení celkové spokojenosti (Kraus, 2014, s. 138).

Váženým rysem naší civilizace je silné a stále pokračující oslabování sociálních vazeb, rozklad tradičních pospolitostí, do nichž je člověk zapojen, a v nichž nachází oporu. Nejedná se tu pouze o rodinu, ale ještě více o vesnickou pospolitost, sousedská společenství, různé spolky a jiná sdružení. Jedinec je stále více ponecháván sám sobě a je izolován od jiných i od pospolitosti (Kraus, 2014, s. 39).

V souvislosti s rozvojem mentální anorexie, je poukazováno na nadměrně vysoká očekávání a kritičnost rodičů anorektických dívek. Potom se také objevuje nedostatečná péče a empatie vůči dítěti a některé další nedostatky v rodičovské péči. Stejně jako u jiných duševních poruch se v rodinách anorektiček častěji setkáváme i s alkoholismem nebo duševní poruchou (Krch, 2010, s. 63).

Matky anorektiček bývají někdy popisovány jako hyperprotektivní, obtěžující a dominantní. Jelikož prvním zdrojem potravy dítěte je matka, bývá samozřejmě spojována i se vznikem a rozvojem této poruchy. Poukazuje se na přílišnou závislost matky a anorektického dítěte, která je spojená s některými údajně velmi ambivalentními mateřskými postoji (Krch, 1999, s. 66).

V závěru této podkapitoly je nutné podotknout, že v období dospívání se kromě rodičů pro adolescenta rozšiřuje sociální pole o další významné druhé a těmi jsou vrstevníci, kteří se pro ně stávají tzv. referenčními osobami. I proto budou předmětem následujícího textu tyto skupiny.

3.2.3 Vrstevnícké skupiny

Vrstevnícké skupiny mají na rozvoj osobnosti jedince významný vliv, a to jak ve smyslu pozitivním, tak negativním. Řadíme je k tzv. referenčním sociálním skupinám. S touto sociální skupinou, která má společné normy a hodnoty, se chce jedinec identifikovat. Ve vrstevnícké skupině se uspokojují psychické potřeby jako jsou relaxace, zábavy, uvolnění, což je důležité pro kompenzování psychické zátěže. Tyto potřeby jsou však přitom také nástrojem sociální kontroly chování svých členů (Hroncová cit. dle Kraus, 2014, s. 103).

V prostředí vrstevníckých skupin, hned po rodině probíhá základní proces socializace. Mladiství si vštěpují různé životní cíle, zásady, normy, pravidel a jednání a vzorce chování. Vrstevnícké skupiny nabízí jak společné zážitky a možnosti sebeuplatnění, tak hlavně i pocit nezávislosti na dospělých. V těchto skupinách se mnohem více než kde jinde uplatňují vztahy rovnoprávnosti a jejich činnost probíhá většinou ve volném čase (Kraus, 2014, s. 103). V návaznosti na zvolený cíl práce se většina odborníků shoduje v názoru s Vágnerovou (2008, s. 473–474), že dívky s mentální anorexií bývají v oblasti mezilidských vztahů více introvertní. Co se týče vztahů k lidem, jsou často nejisté, rezervované, uzavřené a velmi nedůvěřivé. V dětství mívají málo kamarádek. Jejich negativní sebehodnocení a nízká sebeúcta nejsou dobrým předpokladem k udržení symetrického přátelské vztahu. Mají větší obavy z negativního hodnocení a jakoukoli běžnou kritiku považují za projev nepřátelství. Partnerským vztahům se spíše vyhýbají, dávají najevo svůj nezáměr a je možné, že se tohoto vztahu obávají.

Podle Krcha (2010, s. 47) jejich myšlenky na jídlo a nutkání jíst postupně přechází v křečovitou sebekontrolu a později v unavenou apatii. Ztrácejí zájem o jiné věci, než je jídlo a tělesný vzhled. Snižuje se tak možnost odvést pozornost k jiným tématům a najít uspokojení v něčem jiném. S rostoucími problémy u nich narůstá sebestřednost a pocit celkového neuspokojení, což se nepochybně projevuje i ve vztahu k ostatním lidem.

Jejich pocity viny a černé myšlenky mohou být natolik silné, že se dívky izolují od svých kamarádů a přátel, poněvadž si vedle nich připadají méněcenné a nedůležité. Člověk trpící mentální anorexií je nechce svou přítomností obtěžovat a nudit (Claude-Pierre, 2001, s. 73). Proto si anorektičky hledají přátele jinde. Pokud si nemocný člověk najde nějaké „přátele“, často jsou to lidé se společným zájmem a tou je právě mentální

anorexie. Díky tomu jsou pak společníky v utrpení. Toto přátelství je úplně jiné než běžné rozhovory kamarádek o chlapcích ze školy nebo o nových věcech (tamtéž, s. 117).

Mnoho rozhovorů, které probíhají na pro-ana blozích mezi dívkami, se týkají rad, jak utajit před svými rodiči, že mají problémy s jídlem. Z toho pak mohou pramenit další konflikty. Jelikož se ustavičně zabývají jídlem, nemají na nic jiného čas. Jejich aktivity a kontakty s ostatními bývají velmi omezené. Svou společenskou izolaci si vysvětlují jako důsledek vlastní tloušťky, což je utvrzuje v mínění, že je nutné zhubnout (Vágnerová, 2008, s. 477).

Také jsem toho názoru, že na straně druhé existují i takové dívky, pro které je naopak jídlo natolik nedůležité, až se jím nechtějí zabývat vůbec a jejich hlavním důvodem izolace od ostatních lidí může být pocit naprostého vyčerpání, únavy a negativních stavů mysli a deprese.

Z tohoto důvodu bývají anorektické dívky častěji svobodné a bezdětné. S navazováním partnerských vztahů mívají obvykle problémy. Jejich sexuální aktivita je snížena bez ohledu na kvalitu partnerského vztahu. Některé dívky však zůstávají bez jakýchkoliv zkušeností s pohlavním stykem (Weiss, 2010, s. 429). Trpí pocitem osamocení a postrádají přátele a rodinu, kterou kolem sebe v těžkých chvílích tolik potřebují.

4 Teoretická východiska práce

Tato kapitola seznamuje se základními teoretickými východisky, na základě kterých byla celá práce, včetně realizovaného výzkumného šetření, uchopena. Studium dosavadních poznatků (viz úvodní část práce) jsem dospěla k formulaci základních předpokladů, které ve výzkumném šetření i způsobu provedení zohledňuji. Přehled základních předpokladů je možno chápat jako zdůvodnění zvolených výzkumných postupů.

Teoretická východiska práce nelze v předkládaném případě předem chápat jako neměnné, rigidní skutečnosti. Výzkumné šetření totiž k souboru předpokladů současně přistupuje i kriticky a jakožto autor práce jednotlivá teoretická východiska následně komparují se získanými poznatky (viz jednotlivé poddíly kapitoly Celkové výsledky). Dochází tak ke komparaci, reflexi teoretických očekávání. Současně níže předkládané předpoklady neslouží jako vstupní hypotézy, neboť z povahy zvolené výzkumné strategie (kvalitativní) nelze ověřovat ani generalizovat. Po celou dobu realizace výzkumného šetření jsem taktéž usilovala o získání zcela autentických dat, tak, aby nebyla ovlivněna souborem těchto předpokladů.

Pro větší přehlednost i názornost jsou jednotlivá teoretická východiska uváděna v bodech, které je sdružují do skupin na základě tematické příbuznosti:

- Pro-ana blogy představují nemalé potencionální riziko. Mohou své uživatele vést nežádoucím směrem, utvrzovat je v setrvání v problémech, které se následně cyklicky opakují. Mohou také přispívat k sociální izolaci i ovlivňovat nežádoucím způsobem skrze záměrnou stylizaci. Současně je pro část uživatelů charakteristická sociální izolovanost v reálném životě (Novák, 2008; Gailey, 2009; Lusková, Blinka, Šmahel, 2008; Brotsky, Giles, 2007; Yeshua-Katz, Martins, 2013).
- Na straně druhé mohou pro-ana blogy představovat i nástroj osvěty, socializace, kompenzace a způsob vyrovnání se s problémy. Poskytují prostor k vyjádření, sebe prezentaci, komunikaci i možnosti se svěřit (Boero, Pascoe, 2012; Tong, Heinemann-LaFave, Jeon, Kolodziej-Smith, Warshay, 2013; Yeshua-Katz, Martins, 2013; Lusková, Blinka, Šmahel, 2008).

- Nejen pro-ana blogy mohou pro svou popularitu poskytnout řadě oborů významná socio-demografická a další data. Blogy je nutno chápat jako plnohodnotné zdroje (Lusková, Blinka, Šmahel, 2008).
- V neposlední řadě chápeme koncept zdraví v souladu s definicí WHO, která zdůrazňuje provázanost fyzické i duševní roviny. Nejen tuto charakteristiku pak sdílí právě řada poruch příjmu potravy i část uživatelů pro-ana blogů (WHO, 2014).

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíl výzkumného šetření

Jak již bylo v úvodu práce uvedeno, cílem empirického šetření je zjistit, jaké mají uživatelky pro-anorektických blogů zkušenosti s mezilidskými vztahy v reálném životě a v rámci této virtuální komunity. Pozornost byla zaměřena především na vztahy v rodině, jakožto primární socializační skupině a zjišťování jak tyto vztahy uživatelky pro-ana blogů vnímají. Dále jsem pozornost soustředila na vztahy s přáteli a s blízkými v reálném životě, popř. s učiteli a se spolužáky ve škole.

Za výzkumný problém považuji mezilidské vztahy dívek s mentální anorexií v reálném životě a v rámci virtuální komunity.

Na základě prostudované odborné literatury, z které jsem čerpala, předpokládám, že respondentky (dívkky s mentální anorexií) mají lepší vztahy v rámci virtuální komunity, kde se jim dostává od ostatních uživatelky se stejným zájmem větší podpory a jistoty než v reálném životě. Zároveň předpokládám, že se cítí v rámci rodiny, vrstevníků a školy nepochopeny nebo špatně pochopeny.

V návaznosti na zvolený cíl empirického šetření byla stanovena hlavní výzkumná otázka: *Jaké mají uživatelky pro-ana blogů mezilidské vztahy v reálném životě a jaké v rámci virtuální komunity?* Podstatou výzkumného šetření bylo dále zjistit, jaké mezilidské vztahy dívky udržují. Cílem toho šetření bylo také nahlédnutí do vztahů složek sociálních činitelů, které uživatelky ovlivňují. Zajímala jsem se též o to, jaké mají dívky zkušenosti s mezilidskými vztahy, proč a zda se uživatelky pro-ana blogů svému okolí straní a jak tyto vztahy vnímají. Pro zajištění odpovědí bylo formulováno několik dalších dílčích výzkumných otázek:

DVO 1 - Jaký vztah mají uživatelky pro-ana blogů k sobě?

DVO 2 - Jaké vztahy mají uživatelky pro-ana blogů s rodiči?

DVO 3 - Jaké vztahy mají uživatelky pro-ana blogů s blízkými a s vrstevníky?

DVO 4 - Jaké vztahy měly a mají uživatelky pro-ana blogů v rámci školního kolektivu?

DVO 5 - Jaké jsou vztahy v rámci virtuální komunity pro-ana blogů?

DVO 6 - Co jim tato komunita nabízí?

5.2 Volba výzkumné strategie a způsob analýzy dat

Pro realizaci výzkumného šetření této diplomové práce byla zvolena *kvalitativní výzkumná strategie*. Jednou z předností kvalitativní metody zkoumání je získání obsáhlého popisu a vhledu při zkoumání jedince či skupiny, události, fenoménu. Tento druh zkoumání má však nevýhodu v omezeném počtu jedinců, a tak získané informace nemusí být zobecnitelné na populaci a do jiného prostředí. Jejich analýza bývá často časově náročná. Výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobním upřednostněním (Hendl, 2005, s. 52).

Technikou sběru dat byl zvolen systematický teoreticky zaměřený výběr textových pramenů veřejně přístupných v rámci internetové sítě. Získaná data byla následně analyzována ve formě *obsahové analýzy textu* inspirované převážně postupy *zakotvené teorie*. Tento druh sběru dat byl vybrán z důvodu podrobného získání subjektivních informací v přirozeném prostředí respondentek, aniž by tím byla narušena pro-ana komunita. V rámci kvalitativního šetření, jak již bylo výše uvedeno, bylo zkoumáno menší množství respondentek (5).

Obsahovou analýzu textu můžeme charakterizovat jako intenzivní rozbor a analýzu dokumentu, který je ve své jedinečnosti co nejobsáhleji objasňován a interpretován (Miovský, 2006, s. 100). Jejím účelem je zpracování materiálu, který nemusí být vytvořen výzkumníkem. Většinou je to materiál, který již existuje, a výzkumník pouze dle svého výzkumného cíle a definovaných výzkumných otázek materiál vybírá, provádí selekci, případně různé úpravy. V porovnání s ostatními metodami v kvalitativním přístupu je ze strany výzkumníka právě při analýze dokumentů nejmenší možnost tyto zdrojové materiály ovlivnit, resp. ovlivnit jejich charakter (Miovský, 2006, s. 99–100).

Při analýze získaných dat jsem se řídila klasickými postupy *zakotvené teorie* v podobě otevřeného kódování, axiálního kódování a selektivního kódování. Zakotvenou teorií se podle Strausse a Corbinové (1999, s. 14) rozumí taková teorie, která je induktivně odvozená ze zkoumání jevu, jenž reprezentuje – tzn. je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Shromažďování údajů, jejich analýza a teorie se vzájemně doplňují. Metoda nezačíná teorií, jež bychom ověřovali, nýbrž se začíná zkoumat oblast, ze které se vynoří to, co je v ní významné.

První fází analýzy je *otevřené kódování*. Na začátku výzkumného šetření jsem vybrané dokumenty zkopírovala do svého počítače. Posléze bylo provedeno *kódování*. „*Kódováním se rozumí operace, při nichž jsou údaje analyzovány a konceptualizovány.*“ (Miovský, 2006, s. 228). Konceptualizace je prvním krokem analýzy, čímž se rozumí rozbor věty nebo odstavce a přidělení jména každému jevu, který by konkrétní případ, myšlenku nebo událost zastupoval. (Strauss, Corbin, 1999, s. 43–44) V této fázi jsem si zpočátku několikrát přečetla vybrané pro-ana blogy. V průběhu čtení jsem vždy zvýraznila ty jevy, které jsem považovala za důležité. Každému jevu jsem přidělila jednoslovný, popř. víceslovný kód, který zastupoval daný jev. V případě, že se kód hodil do více skupin, byl zaznamenán do každé z nich. Tímto způsobem vznikla řada kódů postihující podstatná témata. Dalším krokem byla *kategorizace*. Což znamená seskupování pojmů, které se zdály příslušet stejnému jevu. Jev, který je reprezentovaný určitou kategorií dostane též pojmové označení. Toto označení by už mělo, ale být abstraktnější než jména pojmů uskupená v této kategorii (Strauss, Corbin, 1999, s. 45). Dále jsem se zaměřila na vlastnosti, kterými jsou znaky nebo charakteristiky jevu (kategorie) a každá z těchto uvedených vlastností může být rozložena na své dimenze tzn. mění se v rozsahu nějakých škál (Strauss, Corbin, 1999, s. 49). Ukázky tabulek s otevřeným kódováním jsou vyobrazeny na str. 47–51 (Tabulka č. 2, Tabulka č. 3, Tabulka č. 4, Tabulka č. 5, Tabulka č. 6).

5.2.1 Výzkumný vzorek – kritéria výběru a zdroje dat

Vzorkem tohoto výzkumného šetření bylo pět pro-anorektických stránek. Pro výběr konkrétních pro-ana blogů byla předem stanovena kritéria. Jednou z podmínek byla dlouhodobá aktivita uživatelů na pro-ana blozích. Za dlouhodobou aktivitu se v tomto šetření považuje doba trvání minimálně šesti měsíců. Další podmínkou byl zveřejněný osobní deník s blíže popisovanými skutečnostmi o uživateli a jeho každodenním životě. Chtěla jsem se tak vyvarovat pro-ana blogům, které jsou díky svému obsahu pro toto šetření bezpředmětné, jelikož je spousta anorektiček, které převážně zveřejňují jídelníčky, kalorické tabulky a další všeobecné informace charakteristické pro mentální anorexii, avšak o sobě a svém osobním životě se více moc nezmiňují. Za pomoci vyhledávače Google bylo vybráno 12 blogů, které výše stanovená kritéria splňovaly. Zpočátku bylo u všech 12 blogů čtvrt roku sledována aktivita jejich uživatelů, tzn. frekvencí příspěvků. Nakonec bylo vybráno pouze pět pro-

anorektických stránek. Zbylých sedm blogů bylo nevyhovujících, a to z důvodu nízké nebo žádné aktivity. Za nízkou aktivitu byla považována doba trvání delší než tři měsíce neaktivity uživatelů. U některých blogů nekorespondoval název s obsahem. Platnost nabytých poznatků je omezena k datu ukončení sběru dat, tj. 30.6. 2016

Tabulka č. 2: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Primární skupina–rodina“

PŘÍKLADY KÓDŮ	KATEGORIE	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZIONALIZACE
		Vyhýbání se přítomnosti rodičů	četnost provedení důvod	zřídka - pravidelně nahodile - plánovitě donucení - vlastní rozhodnutí
emocionální nepohoda absence opory a pomoci projevy nezájmu konfliktní situace sliby a očekávání emocionalita interakcí pocit samoty	Primární skupina - rodina	Čas strávený s rodiči Podpora a pomoc ze strany rodičů Vnímání vztahu s rodiči	četnost přínos / vliv dobrovolnost dostatečnost charakter forma hodnocení význam vliv - zdraví fyzické vliv - zdraví duševní	zřídka - pravidelně negativní - pozitivní vynucení - ztotožnění nedostačující - plně dostačující vynucená - spontánní materiální - duševní negativní - pozitivní bezvýznamný - zásadní negativní - pozitivní negativní - pozitivní

Zdroj: *Vlastní*

Tabulka č. 3: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Sociální život respondenta“

PŘÍKLADY KÓDŮ	KATEGORIE	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZIONALIZACE
			soudržnost (koheze)	velmi nízká - velmi vysoká
			přínos / vliv	negativní - pozitivní
		Školní kolektiv	význam	bezvýznamný - zásadní
			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
			soudržnost (koheze)	velmi nízká - velmi vysoká
konfliktní interakce			přínos / vliv	negativní - pozitivní
izolace		Partner/partnerka	význam	bezvýznamný - zásadní
samota			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
lhaní			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
nedůvěra			míra intimity	velmi nízká - velmi vysoká
podezřívavost	Sociální život respondenta		časový atribut	epizodické - dlouhodobé
zklamání				
emocionální rozpoložení			soudržnost (koheze)	velmi nízká - velmi vysoká
podpora a pomoc			přínos / vliv	negativní - pozitivní
substituce rodiny		Další blízké osoby	význam	bezvýznamný - zásadní
			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
			soudržnost (koheze)	velmi nízká - velmi vysoká
			přínos / vliv	negativní - pozitivní
		Širší okolí	význam	bezvýznamný - zásadní
			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní

Zdroj: *Vlastní*

Tabulka č. 4: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Sebereflexe“

PŘÍKLADY KODŮ	KATEGORIE	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZIONALIZACE
			význam	bezvýznamný - zásadní
		Vztah k sobě	vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
			stálost	proměnlivý - stálý
izolace				
samota		Vnímání vlastního těla (fyzická dimenze)	význam	bezvýznamný - zásadní
nenávisť sebe sama			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
nedůvěra k sobě			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
pocit vykořenění			role rodiny	bezvýznamný - zásadní
zklamání - reflexe	Sebereflexe			
dosavadního postupu			role okolí	bezvýznamný - zásadní
sebepoškozování			role kulturní	bezvýznamný - zásadní
trestání				
nedokonalost				
vztah k hodnotě života		Emocionální rozpoložení ve	význam	bezvýznamný - zásadní
emocionální rozpoložení		vztahu k vlastnímu životu	vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
		(duševní dimenze)	vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
		Sociometrie (sociální dimenze)	význam	bezvýznamný - zásadní
			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní

Zdroj: *Vlastní*

Tabulka č. 5: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Blog jako zdroj podpory (forma kompenzace)“

PŘÍKLADY KODŮ	KATEGORIE	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZIONALIZACE
			četnost tvorby	velmi nízká - velmi vysoká
		Důležitost pro-ana blogu	přínos / vliv	negativní - pozitivní
			význam	bezvýznamný - zásadní
			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
opravdoví přátelé	Blog jako zdroj podpory (forma kompenzace)			
druhá rodina				
porozumění				
podpora			soudržnost (koheze)	velmi nízká - velmi vysoká
pomoc			přínos / vliv	negativní - pozitivní
empatie			význam	bezvýznamný - zásadní
interakce			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
kommunikace			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
sebe prezentace			míra intimity	velmi nízká - velmi vysoká
sdílení			časový atribut	epizodické - dlouhodobé
konzultace		povaha přátelství	povrchní - skutečné	
			soudržnost (koheze)	velmi nízká - velmi vysoká
		Prostor pro pochopení	přínos / vliv	negativní - pozitivní
			význam	bezvýznamný - zásadní
			vliv - zdraví fyzické	negativní - pozitivní
			vliv - zdraví duševní	negativní - pozitivní
			míra empatie	velmi nízká - velmi vysoká

Zdroj: *Vlastní*

Tabulka č. 6: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Funkce blogu“

PŘÍKLADY KÓDŮ	KATEGORIE	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI	DIMENZIONALIZACE
		vyrovnání se s životní situací	míra vyrovnání se vliv - zdraví fyzické vliv - zdraví duševní míra uspokojení	velmi nízká - velmi vysoká negativní - pozitivní negativní - pozitivní velmi nízká - velmi vysoká
problémy vulgarismy přirovnání ilustrující příklad zpětná vazba vnímání sebe sama komentáře oslovení hodnotové orientace názory a postoje sebereflexe čtenáři	Funkce blogu	způsob vyjádření	forma jazyk ilustrace míra intimity anonymita role kulturní přítomnost faktů	abstraktní - kontrétní zcela neformální - zcela formální vůbec - velmi mnoho velmi nízká - velmi vysoká úplná - žádná bezvýznamný - zásadní implicitní - explicitní
		sebe prezentace	význam vliv - zdraví fyzické vliv - zdraví duševní role kulturní	bezvýznamný - zásadní negativní - pozitivní negativní - pozitivní velmi nízká - velmi vysoká
		komunikace a sdílení	význam frekvence forma	bezvýznamný - zásadní velmi nízká - velmi vysoká přímá - zprostředkovaná

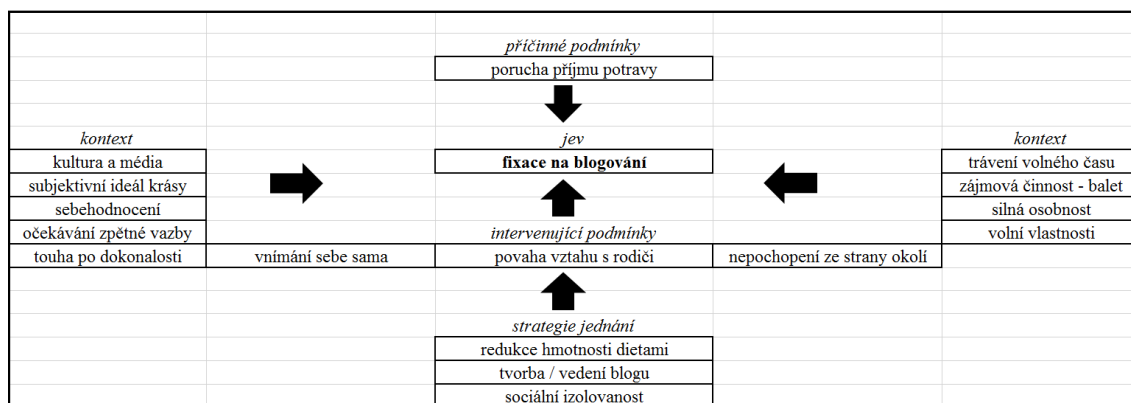
Zdroj: *Vlastní*

Druhou fází analýzy bylo *axiální kódování*. Strauss a Corbinová (1999, s.70) axiální kódování definují jako soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po první fázi analýzy (otevřeném kódování) znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím spojení mezi kategoriemi. Tento způsob se činí v duchu kódovacího paradigmatu, jež zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání, interakce a následky. Podstatou axiálního kódování je hledání a definování vztahů mezi jednotlivými koncepty. Podle Řiháčka, Čermáka a Hytycha (2013, s. 50) by si měl výzkumník už v první fázi analýzy začít všimnout, jak spolu jednotlivé koncepty souvisejí a poznamenat si to. Při axiálním kódování, jak již bylo výše zmíněno, spojujeme subkategorie s kategoriemi do souboru vztahů, který určuje příčinné podmínky, jev, intervenující podmínky, strategie jednání a interakce a následky. Strauss a Corbinová (1999, s. 72) tento model vyobrazují takto:

(A) *PŘÍČINNÉ PODMÍNKY* → (B) *JEV* → (C) *KONTEXT* → (D) *INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY* → (E) *STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE* → (F) *NÁSLEDKY*

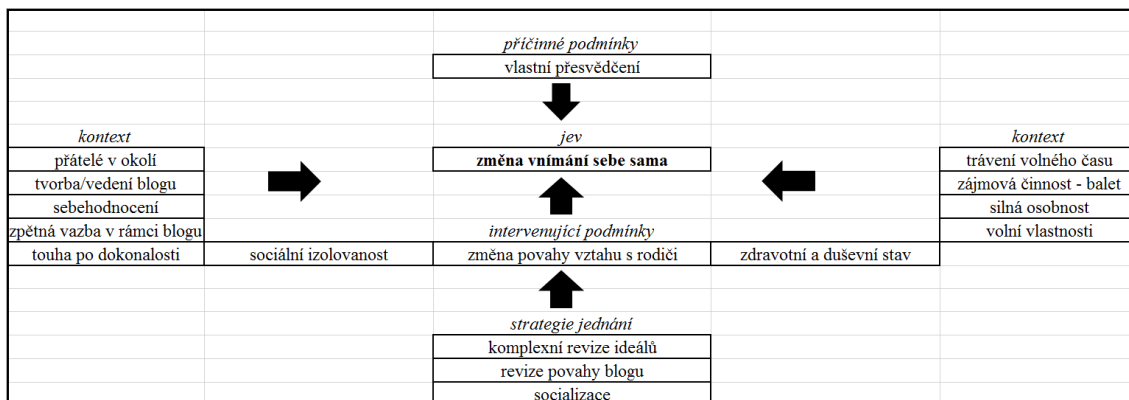
Nechala jsem se tímto modelem inspirovat a vytvořila model ukazující, že jsem o údajích systematicky přemýšlela a vzájemně je mezi sebou vztahovala složitými způsoby (viz schémata níže).

Schéma č. 1: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 1 (varianta a)

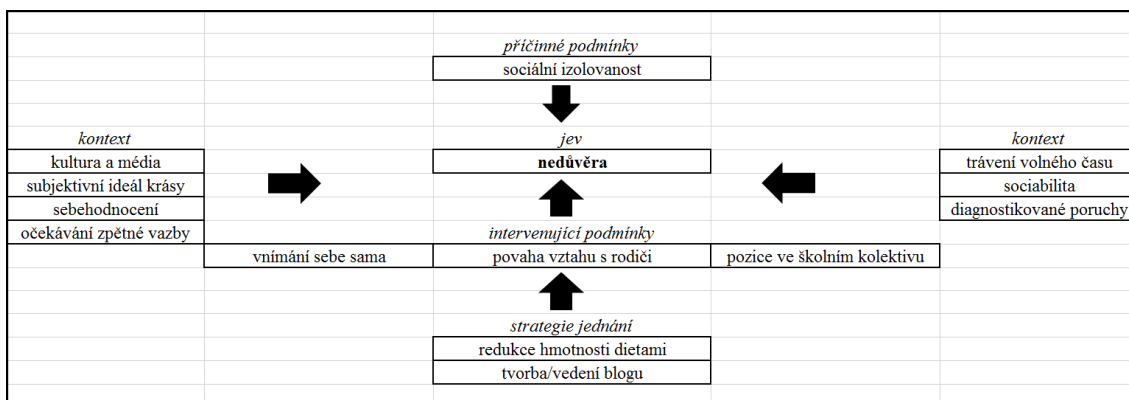
Zdroj: *Vlastní*

Schéma č. 2: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 1 (varianta b)

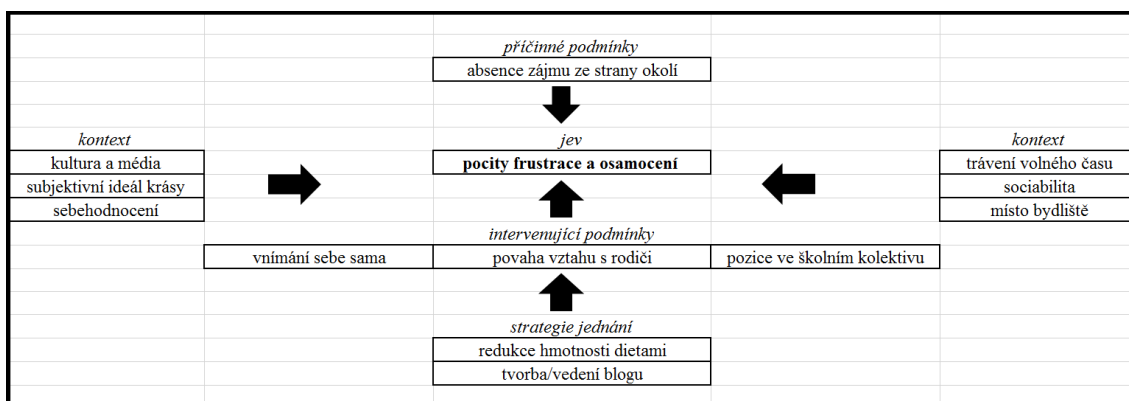
Zdroj: *Vlastní*

Schéma č. 3: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 2

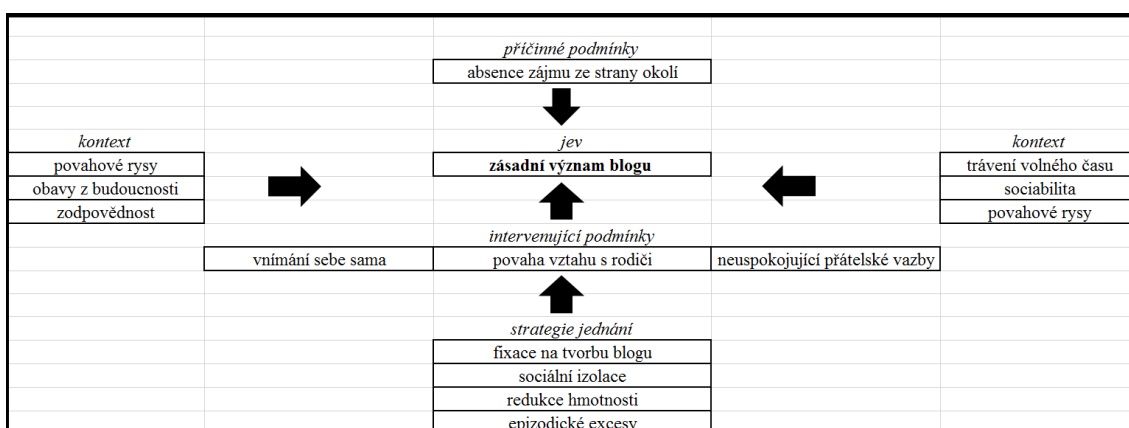
Zdroj: *Vlastní*

Schéma č. 4: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 3

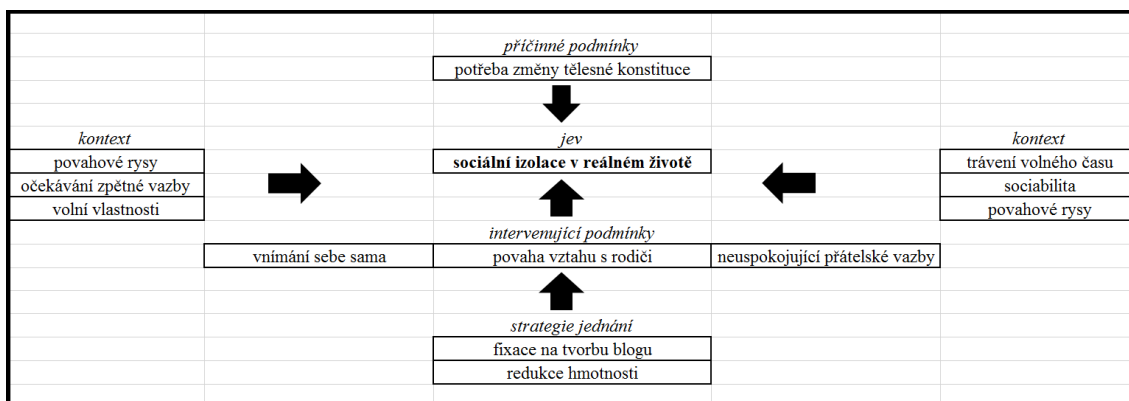
Zdroj: *Vlastní*

Schéma č. 5: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 4

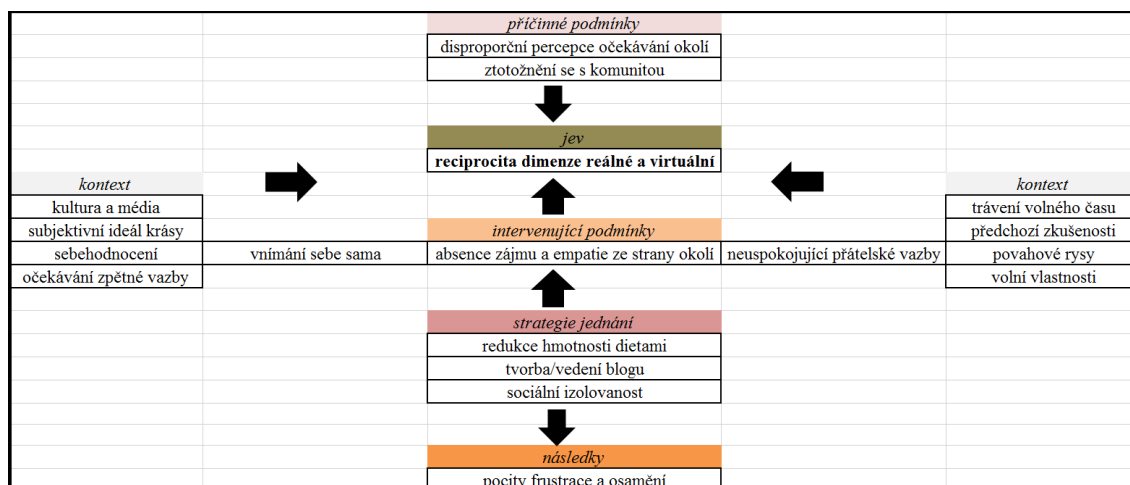
Zdroj: *Vlastní*

Schéma č. 6: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 5

Zdroj: *Vlastní*

Schéma č. 7: Ukázka finálního paradigmatického modelu vzniklého ze souhrnného procesu axiálního kódování dat v rámci celého výzkumného vzorku

Zdroj: *Vlastní*

Pomocí axiálního kódování byl vytvořen základ pro poslední, třetí fázi tzv. *selektivní kódování*. V této fázi se podle Strausse a Corbinové (1999, s. 86) vybere jedna centrální kategorie, která je potom systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se posléze dále ověřují a kategorie, u kterých je třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí.

Třetí fáze kódování vyústila ve vzájemnou integraci nalezených ústředních kategorií a dala vzniknout centrálnímu motivu (teorii), která je předložena v oddílu celkových výsledků. Slovní popis je pro větší názornost doplněn o grafické schéma (viz schéma č. 8).

5.3 Etické aspekty provedení výzkumu

Jak již bylo v předchozích částech práce nastíněno, využitou výzkumnou strategií v rámci realizovaného šetření byla strategie kvalitativní. Kromě příslušných oddílů předkládajících samotnou explanaci i argumentaci, proč byla daná metoda i následně konkrétní technika sběru dat zvolena, je nutné věnovat náležitým způsobem pozornost i patřičný prostor také etickým aspektům provedení šetření. Etická rovina představuje nedílnou součást vědecké i výzkumné praxe, je dynamické povahy nabývající podoby dialogu a vyjednávání s těmi, které zkoumáme. Náležitě reciproky

vztah je jedním z cílů, o které by měl každý výzkumník usilovat. Etické aspekty je ostatně třeba brát v potaz jak v rámci kvalitativní, tak i kvantitativní výzkumné strategie.

5.3.1 Etické aspekty ve vztahu ke zvolené technice a povaze získaných dat

Na rozdíl od řady jiných technik sběru dat, které vyžadují ze své podstaty tzv. informovaného souhlasu (např. biografická narativní interview, polostrukturované rozhovory aj.), nebylo v případě provedeného šetření zapotřebí žádných zvláštních souhlasů. Tato skutečnost vyplývá z povahy dat, která byla zkoumána. Jak již bylo podrobně popsáno, jako analyzovaná data posloužily obsahy tzv. pro-ana blogů, zejména jejich textová část (analýza se však neomezila výlučně na psaný projev, v potaz byly brána i celková vizuální rovina webů). Veškerý obsah blogů, umístěný v rámci internetové sítě, je veřejně dostupným materiálem. Všechna data, která byla analyzována, tak byla době vedení výzkumu veřejnosti volně přístupná, bez nutnosti splnění jakýchkoliv předcházejících či dodatečných náležitostí. Do všech materiálů je tak možné nahlížet bez nutnosti jakékoli registrace, přihlášení se, žádosti atp. Součástí zdarma poskytovaných prostor v rámci internetové sítě, právě např. v podobě zautomatizovaných prostředí pro tvorbu blogů, jsou ostatně zpravidla i jasně formulovaná licenční ujednání a smluvní podmínky, které jasně formulují a ošetřují způsob nakládání s daty, která do onoho prostoru budou vložena. Je tedy pouze na zvážení a zodpovědnosti potenciálních uživatelů, jaká dat a jaké povahy budou zde zpřístupňovat celému světu.

Na základě studia především metodologické literatury (a příslušných oddílů věnujících se etice výzkumu) a současně průběžných konzultací s vedoucí diplomové práce byl jasně formulován způsob i míra anonymizace veškerých využitých dat. Z tohoto důvodu tak nejsou ve výzkumné části přítomna žádná konkrétní jména, odkazy původních webů ani jakékoliv další citlivé údaje, které by potenciálně mohly napomoci k identifikaci autorů jednotlivých webů. Anonymizace tak respektuje právo autorů webů na soukromí za účelem zachování bezpečí jejich osob, znemožňuje jejich potenciální poškození a současně v maximální možné míře zachovává vypovídající hodnotu pramenů. V procesu anonymizace tak bylo z platného znění současné legislativy zohledněno i vyplývající vydělení údajů osobních od údajů citlivých. Kromě metodologické literatury (např. Guillemin, Gillam, 2004, s. 11–31) pak bylo využito i podpůrných pramenů (např. Bitrich, 2002, s. 91–104) nejen v podobě zákonných úprav vztahujících se k ochraně osobnosti v občanském zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.)

i k ochraně osobních údajů (Zákon č. 101/2000 Sb.). Pro úplnost je vhodné dodat, že míra pasportizace jednotlivých respondentek, při současném respektování výše uváděného, vychází výlučně z údajů, které o sobě jednotliví autoři blogů dobrovolně a veřejně uvádějí.

V průběhu procesu samotného šetření pak byla veškerá data archivována takovým způsobem, který by zabránil jejich možnému zneužití (s ohledem na dostupné materiální prostředky z pozice studentky). Všechny podklady vedeného výzkumu tak byly archivovány ve dvou identických kopiích, v prvním případě na laptopu, v druhém pak na externím harddisku.

Data byla následně využita výlučně k účelům stanoveným realizovaným šetřením a byla archivována pouze po dobu nezbytně nutnou k jejich vyhodnocení a dokončení výzkumu. Veškeré podklady, které nejsou obsaženy ve výsledné podobě diplomové práce včetně příloh, byly bezpečným způsobem neprodleně skartovány bez jakékoliv možnosti jejich zpětného obnovení.

5.4 Úvodem k dílčím výsledkům výzkumu

Před samotnou prezentací dílčích výsledků je nutné náležitým způsobem osvětlit, jak jsou jednotlivé poznatky v práci předkládány. Tato část vysvětluje a seznamuje se strukturací i obsahy jednotlivých oddílů dílčích výsledků. Celková podoba této části práce byla vytvořena ad hoc v průběhu celého procesu analýzy dat a reflektuje tak množství i charakter získaných informací.

Níže je předloženo vysvětlující schéma, které objasňuje hlavní strukturu prezentace jednotlivých poznatků. Zároveň je však důležité říci, že tato struktura nebyla apriori vytvořena jakožto zcela závazná, neboť v rámci výzkumu jednotliví respondenti poskytli různé množství vždy jedinečných a unikátních dat. Současně však na základě nalezených shod vyvstala nutnost poznatky strukturovat tak, aby jednak text odrážel a předkládal logicky konzistentní, poznatky bohatý a koherentní obraz nalezených skutečností, zároveň však také zachycoval každý detail, jednotlivost a nalezenou rozmanitost. To vše pokud možno bez zbytečného a nežádoucího dojmu fragmentace a se zvláštním důrazem na vyzdvižení souvislostí. Rozsahem a mírou podrobností se jednotlivé pododdíly mohou vzájemně lišit, neboť napříč respondenty byla výtěžnost získaných dat různá. Taktéž se může lišit i jejich pořadí. Tyto rozdíly jsou však obsaženy záměrně z důvodů snahy, ze strany autora práce, podat pokud možno vždy nejvěrnější obraz o zkoumaném fenoménu v každém unikátním případě. Základní rámcová osnova sestávající ze čtyř hlavních oddílů (viz níže body 1. až 4.) je však vždy v každém konkrétním případě, pro maximální přehlednost, zachována.

Schéma struktury a obsahu prezentace dílčích výsledků výzkumu:

1. Profil respondentky
2. Primární skupiny ve vztahu k respondentce:
 - a) Rodina
 - b) Školní kolektiv
 - c) Přátelé
 - d) Partnerské vztahy+ tento oddíl také zpravidla obsahuje sekce týkající se e) Trávení volného času a f) Sebereflexe

3. Profil blogu:

- a) Struktura blogu
- b) Vizuální stránka blogu
- c) Časové a statistické údaje
- d) Jazyková stránka blogu
- e) Povaha obsahu

4. Význam a funkce blogu

K obsahu jednotlivých oddílů a jejich pododdílů

V pořadí první hlavní oddíl, nazvaný Profil respondentky, seznamuje se základními sociokulturními a demografickými charakteristikami dané respondentky. Předkládá nejdůležitější skutečnosti o původu zkoumaných dívek a popisuje poměry a aktuální životní situace, ve kterých se dívky nacházejí. Z důvodu často plné anonymizace primárních dat se rozsahem i mírou podrobností mohou tyto části značně lišit. Úkolem úvodního oddílu je předložit základní a ucelený obraz o každé respondentce, který poskytne pomyslný rámec pro plné pochopení dalších poznatků.

Druhý oddíl, Primární skupiny ve vztahu k respondentce, je pro svůj rozsah podrobněji členěn do jednotlivých pododdílů. Podrobně seznamuje se sociálním životem zkoumaných dívek od rodiny přes přátelské sítě až po např. partnerský život. Dále popisuje způsob trávení volného času, který je velmi často odvislý právě od stavu sociálních vazeb. Druhý oddíl také často obsahuje významné údaje o sebereflexi a také o reflexi poruch příjmu potravy. Tato témata jsou zároveň, mnohdy i implicitně, obvykle obsažena i ve všech ostatních oddílech, neboť zpravidla vykazují více či méně jasnou vazbu na další zjištěné poznatky. Ačkoliv se v jejich případě nejedná primárně o předmět zkoumání, pro svůj nezastupitelný význam nemohou být opomenuty stejně tak jako obsah třetího hlavního oddílu, který bude popsán níže.

Oddíl Profil blogu, v pořadí třetí hlavní oddíl věnovaný virtuální dimenzi zkoumaného fenoménu, podrobně předkládá obraz o každém zkoumaném blogu, který byl zároveň zdrojem dat, ze kterých výzkum čerpal. Pro předložení uceleného a detailního obrazu a také z důvodu potřeby důrazu na souvislosti nemohla být tato část získaných poznatků, v předložené míře podrobnosti, opomenuta. Tato sekce má také

doplňující a ilustrující charakter, její absence by však byla, i vzhledem k předmětu výzkumu a výzkumným otázkám, zcela nevhodná. Profil blogu tak podrobně seznamuje s celou strukturací obsahu každého blogu a objasňuje také obsahy jednotlivých rubrik. Oddíl také věnuje pozornost vizuálním aspektům blogů. Popisuje jejich grafickou i výtvarnou stylizaci, použité obrazové materiály, barvy, texty aj. a hodnotí celkový vizuální vjem. Časové a statické údaje informují o období, kdy byly blogy aktivně vedeny. Nechybí údaje o frekvenci či rozsahu příspěvků a také o návštěvnosti webu a potencionální oblibě napříč čtenáři a členy komunit. Pododdíly Jazyková stránka blogu a Povaha obsahu se často vzájemně překrývají a doplňují. Všímají si jazykové roviny, např. užitých výrazů, slohových forem, gramatiky, stylistiky nebo struktury textu.

Poslední hlavní oddíl, Význam a funkce blogu, se věnuje, jak název napovídá, významům každého analyzovaného blogu pro jejich autory. Dává je do kontextu a propojuje s reálnou sociální dimenzí. Tzn. skutečným, nikoliv virtuálně zprostředkovaným, sociálním životem každé jednotlivé respondentky. Na základě mnohačetných komparací seznamuje se složitými vztahy a vazbami, které lze nalézt mezi reálným a virtuálně zprostředkovaným prostředím, a tím tak předkládá vzájemně se doplňující poznatky, které směřují k vytvoření celkového obrazu zkoumaného fenoménu a zodpovídají stanovené výzkumné otázce. Těmto poznatkům je však dále věnován samostatný oddíl, Celkové výsledky, který dílčí výsledky následuje.

5.5 Dílčí výsledky

Respondentka č. 1

Základní profil autorky blogu

V pořadí první respondentce bylo v době, kdy si založila pro-ana blog, 16 let (květen 2014). Respondentka měří 165 cm, uvádí svoji tělesnou hmotnost v rozmezí 35–39 kg. Pochází z úplné rodiny, má jednu sestru a aktuálně je studentkou střední školy. Blogování se dívka věnuje od května 2014 až doposud. Je bývalou baletkou – baletu se aktivně věnovala již od předškolního věku až do propuknutí mentální anorexie. Tato porucha příjmu potravy byla u dívky diagnostikována, respondentka byla

opakovaně a dlouhodobě hospitalizována, avšak s neúspěchem. Dívka jako jeden ze svých základních povahových rysů opakovaně uvádí potřebu dokonalosti. Říká o sobě, že je „perfekcionistkou“. Zdá se být také velmi materiálně a konzumně založená. Ve vztahu ke své tělesné konstituci respondentka vykazuje dlouhodobou nespokojenost.

Primární skupiny ve vztahu k respondentce

Respondentka žije v úplné rodině, má jednu sestru. Rodina také vlastní psa. Vztah respondentky k rodičům nabývá výrazně ambivalentní podoby. Tato skutečnost se jeví jako zcela zásadní. Respondentka si opakovaně stěžuje na absenci podpory, pomoci, lásky a empatie ze strany rodičů. Se svými problémy se cítí být osamocená, a to včetně jejich řešení. Nejvíce tento fakt zdůrazňuje v kontextu mentální anorexie – v době, kdy byla hospitalizována. Zdá se tak, že ačkoliv rodiče vhodně svěřili řešení poruchy příjmu potravy do rukou odborníků, již nevykazovali žádnou míru empatie a porozumění ze své strany. K dietním opatřením, které respondentka podstupovala ještě před propuknutím mentální anorexie, se navíc rodina stavěla velice negativně. Dalším důležitým aspektem ve vztahu respondentky k rodičům je absence důvěry ze strany respondentky. Dívka své rodiče často podezřívá ze lži a nevěří jim. Na straně druhé dívka přiznává, že přes vše výše zmíněné má rodiče ráda a s danou situací smířená a pojímá ji jako danost, která je nepřekročitelná. Vzájemné soužití v rámci rodiny tedy nenabývá podoby vřelých intimních vztahů, ale pouze jakési formální kohabitace.

V rámci sociálního života, vrstevníků a školního kolektivu, se respondentka potýkala s problémy již od útlého dětství. S odstupem více jak deseti let se respondentka přiznala k dlouhodobé konfrontaci s šikanou v době předškolního věku. Po dobu navštěvování základní školy respondentka vykazuje výraznou sociální izolaci. Opakovaně si stěžuje na vyprázdňené, mělké a povrchní vztahy ve školním kolektivu. Jediné osoby mimo rodinu, ke kterým dívka chovala vřelý vztah, byl pedagogický sbor základní školy. Respondentka také přiznává, že pokud vůbec nějaké přátelské vztahy našla, tak nikoli v řadách vrstevníků, ale mezi staršími jedinci. K mírnému zlepšení došlo až v rámci střední školy, nicméně i nadále veškeré vztahy dívka hodnotila veskrze negativně, opět jako vyprázdňené a povrchní. Případné pozitivní hodnocení se opět vztahovalo pouze k pedagogickému sboru. Pokud jde o partnerský život, respondentka nikdy neměla nouzi o potencionální nápadníky. Jakožto dívka byla vždy v tomto ohledu žádoucím středem pozornosti svého okolí. Přes tuto skutečnost všechny vztahy, kterými si dívka prošla, nabývaly pouze epizodického, krátkodobého charakteru, který nikdy

nepřešel do fáze intimního soužití. Jedním z důvodů, proč také partneri s respondentkou ukončovali vztah, byla i tělesná konstituce dívky, která byla jednak hodnocena výrazně negativně pro nízkou hmotnost, ale rovněž byla zdrojem obav z hlediska zdravotního stavu. Zdravotní stav respondentky a dlouhodobá a opakovaná léčba poruchy příjmu potravy, mentální anorexie, mají přímý vztah k podobě sociálního života respondentky. I proto je třeba této oblasti věnovat zvýšenou pozornost (viz níže).

Jak již bylo výše řečeno, respondentka charakterizuje svou povahu jako perfekcionistickou, příliš lpící na dokonalosti a výrazně soutěživou. Dívka své okolí vnímá výrazně negativně, spíše jako konkurenci, kterou je třeba překonat, pokořit a porazit. Ačkoliv si respondentka uvědomuje, že její míra touhy po co nejlepších výsledcích může být ve výsledku naopak výrazně škodlivá a nežádoucí, nedokáže činit jinak (to jí například brání v nalezení potencionálně žádoucího partnera). Rovněž již bylo uvedeno, že se respondentka od svého raného věku věnovala aktivně baletu, který byl její velkou vášní, dokud nebyla nucena s touto aktivitou skončit právě v důsledku mentální anorexie. Opravdu silná záliba v baletu a všemu s ním spojeném, včetně silné fixace na dílo Černé labutě a následné se stylizace do role hlavní postavy, zapříčinily pravděpodobně spolu se silným povahovým rysem, touhou po dokonalosti, postupný vznik mentální anorexie. Určité povahové charakteristiky tak měly spolu se specifickou zálibou (a s tím spojenou silnou fascinací) synergický, avšak v tomto případně nežádoucí efekt, který později dívku i ohrožoval na životě. Prostředí baletního tance, které dívka vnímala výrazně konkurenčně (viz výše), vytvořilo v dívce zcela podmanivou a svým významem zásadní představu o nedokonalosti vlastního těla. Dlouhodobé a systematické podstupování drastických diet, zprvu skrývané před rodiči a okolím, mělo být cestou k vytoužené postavě, která by předčila všechny ostatní. Postupná redukce hmotnosti však vedla k nutnosti dívku hospitalizovat. Ta byla dietami komplexně oslabena, duševně i fyzicky, neschopna nadále vést plnohodnotný život, natož se věnovat tak fyzicky náročným aktivitám jako je balet. Respondentka všechny nežádoucí a nezamýšlené efekty svých diet průběžně reflektovala, a přestože si uvědomovala, že nevedou k jejímu vytyčenému cíli, ale jsou naopak zdrojem dalších problémů, přesto v nich pokračovala. Touha po kýžené postavě se stala obsesí, která dívku zcela pohltila a stala se jediným cílem v jejím životě.

Vztah respondentky k její nemoci zaznamenal v průběhu času výrazné změny a celkově lze jej hodnotit jako výrazně ambivalentní. Počáteční fáze charakterizuje velice vřelý vztah k vědomě reflektované poruše příjmu potravy. Ta je z pohledu respondentky

žádoucí a neodmyslitelnou součástí jejího života. Pomáhá jí se vyrovnat s vlastní nedokonalostí a je zdrojem útěchy a především nástrojem, jak dosáhnout kýženého výsledku. S postupem času se však vztah k mentální anorexii výrazně proměňuje. Respondentka je konfrontována s nežádoucími efekty drastických diet. Je vyčerpána, duševně i fyzicky, a neschopna vést život tak, jak by si přála. Toto navíc vědomě reflektuje. Přesto v podstupování diet setrvává. V pozdějších fázích onemocnění přiznává, že touze po vysněné postavě, která je ale svou podobou zcela iracionální, nedokáže poručit. Přirovnává ji k roli „zotročovatele“, který má nad ní zcela kontrolu. Onemocnění personifikuje.

Ačkoliv se dívce dosud nepovedlo výrazněji přibrat na váze, v současnosti již není ve stavu, který by vyžadoval hospitalizaci nebo léčbu. Její vztah k mentální anorexii zaznamenal v průběhu času výrazný obrat. Komplexní a opakovaná reflexe všech nežádoucích efektů drastických diet a také zřejmě míra, do jaké se zhoršil celkový zdravotní i duševní stav dívky, zapříčinily, že respondentka sama především s pomocí vlastní vůle, ale také podpory ze strany odborníků (včetně psychologa, za kterým dochází) dokázala zcela přehodnotit svůj vztah k mentální anorexii. Vše s ní spojené respondentka ze svého života postupně vyloučila a ve svém hodnocení, jak je celkově spokojena, zaznamenala výrazný posun k lepšímu.

Je však důležité poznamenat následující. Veškerá hodnocení ze strany respondentky, včetně právě reflexe sociálního života, vykazují významnou, mnohdy až nečekanou variabilitu, která je odvislá od aktuálního duševního rozpoložení i fyzického stavu, ve kterých hrála naprosto zásadní roli právě mentální anorexie. V obdobích, kdy respondentka vykazuje výrazné zhoršení zdravotního i duševního stavu, hodnotí své vztahy s okolím velmi negativně (jako falešné, povrchní a vyprázdňené). Pokud dojde ke zlepšení stavu, i hodnocení následně doznává posunu směrem k pozitivnímu (dívka hodnotí vztahy zpravidla jako přátelské a veskrze uspokojující).

V současné době respondentka již nevěnuje téměř žádnou pozornost ani tématu mentální anorexie, ani dietám, stravovacím návykům, své tělesné konstituci nebo s tím spojené zpětné vazbě ze strany okolí. Zdá se být od svých minulých problémů téměř zcela oproštěna a s tím i koresponduje způsob trávení volného času. Respondentka neposkytuje více konkrétních informací o jednotlivých činnostech, kterým se ve volném čase věnuje, nicméně zřejmě žádná z nich se nedotýká problematických témat spojených s nemocí nebo nemocí samotnou. Dívka si pochvaluje svůj sociální život, přátelské vazby i náplň volného času. Netrpí pocity znudění nebo nemožností se

věnovat různým aktivitám. Zdá se být velmi spokojena. Klíčovými proměnnými, které zřejmě v tomto dlouhém procesu sehrály zásadní roli, byla jednak vůle a vlastní přesvědčení respondentky, a jednak výrazné vytěsnění všech kontaktů, které dívka získala a udržovala díky své nemoci. Vztah ke komunitě v rámci tématu mentální anorexie, včetně psaní blogu, zaznamenal taktéž úplný obrat. Jedná se o zásadní skutečnost, které je třeba v rámci získaných poznatků věnovat zvýšenou pozornost, avšak specificky v kontextu vedení pro-ana blogů. Ta bude, mimo jiné, předmětem následujících kapitol tohoto oddílu výsledků.

Profil blogu

Blog v pořadí první respondentky je webem s unifikovanou podobou, vytvořený podle předem daných, volně dostupných šablon pro tvorbu blogů. Úvodní (domovská) stránka webu obsahuje dvě hlavní části. Na levé straně webu umístěný boční panel obsahuje jednotlivé odkazy–základní navigaci, která zároveň poskytuje představu o celkové struktuře blogu. Zbývá, hlavní středová část blogu je tvořena aktuálními příspěvky respondentky (první zobrazovaný článek je vždy nejnovějším příspěvkem).

Boční panel na levé straně webu obsahuje nejprve základní informace o autorce blogu a její fotografii. Ty následují odkazy na profil respondentky na sociální síti Facebook.com (pro případné zprostředkování kontaktu s autorkou), na kanál na webu YouTube.com a na účty v rámci webů Ask.fm a Instagram.com. V případě webu YouTube obsahuje kanál pouze jedno video vytvořené respondentkou. Několikaminutový snímek v podobě prezentace fotografií se zvukovým doprovodem reflektuje a porovnává život respondentky před, v průběhu a po onemocnění mentální anorexií. Účet na webu Ask.fm (diskuzní platforma) obsahuje pouze textový záznam diskuzí mezi respondentkou a dalšími uživateli webu. Účet respondentky na webu Instagram je soukromý, a tudíž veřejně nepřístupný (zpřístupnění je možné pouze registrovaným uživatelům).

Blog dále obsahuje následující rubriky / sekce:

1. „Galerie“
2. „Rubriky“
3. „Aktuální odkazy“
4. „Oblíbené odkazy“.

Rubrika Galerie obsahuje vnořenou složku s názvem „MY PHOTO“. Nalezneme zde pouze několik fotografií, bez jakýchkoli popisků, zobrazujících respondentku vždy s dodatečně zakrytou tváří. Rubrika Rubriky obsahuje následující složky:

- „ANOREXIE – má hospitalizace“ (soubor článků pojednávající o období, kdy byla respondentka hospitalizována)
- „My life...“ (z hlediska počtu článků nejobsáhlejší složka sestávající z deníkových záznamů o každodenním životě respondentky)
- „ANOREXIE – můj neustálý boj!“ (složka sestávající z deníkových záznamů o reflexi anorexie ze strany respondentky)
- „Něco o mně“ (soubor článků, různě tematicky zaměřených, nejčastěji však v podobě zpovědí v rámci deníku)
- „BEAUTY & DIY“ (opět soubor článků, různě tematicky zaměřených, nejčastěji však věnovaný tématům módy, líčení a krásy)
- „Jídlo a recepty“ (pouze několik článků – oblíbených receptů)
- „Názory“ (soubor článků, různě tematicky zaměřených, reagujících na diskuze významné z pohledu respondentky)
- „PPP“ (soubor pouze tří článků, které se věnují základním charakteristikám jednotlivých poruch příjmu potravy).

Rubrika Aktuální odkazy pouze opětovně odkazuje hypertextovými linky na profil respondentky na sociální síti Facebook.com (pro případné zprostředkování kontaktu s autorkou), na kanál na webu YouTube.com a na účty v rámci webů Ask.fm a Instagram.com. Poslední rubrika Oblíbené odkazy sestává ze seznamu spřátelených blogů od jiných uživatelů. V rámci zkoumaného vzorku z porovnání zjistíme, že se jedná o nejvyšší počet spřátelených webů vůbec (mimo jiné koresponduje s vysokou sociabilitou dané respondentky).

Z vizuálního hlediska, v porovnání s ostatními blogy v rámci zkoumaného vzorku, lze ten web hodnotit jako nejvíce sofistikovaný, výtvarně promyšlený a vizuálně atraktivní. Samotný podklad webové stránky tvoří černobílá mozaika složená z fotografií zachycujících baletní motivy (postavy). Hlavní nadpisy a grafické ikony, které odkazují na externí weby (viz výše), využívají světle růžové barvy, která spolu s barevnými fotografiemi vhodně kontrastuje s odstíny šedé. Autorka blogu hojně využívá obrazových materiálů, vlastních i stažených z jiných webů, kterými doplňuje své příspěvky. Použité fotografie jsou tematicky velmi různorodé, nicméně

převažujícími motivy jsou ilustrace pojící se k dietním opatřením, dále baletní motivy a také fotografie samotné autorky při nejrůznějších příležitostech (tvář respondentky byla zprvu zakryta, později demaskována – více viz poslední kapitola tohoto oddílu výsledků). Tuto skupinu obrazových materiálů lze hodnotit jakožto významově neutrální. Naproti tomu druhou, hojně se vyskytující skupinu ilustrací, pojící se tematicky k mentální anorexii, je možno hodnotit výrazně negativně.

Respondentka si svůj blog založila v květnu roku 2014 a v jeho tvorbě je aktivní doposud. Četnost příspěvků je velmi různorodá, autorka své články publikuje velice nepravidelně. Největší odmlky se pohybovaly i v řádu měsíců. Blog neobsahuje žádné interní počítadlo návštěv webu. Autorka blogu však uvádí v jednom ze svých příspěvků návštěvnost svého webu v rozmezí 100 až 300 lidí za den. Zdroj tohoto údaje ovšem neuvádí a nelze jej tak žádným způsobem ověřit. Jediným indikátorem, který tak může zprostředkovat alespoň částečnou představu o návštěvnosti blogu, je zpětná vazba ze strany návštěvníků (čtenářů) ve formě komentářů, které lze nalézt vždy pod konkrétním článkem. Komentáři může přispět kdokoliv, kdo navštíví tento web (bez nutnosti předchozí registrace je možno využít zabudovaných formulářů sloužících k uploadování příspěvku).

Pokud jde o užitý jazyk, v porovnání s ostatními respondentkami, je možno hodnotit vyjadřovací schopnosti autorky jako jedny z nejlepších. Jednotlivé příspěvky vykazují různou délku, zpravidla však v rozsahu přibližně jedné normostrany (1800 znaků včetně mezer). Oproti ostatním blogům se tak jedná o relativně dlouhé příspěvky, tematicky ucelené, nevykazující fragmentovanou podobu shluku různých myšlenek. Autorka používá i rozsáhlých souvětí, je logicky konzistentní, projev nicméně trpí nedostatky v podobě občasných stylistických a gramatických chyb. V rámci vzorku se ale jedná o nízkou četnost. Respondentka využívá pouze jednoho fontu a jedné barvy písma (zpravidla), pouze nadpisy rubrik jsou barevné. Autorka využívá odstavců, text strukturuje, nepíše zcela spontánně. Přesto v některých příspěvcích, z neznámých důvodů, text dodatečně přeškrťává a neodmazává jej. Toto lze označit za nejvýraznější nedostatek v tvorbě textu. Respondentka užívá neformálního jazyka, explicitní obsah se vyskytuje pouze velice okrajově. Stejně jako u dalších zkoumaných blogů, i v tomto případě převažuje u článků deníková forma zpovědi. Kromě toho je možno ale na webu nalézt také řadu informujících, věcných článků, které zřejmě usilují o osvětovou funkci (v rámci tématu poruch příjmu potravy).

Význam/funkce blogu

V samotném úvodu tohoto oddílu výsledků je nutné zdůraznit následující skutečnost. V případě námi zkoumané respondentky dochází k významné proměně v roli pro-ana blogu. Jak již bylo výše uvedeno, respondentka není v současné době léčena ani hospitalizována (dochází nicméně k psychologovi) a sama sebe nyní vnímá jako oprostěnou od nemoci a s ní spojenými problémy. Proměna role pro-ana blogu v čase tak koresponduje s procesem léčby i se změnou zdravotního stavu a jeho vnímáním (k lepšímu). Obdobnou vazbu je také možno vysledovat mezi průběhem nemoci a hodnocením sociálního života. Je tak vysoce pravděpodobné, že dimenze mentální anorexie, reflexe sociálního života (a s tím spojené náplně volného času) a vedení pro-ana blogu jsou úzce a komplexně propojeny. Na základě těchto poznatků lze rozlišit tři základní fáze (etapy), kterými role pro-ana blogu prošla za sledované období.

V první fázi je pro respondentku samotný blog a jeho tvorba důležitým nástrojem vyrovnání se s onemocněním a s tím spojenou změnou životní situace i vnímáním sebe sama. Pro autorku má tvorba a vedení blogu zcela zásadní a nezpochybnitelný význam a plní řadu komplementárních funkcí. Kromě možnosti tvořit a věnovat se dlouhodobé zálibě, zájmu o redukci hmotnosti, zde dochází k možnosti vyjádření, seberepresentace a stylizování se právě v kontextu baletního tance. Autorka řadou svých článků prezentuje vlastní hodnotové orientace, nejrůznější názory a postoje. Utvrzuje se ve svých závěrech. Tento způsob tvorby a prezentace má zřejmě úzký vztah k posilování sebevědomí, které je však dlouhodobě oslabováno zásadní nespokojeností s vlastním fyzickým vzhledem (ačkoliv je toto hodnocení zpětně a s odstupem času reflektováno jakožto nežádoucí a iracionální).

Velmi důležitou funkcí blogu je zprostředkování kontaktu se stejnou zájmovou skupinou a vzájemné komunikace. Vzájemné interakce dokládají přiložené komentáře ze strany návštěvníků i autorky blogu. Tyto dialogy mají nejrůznější charakter. Zpětná vazba ze strany autorky nejčastěji nabývá podoby zpětných odpovědí ve formě článků. Reakce čtenářů tak přímo podněcují respondentku k tvorbě a parciálně tak určují tematické zaměření článků na blogu. Kromě funkce „sociální“ je možné rozlišit i funkci „terapeutickou“. Obě tyto funkce se navzájem velmi prolínají. Funkcí terapeutickou je myšlen prostředek vyrovnání se s nejrůznějšími problémy. Pro respondentku představuje blog, mimo jiné, zdroj podpory, pomoci, porozumění a pocitu sounáležitosti.

Autorka blogu otevřeně oslovuje své čtenáře, vyjadřuje se zpětně k jejich reakcím v podobě komentářů a očekává a doufá ve zpětnou vazbu, odezvu. Taktéž

otevřeně vyzývá návštěvníky k tomu, aby se případně neostýchali autorku kontaktovat nebo i konzultovat své vlastní problémy. Vůči svým čtenářům se cítí být autorka blogu do určité míry zavázána. Omlouvá se za neaktivitu a dle svých slov si považuje rozličných rad a odpovědí. Vzájemná komunikace tak přispívá k posilování koheze a důvěry v rámci komunity. Jedním z možných důvodů výrazné fixace v podobě tvorby blogu a korespondence s komunitou je absence pochopení ze strany rodiny, přátel a vrstevníků. Vzájemné se utvrzování ve sdílených názorech tak zřejmě respondentce kompenzovalo nezájem ze strany nejbližšího okolí.

Druhou fází proměny role pro-ana blogu charakterizuje zásadní reflexe, přehodnocení a komplexní názorový obrat. Respondentka s postupující nemocí zjišťuje, že dodržování drastických diet nevede k vytouženému cíli, ba co víc, dokonce jeho naplnění zcela znemožňuje. Kromě zcela zásadních, fyzických i duševních problémů trpí respondentka výraznou sociální izolací. Důvod této izolace spatřuje taktéž v přílišné fixaci na blogování a s tím spojené komunitě. Respondentka také s postupem času zcela přehodnocuje vnímání sebe sama a zcela se na svém blogu deanonymizuje. Své názory komplexně reviduje a přiznává iracionální charakter kýžených ideálů včetně stylizace v rámci tématu baletního tance. Dochází tak zcela k zásadní názorové proměně, která sehraje klíčovou roli i v proměně významu pro-ana blogu.

Nejvýraznějším rysem třetí, poslední fáze je úplné přehodnocení vztahu k mentální anorexii. Tato reflexe má pak následný vliv i na revizi přínosu blogování. Respondentka si již uvědomuje závažnost svého onemocnění a je odhodlána s ním bojovat. Proces léčby zde nabývá především podoby odmítnutí a distancování se téměř od všeho, co se samotné nemoci týká. Respondentka již nadále netouží po redukci hmotnosti. Reviduje své dosavadní ideály a zamítá je. Zcela ukončuje dosavadní korespondenci s ostatními bloggerkami, které její rozhodnutí vyléčit se neakceptovaly. Veškerý přínos plynoucí z vedení pro-ana blogu a komunikace s ostatními autorkami zpětně hodnotí negativně. Přiznává, že to, čemu z počátku připisovala přínos, bylo naopak zdrojem umocnění existujících problémů a iniciací pro vznik dalších, nových problémů. Komunitu pro-ana blogů a její působení respondentka hodnotí zpětně jako svazující a izolující od reálného, fyzického okolí. Explicitně a opakovaně vyzývá členy komunity, aby již nepokračovali v korespondenci a přerušili veškerý kontakt. Respondentka dokonce vyzývá ostatní bloggerky, na základě vlastních zkušeností, aby s pro-ana komunitou přerušily korespondenci a od pro-ana blogů se distancovaly. Autorka cítí povinnost osvěty a ostatní tímto způsobem varuje před škodlivým vlivem

blogů. Přes výše zmíněné respondentka nicméně podotýká, a sice že díky blogování zde našla velice malou skupinu kontaktů, kterou považuje za blízké přátele a se kterou nadále udržuje kontakt.

Přes vše výše zmíněné námi vybraná respondentka v blogování dosud pokračuje. Její blog však doznal zásadní proměny. Již není věnován tématům mentální anorexie, nýbrž převážně nejruznějším aspektům každodenního života respondentky s důrazem na témata zdravé stravy a zdravého životního stylu.

Na výše uvedeném příkladu lze názorně demonstrovat i pomyslnou, možnou negativní stránku blogování. V tomto případě se jedná o zdánlivý prostředek k řešení, který ve skutečnosti k cíli nevede, ba naopak stávající problémy umocňuje, a dokonce generuje problémy nové.

Respondentka č. 2

Základní profil autorky blogu

Autorka v pořadí druhého zkoumaného blogu uvádí svůj věk–16 let v době založení blogu (říjen 2013). Dnes je tedy dívka 19 let. Je studentkou střední školy. Uvádí zde také svoji e-mailovou adresu, která zasluhuje pozornost pro svou podobu: soulinhell@*****. V překladu anglické spojení „soul in hell“ znamená „duše v pekle“. Svému blogu se aktivně věnovala od října 2013 do května 2016. Autorka blogu zůstává v anonymitě, za tímto účelem anonymizuje i veškerý obsah blogu. Dívka měří 175 cm a její váha kolísá mezi 51–56 kg. Trpí depresemi, obsedantně-kompulzivní poruchou a sociální fobií. Opakovaně navštěvuje psychologa. Výše uvedená onemocnění byla diagnostikována odborníkem. Touha po štíhlé postavě a potřeba dodržování drastických diet jsou pro respondentku zcela zásadními cíli, které hrají důležitou roli v každodenním životě dívky.

Primární skupiny ve vztahu k respondentce

Respondentka žije v úplné rodině se svým mladším bratrem. To je její jediný sourozenec. Bližší informace o bratrovi, matce i otci nejsou známy. Vztah k rodičům nabývá výrazně ambivalentní podoby. Na jedné straně je vztah k rodičům ze strany respondentky hodnocen veskrze kladně, na straně druhé z důvodu dietních opatření, které respondentka dodržuje, dochází k neshodám, kterým autorka blogu přikládá značný význam.

Dietním opatřením, které respondentka podstupuje, je třeba v tomto případě věnovat zvýšenou pozornost. Důvody budou dále rozvedeny v tomto oddílu. Potřebu snížení hmotnosti a dosažení kýžené tělesné konstituce prezentuje respondentka jako výsledky svých vlastních rozhodnutí, která pramení z vlastních přesvědčení a nejsou jakkoli ovlivněna okolím. K redukci hmotnosti se respondentka staví převážně pozitivně. Dodržování diet vnímá jakožto výzvu (v pozitivním slova smyslu „challenge“) a zkoušku své vůle. Dietním opatřením věnuje autorka blogu značné úsilí v každodenním životě i prostor v rámci obsahu blogu. Stravování se zároveň stává zdrojem neshod v interakci s rodinnými příslušníky (zejména s matkou), kteří s jeho podobou nesouhlasí. Respondentka přistupuje k míře závažnosti potřeby dodržování diet ambivalentně. Na straně jedné si potencionální poruchy příjmu potravy (zejména mentální anorexii) vůbec nepřipouští. Na straně druhé případnou diagnózu poruchy příjmu potravy přijímá jako danost, dokonce až přínos (ve smyslu zkoušky vlastní vůle). Ačkoliv respondentka explicitně zdůvodňuje dietu jako výsledek vlastního rozhodnutí (žádoucí míru štíhlosti si dívka stanovuje sama), současně očekává a touží po pozitivní zpětné vazbě ze strany okolí (zejména z řad spolužáků). Do jaké míry je tato zpětná vazba pro respondentku důležitá nelze ze získaných dat vyvozovat.

Respondentka vnímá svou tělesnou hmotnost a konstituci jako nepřiměřené. Tělesný vzhled se jeví pro respondentku jakožto zásadní. Neschopnost nedodržování diet se stává pro respondentku zdrojem frustrací a důvodem k trestání sebe sama v podobě sebepoškozování. Tyto tresty nabývají podoby pořezávání kůže na viditelných místech (ruce). Dochází tak k percepci ze strany okolí. Respondentka se však s těmito tresty a jejich podobou neztotožňuje a hodnotí je výrazně negativně. Přesto tak dlouhodobě činí.

Pravidelné návštěvy psycholožky jsou ze strany respondentky hodnoceny negativně. Odborník se zřejmě zabývá pouze chorobami, které byly dříve diagnostikovány (sociální fobie, deprese a obsedantně kompulzivní porucha). Dívka je však dle svých slov také sužována frustrací danou jejím fyzickým vzhledem. Tato skutečnost však není odborníkem dále reflektována a zůstává mu pravděpodobně skryta. Celkově hodnotí dívka terapii jako neúspěšnou a nepřinášející žádné zlepšení stávajícího stavu.

Při pohledu na reflexi sociálního života ze strany respondentky zjistíme, že dívka se cítí být společensky zcela izolována. Školní prostředí vnímá velmi negativně. To představuje zdroj stresu, který brání kýženým výsledkům z diety. Dívka nenachází

přátele ve školním kolektivu ani nikde jinde (taktéž nemá partnera). Tato skutečnost má zcela zásadní význam pro způsob trávení volného času. Respondentka tráví valnou většinu svého volného času doma o samotě. Zažívá stavy znučenosti, apatie a deprese. Dívka není schopna samostatně provozovat jakékoli aktivity, tuto skutečnost hodnotí jako značně frustrující. Touží po produktivním vyplnění volného času cílevědomou aktivitou, kterou však není schopna vykonávat bez zapojení dalších osob. Jedinou známou aktivitou, kterou respondentka dlouhodobě provozuje, je vedení si blogu (tuto aktivitu respondentka skrývá před svými rodiči). Absence přátel je tedy vnímána jako závažná překážka. Pravděpodobnými důvody, proč respondentka nemá žádné přátele, jsou zřejmě předchozí negativní zkušenosti s lidmi. Jistou roli zřejmě hrají i již výše uváděné, diagnostikované choroby – sociální fobie, deprese a obsedantně kompulzivní porucha. Do jaké míry jsou zodpovědné za absenci přátel nelze jednoznačně ze získaných dat vyvodit. Důležitou proměnnou, která se ukazuje jako zásadní ve věci absence přátel, jsou respondentkou popisované insultace ze strany okolí (rodina, přátelé i školní kolektiv). Dívka se těmito zkušenostmi však zdá být motivována k redukci hmotnosti, následně cítí potřebu výsledky demonstrovat, a to i jako formu odpovědi („zadostiučinění“). Nelze však s jistotou konstatovat, do jaké míry je tato motivace vynucená a do jaké míry vychází z vlastního rozhodnutí respondentky.

Profil blogu

Při bližším pohledu na blog respondentky zjistíme, že se jedná o web, který je svou podobou unifikovaný a vytvořený podle předem daných, volně dostupných šablon. Úvodní strana webu obsahuje fotografii, pravděpodobně staženou z internetu, zobrazující mladou štíhlou dívku. Stejně jako převážná část všech fotografií, které jsou na webu umístěny, i tato fotografie je oříznuta, aby zakrývala obličej fotografované dívky. Úvodní strana zároveň neobsahuje obvykle užívanou navigaci v podobě odkazů, které jsou věnovány jednotlivým rubrikám. Levý okraj úvodní stránky obsahuje aktuální údaje o věku, výšce, váze a žádané váze respondentky (včetně emailové adresy), doprovodné ilustrace a následující rubriky:

1. „Thinspo“
2. „Diary“
3. „Ladies“.

Rubrika Thinspo obsahuje krátké články, jejichž obsahem jsou série fotografií, stažených z internetu, zobrazující motivy týkající se mentální anorexie (postavy, motta

aj.). Série fotografií jsou doplněny o srovnání různých dívek před zahájením dietních opatření a po jejich uskutečnění (v podobě fotografií). Rubrika Diary, nejobsáhlejší z celého webu, obsahuje seznam jednotlivých záznamů z vedeného deníku. Poslední rubrika Ladies již neobsahuje žádný odkaz a je tvořena pouze jmenným seznamem spřátelených blogů. Jednotlivé názvy blogů jsou hypertextovými odkazy.

Rubrika Diary obsahuje seznam jednotlivých záznamů z vedeného deníku. Záznamy jsou zprvu pojmenovávány krátkými slovními spojeními převážně v anglickém jazyce (anglický jazyk je v celém webu hojně využíván). Pozdější příspěvky již nenesou žádné názvy, ale pouze informace o datu vytvoření příspěvku. Rubrika Diary dále obsahuje vnořenou složku pojmenovanou „Jídelníček“. Tato rubrika byla vedena od počátku vytvoření webu, příspěvky do ní však byly vkládány pouze do května 2014. Jednotlivé články jsou výhradně věnovány stravovacím návykům. Jejich popis má podobu podrobného časového itineráře. Tyto rozpisy jsou doprovázeny různými fotografiemi a stručnými komentáři respondentky, kde hodnotí své stravovací zkušenosti. Rozpisy jsou velmi podrobné a na rozdíl od záznamu z deníku poměrně systematické. Lze se tedy domnívat, že respondentka této oblasti věnuje zvýšenou pozornost.

Po stránce vizuální je blog velmi prostý, jednoduchý až strohý (pouze nadpisy jsou tvořeny zdobným fontem). Je tvořen textem, který je v jednotlivých příspěvcích doprovázen fotografiemi staženými z webu. Tyto fotografie převážně zobrazují anorektické dívky a s touto tematikou spojené další motivy (autoři ani původ těchto fotografií nejsou známi).

Respondentka byla aktivní v psaní blogu od října 2013 do května 2016. Autorka blogu přispívala svými články z počátku pravidelně (několikrát v týdnu), s postupem času se četnost příspěvků snižovala (i méně jak jednou týdně). Blog neobsahuje žádné zabudované počítadlo návštěv webu. Jediným indikátorem, který by mohl poskytnout představu o návštěvnosti webu, jsou komentáře nacházející se vždy pod konkrétními příspěvky respondentky. Komentáři může přispět kdokoli, kdo navštíví web (bez nutnosti předchozí registrace apod.).

Z jazykového hlediska je celý blog tvořen útržkovitými zápisky z deníku (v ich formě). Psaný projev respondentky je značně neformální, jednotlivé příspěvky se svým rozsahem velmi různí (od několika málo vět až po zhruba jednu normostranu). Články jsou povětšinou myšlenkově velmi fragmentované, mnohdy neobsahují celé věty, nýbrž pouze útržky spojené v dlouhý souvislý text. Články obsažené v rubrice Jídelníček jsou

naopak tvořeny velmi promyšleně a systematicky. Z toho lze vyvozovat, že stravovacím návykům autorka blogu věnuje zvýšenou pozornost. Užitý jazyk vykazuje často gramatické a stylistické chyby. Respondentka pracuje zpravidla s pouze jedním typem písma, užívá však hojně tučného zvýraznění písma a kurzívy, popř. zvýrazňuje písmem hůlkovým.

Celkově je tak blog tvořen příspěvky ve formě zповědí – útržků z deníku. V porovnání s ostatními blogy v rámci výzkumného vzorku je počet sprátelených blogů je nadprůměrný.

Význam/funkce blogu

Samotný blog je pro respondentku důležitým nástrojem, jak se vyrovnat s životní situací a každodenními problémy. Jeho význam pro respondentku je značný a nezpochybnitelný. Psaní blogu je navíc jedinou volnočasovou aktivitou, které se respondentka dlouhodobě a systematicky věnuje (tuto skutečnost však skrývá před svými rodiči).

Respondentka cítí povinnost pravidelně přispívat články do blogu, při odmlkách se explicitně omlouvá za neaktivitu svým potencionálním čtenářům. Od nich očekává zpětnou vazbu v podobě komentářů. Ty se týkají nejen hodnocení zdárnosti dietních opatření, ale i konzultování řady problémů, se kterými se respondentka potýká (včetně již výše jmenovaných diagnostikovaných poruch ze strany psychologa). Respondentka řadou svých článků zdůrazňuje své hodnotové orientace a nejrůznější názory a postoje. Další funkcí webu je komunikace s dalšími dívkami, které sdílí obdobné problémy a přesvědčení (v rámci tematiky poruch příjmu potravy). Vzájemné interakce dokládají komentáře ze strany návštěvníků i autorky. Respondentka reakce čtenářů oceňuje a věnuje jim značnou pozornost. K některým reakcím se například vrací ve svých dalších příspěvcích.

Zpětná vazba je tak pro respondentku důležitá při řešení svých problémů. Dle svých slov nemá respondentka v plánu skončit s psaním blogu. Například v době, kdy autorka neměla přístup k internetovému připojení v rámci domova, aktivně tuto překážku suplovala v podobě navštěvování internetové kavárny. Další skutečností, která dokládá nezpochybnitelný význam blogu pro respondentku, je přiznání se k absenci pochopení ze strany okolí. Respondentka se cítí být se svými problémy osamocena a nepochopena. Čtenáři blogu a interakce s nimi tak suplují absenci přátel v reálném životě. Pro respondentku je blog zdrojem podpory, pomoci, porozumění a pocitu

sounáležitosti (funkce „terapeutická“ a „sociální“). Přestože respondentka anonymizuje celý obsah webu, píše o intimních aspektech svého každodenního života a očekává možnost jejich konzultace.

Celkově lze tedy blog svým významem zhodnotit jako zcela zásadní pro svou autorku. Blog představuje prostředek a prostor, který autorce kompenzuje to, čeho se jí v reálném životě nedostává. Zpětná vazba ze strany čtenářů pomáhá respondentce s pocitem vyloučení z kolektivu, nepochopení nejen ze strany rodiny a také s neúspěšnou terapií v rámci sezení u psychologa.

Respondentka č. 3

Základní profil autorky blogu

Dívka tohoto blogu svůj přesný věk ani jméno nikde neuvádí. Pochází z nejmenované, velikostí zřejmě malé obce (nikoli města) na Slovensku. Ve 13 letech si prošla znásilněním. Blog si založila v prosinci roku 2010, kdy ještě navštěvovala základní školu a v psaní blogu je aktivní až do teď. V roce 2012, dle údajů obsažených na blogu, byla studentkou prvního ročníku střední školy. Tato dívka zřejmě trpí těžkými depresemi. Pravidelně navštěvuje psychiatra. Pokusila se, a to dokonce opakovaně, o sebevraždu předávkováním (charakter látek blíže nespecifikován) a přiznává dlouhodobé sebepoškozování (pořezávání se žiletkami) a užívání návykových látek (alkohol, cigarety a další blíže nespecifikované látky). Potřeba redukce hmotnosti byla iniciována zejména z důvodů absence pozornosti ze strany rodičů, pocitu vykořenění a též z absence pocitu příslušnosti k jakémukoli kolektivu. Hladovění a redukce hmotnosti byly dívkou shledány jakožto způsob získání si pozornosti svého okolí. Dodatečné informace o autorce blogu: vykazuje velmi vřelý vztah vůči zvířatům (především kočky).

Primární skupiny ve vztahu k respondentce

Respondentka žije v úplné rodině se svým starším bratrem. To je její jediný sourozenec. Bližší informace o něm nejsou známy. Matka i otec jsou pracující. Jakékoli informace o otci nejsou přítomny. Matka, doma často nepřítomná, je zřejmě velmi pracovně vytížená. Interakce s matkou mají často podobu hádek. Nepřítomnost rodičů, zejména matky, je respondentkou hodnocena kladně. Jedním z důvodů tohoto

hodnocení je i možnost skrývání diet skrze absenci stravování se. Tato skutečnost je v přítomnosti rodičů zdrojem hádek a sporů a končí v podobě nuceného požívání jídla. Celkově je vztah respondentky k rodičům hodnocen negativně. Tento pohled pramení zejména z nedostatku pozornosti ze strany rodičů. Toto přehlížení má přímý vztah k dietám, které respondentka podstupuje. Redukce hmotnosti je dívkou užívána jakožto nástroj k získání si pozornosti a zájmu rodičů. Celková frustrace tak není zřejmě dána anorexií, nýbrž pocitem přehlížení, a dále je umocněna dietami, které se respondentce jeví jako neúspěšné a jejichž praktikování je náročné a skličující. Ve skutečnosti tak nástroj, který je chápán jako řešení problémů, je zdrojem dalších frustrací.

Významnou roli v onemocnění respondentky hraje vztah s jejím partnerem. Kromě křestního jména nejsou o jejím příteli známy další konkrétní informace. Respondentka byla partnerem dlouhodobě a opakovaně slovně insultována. Důvodem byla její tělesná konstituce a hmotnost a také její intelekt. Potřeba diety a přeměny postavy tak byla dána tlakem i ze strany partnera. Tuto skutečnost je však nutné hodnotit jako pouze dílčí důvod. Hlavním důvodem přetrvává získání si pozornosti a zájmu o respondentku.

Skupiny přátel a spolužáků v případě respondentky splývají. Respondentka se cítí být v rámci kolektivu osamocená a vyloučená. Tyto pocity jsou však dány jejím vlastním hodnocením a viděním sebe sama. Pouze její partner se explicitně vyjádřil k jejímu vzhledu, další osoby však nikoli. Respondentka se sociálnímu životu, ve skupině svých přátel, záměrně vyhýbá, a to právě z důvodu svého zevnějšku. Volný čas pak tráví osamocená v místě jejího trvalého bydliště, které se nachází zřejmě v malé obci (tato skutečnost je respondentkou hodnocena negativně). Dalším důvodem, proč nevyhledává společnost přátel, je epizodická absence partnera, bez kterého nechce být respondentka viděna. Respondentka vnímá své vztahy s přáteli jako mělké, vyprázdněné a falešné. Dílčím důvodem tohoto hodnocení je zřejmě nepochopení potřeby podstupovat diety a změnit tak svůj zevnějšek. Respondentka nenachází nikoho, kdo by měl porozumění pro její sebehodnocení a potřebu a význam změn.

Celkový pocit osamělosti je tedy u respondentky dán jednak absencí porozumění ze strany přátel, tak i ze strany rodiny a partnera. Frustrace plynoucí ze vztahu s okolím a zároveň frustrace dané negativním sebehodnocením se navzájem synergují. Respondentku lze tedy hodnotit jakožto osobu velmi uzavřenou, sociálně izolovanou a s potřebou získat si přízeň a pozornost okolí. Stav frustrace se s různou intenzitou opakují v cyklech a epizodicky, nepravidelně kulminují v podobě sebezpoškození a

uvažování o sebevraždě. Současně s tím dochází k nárazovitému přejídání, které se střídá s hladověním.

Respondentka hodnotí sebe sama jako fyzicky neatraktivní osobu s řadou tělesných nedostatků. Sama sebe vidí jako nepochopenou a přehlíženou osobu, která nikde nenachází pozitivní zpětnou vazbu.

Profil blogu

Při bližším pohledu na blog respondentky zjistíme, že se jedná o web, který je svou podobou unifikovaný a vytvořený podle předem daných, volně dostupných šablon. Úvodní strana obsahuje fotografii staženou z webu, zobrazující mladou štíhlou dívku. Pod touto fotografií je umístěn výčet jednotlivých rubrik. Zbytek úvodní stránky tvoří naposledy přidané příspěvky. Levý okraj stránky obsahuje odkazy na oblíbené, spřátelené weby (blogy) a aktuální údaje o váze a výšce autorky blogu. Ty doplňuje odkaz na profil respondentky na serveru Tumblr, který obsahuje fotografie anorektických dívek.

Blog obsahuje následující rubriky:

1. „Denník“
2. „Jedálniček“
3. „Cvičenie“
4. „Moje foto“
5. „Tipy a triky“
6. „Rubriky“.

Rubrika Denník obsahuje výčet všech článků, které se týkají každodenního života respondentky. Články jsou seřazeny podle data (od nejnovějšího po nejstarší) a jsou pojmenovány vždy podle ústředního tématu (názvy však vždy nekorespondují s obsahem). Rubrika Jedálniček sestává, stejně jako rubrika Denník, z výčtu jednotlivých článků, které vždy obsahují blogerkou právě užívaný seznam potravin a pokrmů. Rubrika Cvičenie je aktuálně nedostupná a bez obsahu. Rubrika Moje foto obsahuje pouze několik článků, jejichž obsah tvoří fotografie respondentky, které jsou zaměřeny na ilustraci její postavy. Rubrika Tipy a triky obsahuje pouze tři články, které mají podobu různých dietních rad. Poslední rubrika s názvem Rubriky obsahuje výčet všech předchozích, výše jmenovaných rubrik a další články a odkazy, které se týkají diet (včetně motivačních článků), cvičení a tělesných proměn.

Po vizuální stránce je blog velmi prostý, jednoduchý až strohý. Je tvořen výhradně textem, který je v některých případech (spíše však zřídka) doplněn fotografiemi. Tyto fotografie zobrazují převážně anorektické dívky a další motivy ilustrující kýžený vzhled. Jsou s největší pravděpodobností stažený z různých webů, jejich autoři ani původ nejsou uvedeny. Druhou skupinu použitých fotografií tvoří opět snímky vyobrazující různé dívky, tyto fotografie mají však primárně za úkol ilustrovat aktuální duševní rozpoložení respondentky (převážně negativní).

Respondentka si blog založila v prosinci roku 2010, kdy ještě navštěvovala základní školu a v psaní blogu je aktivní až doposud (poslední příspěvek z 24. května 2016). Autorka blogu přispívá svými články velice nepravidelně, odmlky trvají i v řádu měsíců. První dva roky byla respondentka nejvíce činná. Blog neobsahuje žádné zabudované počítadlo návštěv webu. Jediným indikátorem, který by mohl zprostředkovat představu o návštěvnosti webu, jsou komentáře nacházející se vždy pod konkrétním článkem. Komentáři může přispět kdokoliv, kdo navštíví web (bez nutnosti předchozí registrace apod.).

Z jazykového hlediska má celý web podobu útržkovitých zápisků v ich formě. Psaný projev respondentky je velice neformální. Veškeré příspěvky vykazují různou délku. Rozsahem se pohybují od pouze několika málo vět až po zpravidla cca jednu normostranu (1800 znaků včetně mezer). Jednotlivé články jsou často tvořeny velmi fragmentovaně, nikoli celými větami. Příspěvky tak mnohdy tvoří pouze spontánně zaznamenané myšlenky v podobě krátkých slovních spojení. Články jsou také nezřídka kdy tematicky a logicky nekonzistentní. Užitý jazyk je velmi neformální s často se vyskytujícími gramatickými a stylistickými chybami. Respondentka pracuje pouze s jedním typem písma (neužívá různé fonty ani jejich velikosti, pouze kurzíva a tučné zvýraznění).

Z převážné části je blog tvořen příspěvky typu zpovědí. Jedná se tak o různě velké fragmenty z deníku. V porovnání s ostatními blogy v rámci výzkumného vzorku je počet spřátelených blogů velmi vysoký.

Význam/funkce blogu

Samotný blog je pro respondentku důležitým nástrojem vyrovnání se s životní situací. Pro autorku má tvorba a vedení blogu nesporný význam a řadu komplementárních funkcí. Jednou z nich je způsob vyjádření se a sebeprezentace. Autorka řadou svých článků opakovaně zdůrazňuje své hodnotové orientace a

nejrůznější názory a postoje. Další funkcí blogu je komunikace s dalšími dívkami, které sdílí obdobné problémy a přesvědčení. Vzájemné interakce dokládají přiložené komentáře ze strany návštěvníků i autorky blogu. Tyto dialogy mají nejrůznější charakter. Další funkce, které tvorba a vedení blogu vykazují, jsou funkce „terapeutická“ a „sociální“. Ty se navzájem prolínají. Funkcí terapeutickou je myšlen prostředek vyrovnání se s problémy. Pro respondentku je blog zdrojem podpory, pomoci, porozumění a pocitu sounáležitosti. V neposlední řadě je také způsobem jak nalézt nové přátele (funkce sociální).

Respondentka otevřeně oslovuje čtenáře, vyjadřuje se zpětně k jejich reakcím (komentářům) a očekává zpětnou vazbu, odezvu. Vůči svým čtenářům se cítí být i zavázána, neboť se při delších odmlkách, kdy nepíše, explicitně omlouvá. Autorka očekává odpovědi i rady, kterým přikládá různou důležitost. Přestože respondentka zůstává v anonymitě, píše o svém každodenním životě včetně osobních a intimních aspektech.

Celkově tak lze hodnotit význam blogu pro respondentku jako zásadní. Jedná se o prostředek, prostor, kde autorka částečně nalézá to, čeho se jí v reálném životě nedostává. Zpětná vazba ze strany návštěvníků tak doplňuje pocit vyloučení z kolektivu školního i rodinného prostředí. Tvorbou blogu se také autorka dlouhodobě a soustavně utvrzuje ve svých závěrech a svém vnímání sebe sama.

Respondentka č. 4

Základní profil autorky blogu

V pořadí čtvrtá respondentka, osmnáctiletá dívka žijící na Slovensku se blogování aktivně věnovala od dubna 2014 do dubna 2016 z důvodu zájmů o dietní opatření a redukci své hmotnosti. Dívka je studentkou střední školy. Pochází z úplné rodiny, další podrobnosti o rodině ani bydlišti nejsou známy.

Respondentku lze charakterizovat jako velmi lítostivou, emocionálně nevyrovnanou (často reflektuje stavy frustrace střídané hněvem) a výrazně nespokojenou s celkovou životní situací, především v oblasti sociálního života, mezilidských vztahů, a trávení volného času. Dívka také vykazuje nerozhodnost, absenci jasně vyhraněných hodnotových orientací a neschopnost jasně formulovat cíle a plány z hlediska budoucího života. Veškerá její hodnocení, především v oblasti spokojenosti s rodinnými a přátelskými vztahy, jsou velice proměnlivá a mnohdy

nejasná. Dívka si ve svých výrociích a hodnoceniích nezřídka kdy zcela protiřečí a popírá tak předchozí formulace. Silným motivem, opakujícím se téměř ve všech výpovědiích respondentky, je výrazná obava z budoucnosti, strach z dospívání a z toho plynoucí nových povinností. Dívka opakovaně vyjadřuje touhu po fyzickém i duševním oproštění se od stávající reality a návratu do dětství (se všemi jeho specifiky), je bezradná v dalším směřování, stávající životní situaci hodnotí jako anomickou. Respondentka se také ostýchá v projevení emocí. Svému okolí nedůvěřuje a bojí se svěřit. Uzavírá se do sebe a izoluje od okolí. Taktéž postrádá jasně formulovaný smysl života, bytí. Není si jistá významem vlastní existence a cítí se být nepotřebná. Opakovaně vyjadřuje touhu nebýt přehlížena. Podstupování drastických diet je dívkou shledáváno jakožto způsob získání si pozornosti svého okolí. Časté alkoholové excesy, ke kterým se dívka přiznává a které hodnotí výrazně negativně, jsou zřejmě epizodickými úniky před stereotypem a bezvýhodnou situací každodenního života, který respondentku sužuje. Vedení blogu je zřejmě způsobem, jak si získat další, dodatečnou pozornost nejen bezprostředního okolí a jak kompenzovat pocity osamění a nepotřebnosti. Jedná se o jakousi extenzi dietních opatření, která by vedla k řešení stávajícího anomického stavu. Respondentka těmito způsoby implicitně (a v případě blogu i mnohdy explicitně) vyzývá k soucitu a dožaduje se politování i následné útěchy. Opakovaně a explicitně také rozvažuje nad významem a charakterem smrti. Touto tematikou je dokonce až fascinována. Ve smrti zřejmě dívka spatřuje opět východisko, způsob úniku před neřešitelnými problémy každodenního života. Jistou spojitost v tomto ohledu je možno nalézt v regresivních tendencích – touze po návratu do dětství – bezstarostné etapy života bez větších povinností.

Dívka je výrazně nespokojená se svým fyzickým vzhledem a tělesnou konstitucí. Její tělesná váha se pohybuje kolem 50 kg. Důvody s největší pravděpodobností plynou z vlastního přesvědčení. Dívka dlouhodobě podstupuje drastické diety, v případě nespokojenosti s výsledky se trestá sebepoškozením. Sebepoškození není respondentkou užíváno pouze jako forma trestu, ale je i reakcí na frustrace plynoucí z hádek a neshod především v rámci rodinných a partnerských vztahů.

Primární skupiny ve vztahu k respondentce

Respondentka, dle údajů obsažených v analyzovaných datech, žije v úplné rodině. Svůj vztah s rodiči hodnotí převážně negativně. Hádky a neshody, především s matkou, nejsou ojedinělé. Dívka si zejména stěžuje na absenci zájmu a empatie ze

strany rodičů, kterým se, pokud je to možné, záměrně vyhýbá. Cítí se být nepochopena a se svými problémy osamocena.

Stejné pocity nepochopení a také osamění lze sledovat i v reflexi přátelských a partnerských vztahů. Dívka se bojí otevřít intimnějším partnerskému soužití (ty jsou zřejmě pouze epizodického rázu), přátelské vazby hodnotí jako mělké, falešné a nenaplňující. Očekává reciprocitu, které se jí nedostává. Již zmiňovaný strach z budoucnosti (a dospělosti v sociální rovině) a pocity osamělosti jsou nejvýraznějšími motivy ve zповědích respondentky a projevují se i v této oblasti.

Pocity osamělosti a absence vědomí přináležitosti ke kolektivu výrazně kontrastují se způsobem trávení volného času. Dívka se hodnotí jakožto velmi pasivní a s náplní volného času, sestávajícího převážně z četby, poslechu hudby a sledování filmů a seriálů, je nespokojena. Naproti tomu dívka s vysokou frekvencí informuje o trávení volného času s přáteli v podobě konzumace alkoholu a kouření cigaret i jiných látek. Výrazná část volného času je trávena v nejrůznějších, blíže nespecifikovaných barech a klubech. Respondentka vidí sebe samu jako velmi sociabilní a disponující širokou sítí přátelských vazeb. Přesto je s přátelskými vazbami nespokojena a cítí se být osamocena. Tato hodnocení se také, mimo jiné, stávají zdrojem dalších hádek v rámci rodiny. Dívce je opakovaně vytýkán způsob trávení volného času a také neschopnost nalézt jiné, žádané přátelské vazby.

Profil blogu

Při pohledu na blog v pořadí čtvrté respondentky zjistíme, že tento web, v rámci zkoumaného vzorku v žádném ohledu nijak nevybočuje. Svou podobou je celý blog vytvořen podle předem připravených, dostupných šablon k tvorbě blogu. Úvodní strana obsahuje fotografii s motivem pavoučí sítě, vzhledem k výzkumnému tématu zasluhuje pozornost pod fotografií umístěný podnadpis: „*Nezmyselný, nezáživný, nudný blog. Ako ja.*“. Podklad celého blogu tvoří motiv hvězdné oblohy, který je, jak zjistíme při bližším pohledu, animovaný. Obsah úvodní stránky tvoří automaticky jednotlivé příspěvky seřazené od nejnovějšího po nejstarší. Levý okraj stránky obsahuje nejprve stručné informace o aktuálních zájmech dívky. Tato stručná sekce je následována sérií černobílých animovaných obrázků. Následuje oddíl „Oblíbené odkazy“, který sestává z hypertextových odkazů na další, spřátelené blogy. Další sekci je oddíl „Profil“, který po otevření velmi stručně seznamuje s charakteristikami autorky blogu (především s pomocí výčtu zájmů). Poslední sekci je „Archív“, jehož obsahem jsou dle data vzniku

seřazené, do složek roztríděné, jednotlivé příspěvky. Poslední položkou je formulář, který slouží po zadání emailové adresy k odběru novinek z blogu. Dolní okraj stránky obsahuje následující větu: „*Miluj ma a ja ti dám svoju dušu. Pobožkaj ma a nikdy neodíd'. Chyť ma. Nenechaj ma zhorieť.*“ Jediným výrazným rozdílem oproti ostatním blogům, v rámci výzkumného vzorku, je absence jakýchkoliv rubrik. Příspěvky nejsou nijak systematicky tříděny, blog neobsahuje žádnou logickou strukturaci obsahu. Jednotlivé články jsou pouze automaticky, podle integrovaného algoritmu blogu, seřazovány dle data vytvoření.

Po vizuální stránce je blog velice jednoduchý. Je tvořen články užívajících pouze jednoho druhu písma. Podklad pod všemi textovými poli je pouze bílý. Autorka blogu však u svých příspěvků hojně využívá ilustrací. U jednotlivých obrázků a fotografií, které jsou velmi často animované (soubory ve formátu .gif), autorka neuvádí zdroje ani autory. Zpravidla je však zřejmé, že se jedná o motivy stažené z internetu. Velmi nápadným rysem je častý výskyt černobílých ilustrací (obvykle ve formátu 256 odstínů šedé). Výskyt obrazového materiálu je na zkoumaném blogu hojný a má vždy funkci vizuálního zdůraznění obsahu textu, u kterého je přiložen. Obsahem obrazového materiálu jsou nejrůznější motivy, nelze v tomto ohledu jednoznačně vysledovat určité zaměření nebo zacílení. Motivы týkající se mentální anorexie nebo jiných poruch potravy nejsou přítomny.

Respondentka si založila blog v dubnu 2014 a v jeho tvorbě byla aktivní až do dubna 2016. Autorka blogu přispívala svými články velice nepravidelně. Valná většina blogu byla vytvořena v roce 2014. Od roku 2015 již respondentka přispívala velmi sporadicky. S klesající frekvencí nových příspěvků však lze pozorovat změnu v jejich rozsahu. Jednotlivé články svým rozsahem zpočátku nepřesahují obvykle půl jedné normostrany, později příspěvky dosahují délky i několika normostran. Blog neobsahuje integrované počítadlo návštěv. Jediným indikátorem, který by mohl alespoň parciálně zprostředkovat představu o návštěvnosti webu, jsou komentáře nacházející se vždy pod konkrétním článkem. Komentáři může přispět kdokoliv, kdo navštíví blog (bez nutnosti předchozí registrace apod.).

Po jazykové stránce sestává celý blog z útržkovitých záznamů z deníku v ich formě. Psaný projev respondentky je zcela neformální, nežádka kdy autorka využívá vulgarismů. Projev respondentky je velice spontánní, fragmentovaný, nesourodý. Gramatické i stylistické chyby nejsou neobvyklé. Články jsou také mnohdy tematicky i logicky nekonzistentní. Respondentka často využívá velmi krátkých vět. Projev také trpí

slovními parazitismy. Z převážné části je celý blog tvořen příspěvků typu zpovědí – fragmentů z deníku. Respondentka také mnohdy mluví sama k sobě, personifikuje své svědomí, zpytuje a rekapituluje. Nepřímo oslovuje čtenáře a implicitně konzultuje – očekává utvrzení ve svých závěrech. Velmi často si také respondentka ve svých promluvách a úvahách protirečí. Mnohdy popírá výroky z předchozích příspěvků. Po grafické stránce je projev velice neuspořádaný a nepřehledný. Autorka nijak systematicky nestrukturuje svoje texty. Využívá pouze jednoho druhu písma o stále stejné velikosti (pouze podtrhává nadpisy a příležitostně pracuje s kurzívou). V porovnání s ostatními blogy ve vzorku je početnost komentářů ze strany návštěvníků nižší.

Význam/funkce blogu

Z analyzovaných dat je v případě respondentky č. 4 zcela zřejmé, že blog (a jeho vedení) plní řadu nejrůznějších, vzájemně se prolínajících a doplňujících funkcí a jeho význam pro respondentku je naprosto zásadní.

Respondentka považuje blog a jeho průběžnou tvorbu za nepostradatelnou součást nejen náplně volného času, ale dokonce i života samotného. Stejně jako u mnoha dalších případů v rámci výzkumného vzorku i zde plní blogování výrazně tzv. funkci „terapeutickou“. Samotný blog je pro autorku důležitým a významným nástrojem vyrovnání se s celkovou životní situací, která je zdrojem zřejmé frustrace. Jak již bylo výše uvedeno a zdůrazněno, dívka se cítí být velice bezradná a svou stávající životní situaci hodnotí jako anomickou. Blog a blogování jsou shledávány jakožto způsoby oprostění se od každodenního stereotypu a také všech, z pohledu autorky, neřešitelných nesnází. V tomto případě tak blogování představuje nástroj vyvázání se z komplikovanosti a nepřehlednosti každodenního života i aktuální životní etapy. Do určité míry lze tuto skutečnou hodnotit i negativně, neboť se mnohdy zřejmě jedná pouze o „únik“, který v mnoha ohledech některé stávající problémy nejen neřeší, ale dokonce umocňuje (bude rozvedeno níže v dalších částech tohoto oddílu výsledků).

Nejvýraznější funkcí, kterou blog své autorce plní, je funkce „sociální“. Respondentka opakovaně zdůrazňuje nespokojenost se stávajícími sociálními vazbami. Vztahy ve svém bezprostředním okolí (v rodině, ve škole a v rámci přátel) hodnotí jako mělké, falešné a nenaplňující. Se svými problémy se autorka blogu cítí být osamocena a nepochopena. Blog představuje způsob sebeprezentace včetně těchto, pro dívku důležitých, aspektů. Dívka, ačkoliv setrvává v rámci blogu v anonymitě, sdílí a

informuje o svých každodenních nesnázích a očekává – implicitně i explicitně vyzývá ke zpětné vazbě. Doufá v možnost konzultací, vítá rady a nejrůznější komentáře.

Mentální anorexie nemůže být v případě čtvrté zkoumané respondentky uspokojivě prokázána. Ačkoliv i v tomto případě dívka věnuje část blogu této problematice, jedná se spíše oproti zbylému obsahu o okrajový zájem (na rozdíl od zbylé části výzkumného vzorku). Přes výše zmíněné však blog svojí podobou i obsahem splňuje nároky na zařazení do kategorie pro-ana blogů. Nejinak je tomu, s nejvyšší pravděpodobností, i v reálném životě. Podstupování dietních opatření a potřeba redukce hmotnosti nepramení z potřeby dané vlastním přesvědčením. Jedná se mnohem spíše o způsob získání si pozornosti ze strany svého okolí (zejména pak pravděpodobně rodiny), nikoliv zájem. Je však dobré podotknout, že zpětná vazba zprostředkovaná skrze blog je pro autorku silnou motivací v rámci procesu redukce hmotnosti a pro-ana komunita ve virtuální rovině zde sehrává nezastupitelnou roli.

Respondentka ve svém blogu čtenáře explicitně oslovuje, vzájemné interakce dokládají u jednotlivých článků přiložené komentáře. Autorka blogu se při delších odmlkách omlouvá za svou neaktivitu a cítí potřebu články přispívat. V rámci výzkumného vzorku se zdá být autorka blogu výrazně fixována na své potencionální čtenáře. Očekává zpětnou především v podobě vyjádření soucitu a politování. Projevuje se zde zřejmá a výrazná potřeba sdílet své problémy. Blog tak nejen v tomto ohledu jasně kompenzuje to, čemu se dívce v reálném životě nedostává – empatie a možnosti konzultovat.

Celkově lze význam blogu, pro v pořadí čtvrtou zkoumanou respondentku, hodnotit jako zásadní. Jedná se nejen o prostředek komunikace, sdílení, utvrzení se ve vlastních přesvědčeních, ale především o únik – způsob vyvázání se z neřešitelnosti problémů každodenního života, který je velice frustrujícím. Blogem zprostředkované a utvořené sociální sítě jasně kompenzují a nahrazují ty absentující v reálném životě. O důležitosti blogu také svědčí následující fakt. Ačkoliv již autorka v tvorbě zkoumaného blogu skončila, jeho provoz však nepřerušila a veškerý obsah záměrně nechává přístupný veřejnosti. V současnosti vede nový blog, který již není anonymizován, jak ale dívka sama explicitně přiznává, „starý“ blog je ni pro nositelem důležitých hodnot a představuje cennou reflexi významné životní etapy, která by mohla být nápomocná i v budoucnu.

Respondentka č. 5

Základní profil autorky blogu

V pořadí pátá zkoumaná respondentka je taktéž ze Slovenska. Kromě údajů o tělesné váze (průběžně se mění) a výšce (172 cm) a svém aktuálním studijním oboru další konkrétní informace neuvádí. Na svém blogu, kde je aktivní od dubna 2013 až doposud, zůstává v anonymitě. Dívka datuje počátky onemocnění mentální anorexií k čtrnáctému roku věku. Za pomyslný zásadní zlom ve vnímání sebe sama považuje dívka svůj pobyt na letním táboře právě v době, kdy jí bylo 14 let. Zde byla respondentka konfrontována s výrazně negativním hodnocením její váhy i postavy. Tato událost iniciovala zahájení drastických diet za účelem co nejrychlejší a nejvýraznější redukce hmotnosti. Od této doby se soustavně a cíleně věnuje redukci své hmotnosti z důvodu zásadní nespokojenosti se svou hmotností a podobou tělesné konstituce. Trávení volného času i způsob udržování přátelských vazeb jsou tak těmito cílům zcela podřízeny. Dívka se epizodicky nezdráhá využít i velmi krajních prostředků (aplikace silných laxativ) a svou povahu, mimo jiné, charakterizuje jako velice lpící na dokonalosti (zde zejména v rovině tělesných dispozic). Přesto opakovaně reflektuje problémy se sebekontrolou a vůlí. Mnohá hodnocení se pak odvíjí právě od toho, jak zdárně si aktuálně dívka ve svých dietách počíná.

Primární skupiny ve vztahu k respondentce

Respondentka žije v úplné rodině se svými rodiči, pravděpodobně v rodinném domě. Žádné bližší informace o matce ani otcovi nebo existenci sourozenců nejsou dostupné. Dívka dochází z důvodu poruchy příjmu potravy, mentální anorexie, k psycholožce, a to od svých čtrnácti let. Konzultace s odborníkem byly iniciovány na základě podnětu ze strany vyučujícího pedagoga. Ten tak učinil, neboť byl informován ostatními spolužáky respondentky o jejím výrazném poklesu tělesné hmotnosti. Zda bylo onemocnění vůbec diagnostikováno a klasifikováno jakožto mentální anorexie však není z dostupných zdrojů jednoznačně zřejmé. Jak již bylo výše uvedeno, dívka žije v rodinném domě. Ten je patrový a zřejmě celé jedno patro je vyhrazeno právě respondentce. Tato skutečnost je dívkou hodnocena velice kladně, neboť přítomnost rodičů a případné interakce s nimi vnímá jako nežádoucí. Nejen z tohoto důvodu respondentka vyplňuje svůj volný čas např. brigádami nebo sportovní aktivitou, aby zamezila případnému kontaktu s ostatními členy domácnosti. Negativní

hodnocení vztahu s otcem a zejména s matkou spočívá v jejich nesouhlasu s dietními postupy respondentky. Dívka se tak kontaktu záměrně vyhýbá a izoluje se. Zbylým částem domu, vyjma svého patra, se straní také z důvodu pokušení, která se zde naskýtají. Ty mají podobu nežádoucích potravin a pokrmů, které jsou v přímém rozporu s dodržovanou dietou a vytyčenými cíli.

Respondentka neposkytuje žádné informace o svém partnerském životě. Ve svých výpovědích není příliš konkrétní, ani pokud jde o školní kolektiv. Ten hodnotí v rámci základní školy výrazně negativně. Z dostupných informací je nutné poukázat především na dlouhodobé verbální insultování ze strany chlapecké části třídního kolektivu. Předmětem nejrůznějších slovních urážek byla právě hmotnost a tělesná konstituce dívky. Tomuto chování však dívka nepřisuzovala žádnou váhu a veškeré interakce považovala za pouhé výlevy vulgarity a agrese nehodných pozornosti.

Za pomyslný zásadní zlom ve vnímání sebe sama považuje dívka svůj pobyt na letním táboře právě v době, kdy jí bylo 14 let. Zde byla respondentka konfrontována s výrazně negativním hodnocením její váhy i postavy. Tato událost iniciovala zahájení drastických diet za účelem co nejrychlejší a nevyraznější redukce hmotnosti. Do jaké míry měla jedna ze základních charakteristik dívky, touha po dokonalosti, synergický efekt s touto událostí se lze pouze domnívat.

Hodnocení školního kolektivu na střední škole nabývá zcela odlišné podoby. Respondentka si své spolužáky pochvaluje a zdůrazňuje především obdiv z jejich strany. Ten má původ ve výrazném váhovém úbytku, kterého dívka v krátké době dosáhla. Nalezla tak významnou motivaci ve svém počínání a současně formu utvrzení se v správnosti svých rozhodnutí. V pozdějších etapách tohoto období se však hodnocení sociálního života mění, a to opět k negativnímu. Respondentka popisuje postupně narůstající potřebu se sociálně izolovat od svého okolí. Činí tak, neboť se dopouští opakovaně zásadních dietních chyb z důvodu nedostatku vůle odolat nejrůznějším pokušením. Ta vyvstávají právě v přítomnosti přátel a spolužáků. Trávení volného času o samotě je tak respondentkou shledáváno jako nutný a jediný možný způsob, jak dostat svých vytyčených cílů.

Přes vše výše uvedené se respondentka prezentuje jako velice sociabilní. Zřejmě i disponuje širokou sociální sítí a má tak možnost si své přátele, dle potřeb a přání, náležitě vytríbit. Reflektovaná zklamání v rámci přátelských vazeb se jeví jako pouze epizodická a nepříliš závažná. Přesto dívka preferuje, z důvodů svých dietních opatření, izolaci a trávení volného času o samotě. Ačkoliv o sobě tvrdí, že je spíše samotářkou,

nezdá se být tato skutečnost příliš významnou. Dominantní příčinnou rozhodnutí ve způsobu trávení volného času a udržování přátelských vazeb tak přetrvává silná potřeba redukce hmotnosti.

Profil blogu

V případě pohledu na blog páté zkoumané respondentky zjistíme, že i zde se jedná o blog vytvořený podle předem dané, volně dostupné šablony k tvorbě blogu. Pozadí webu je tvořeno mozaikou opakujících se fotografií, které vyobrazují velmi štíhlou mladou dívku. Název blogu v hlavičce webové stránky doprovází podnadpis, jehož obsah nelze vzhledem k výzkumnému tématu opomenout: „Nothing tastes as good as skinny feels“ (text obsahuje ve třetím slovu překlep). Obsah úvodní stránky je tvořen jednotlivými příspěvky, články, které jsou automaticky řazeny od nejnovějších po nejstarší. Levý okraj stránky obsahuje panel s výčtem jednotlivých sekcí (rubrik). V rámci celého blogu se jedná o jedinou strukturaci obsahu, která byla vytvořena autorkou blogu.

Základní navigace, výčet rubrik, obsahuje čtyři hlavní sekce. První s názvem „Rubriky“ obsahuje následující položky:

1. „About me“
2. „Thinspo“
3. „Denníček“
4. „Prečo?“
5. „Tricks and Tips“
6. „Opýtajte sa ma“.

Rubrika About me obsahuje pouze několik článků, ve kterých se autorka blogu představuje a charakterizuje a seznamuje čtenáře se svými vytyčenými cíli v rámci dietních opatření. Rubrika Thinspo obsahuje opět pouze několik článků, jejichž obsah je tvořen výhradně fotografiemi volně dostupnými a staženými z internetu. Ty vyobrazují nejrůznější populární top modelky a nejrůznější motivy, které se různou měrou pojí s tématem mentální anorexie. Třetí rubrika, Denníček, obsahuje jednotlivé články – výpisky z vedeného deníku. Rubrika Prečo? obsahuje pouze jediný článek, jenž v celkem patnácti bodech seznamuje s důvody, proč chce být autorka blogu štíhlá. Další rubrika Tricks and Tips obsahuje tři články, dva z těchto článků předkládají nejrůznější rady týkající se štíhlé linie. Poslední rubrika v rámci první sekce, Opýtajte sa ma,

obsahuje pouze jeden článek, který ve dvou větách vybízí čtenáře k tomu, aby se obrátili se svými otázkami na autorku blogu.

Druhá hlavní sekce navigačního panelu, „Aktuální články“, sestává z následujících položek:

1. „Ako som na tom“
2. „Ako mi to ide“
3. „Ozývam sa“
4. „Končím s blogovaním“.

Z výše uvedených položek není žádná funkčním hypertextovým odkazem. Třetí sekce navigačního panelu „Profil“ obsahuje pouze jediný odkaz, po jehož otevření dojde k přesměrování na stránku, která je věnována velmi stručné charakteristice autorky blogu. Nejedná se o souvislý text, pouze o výčet o několika odrážkách. Hypertextový odkaz je v navigačním panelu doplněn obrazovým polem, jehož obsahem je motto zcela identické s již výše popisovaným podnadpisem webu. Poslední, čtvrtá sekce „Archiv“ sestává z jednotlivých složek, kde jsou dle data vytvoření automaticky katalogizovány všechny příspěvky na blogu. Tyto čtyři sekce již následuje pouze textový formulář, který umožňuje návštěvníkům webu zanechat krátký vzkaz, a seznam skládající se ze seznamu oblíbených, sprátelených blogů. V rámci výzkumného vzorku se jedná o středně velký počet blogů.

Po vizuální stránce je zkoumaný web velice prostý a jednoduchý. Jednotlivé články jsou však hojně doplňovány řadou nejrůznějších, zpravidla barevných fotografií a ilustrací. Ačkoli tyto materiály nejsou řádně zdrojovány, je zřejmé, že se jedná o obsah stažený z internetu. Převažujícími motivy jsou nejrůznější fotografie, ilustrace a motto pojící se k štíhlé tělesné konstituci mladých žen a dietním opatřením nejrůznějšího typu. Obrazové materiály také velmi často obsahují text, jehož účelem je zpravidla motivace a pobízení k určitému typu jednání, zde ve smyslu redukce tělesné hmotnosti.

Respondentka je aktivní na svém blogu od dubna 2013 až doposud a zůstává v anonymitě. V tvorbě blogu byla autorka nejvíce aktivní během prvních dvou let (2013 a 2014). Největší počet příspěvků vůbec pak pochází z roku 2013. V tomto roce autorka přispívala s nejvyšší frekvencí často i několikrát do týdne. Postupně však lze pozorovat v počtu příspěvků výrazný pokles v čase. Poslední dva roky se počet příspěvků v součtu pohyboval dokonce pouze v řádu jednotek. Blog neobsahuje žádné interní počítadlo návštěv. Jediným ukazatelem, který by mohl poskytnout alespoň částečnou představu

o návštěvnosti webu, jsou komentáře přiložené pod jednotlivými příspěvky. Těmi může přispět kdokoliv, kdo navštíví web (bez nutnosti předchozí registrace apod.).

Z jazykového hlediska má celý blog podobu krátkých zápisků z deníku v ich formě. Psaný projev respondentky je velice neformální a spontánní. Příspěvky vykazují různou délku, od několika řádků až po zpravidla cca jednu polovinu normostrany (1800 znaků včetně mezer). Některé příspěvky jsou pak tvořeny výhradně obrazovým materiálem, který není doprovázen žádným textem ani popisem. Příspěvky jsou strukturovány s pomocí odstavců, občasné gramatické a stylistické chyby se vyskytují, autorka pracuje pouze s jedním typem písma.

Význam/funkce blogu

Blog a blogování mají pro pátou zkoumanou respondentku zcela zásadní význam a plní řadu funkcí. V první řadě blog představuje pro dívku způsob, jak reflektovat své dosavadní počínání v podobě dlouhodobé a systematické redukce hmotnosti. Web se zároveň stává prostorem, kde se respondentka neustále, implicitně i explicitně, utvrzuje ve svých rozhodnutích, závěrech a současně konzultuje, diskutuje a vybízí k dialogu. Očekává zpětnou vazbu v podobě komentářů od návštěvníků blogu, zároveň navíc vybízí návštěvníky k vyjádření soucitu vůči jejím aktuálním nezdarům a nejrůznějším problémům. Ve svých článcích také dívka hovoří často sama k sobě. Tyto promluvy mají zpravidla výraznou motivační funkci a autorku tak povzbuzují a utvrzují v dosavadních postupech. Výrazná je tedy také funkce „terapeutická“. Za bezpochyby nejvýznamnější funkci tvorby blogu a jeho vedení je kompenzace sociální izolace. Blogováním ve volném čase si respondentka doplňuje reálný kontakt se svým okolím. Díky interakcím, byť ve virtuálním prostředí, dívka může setrvat o samotě a věnovat se tak naplno své redukci hmotnosti, která se stává hlavní náplní volného času a přerůstá, jak dívka reflektuje, dokonce až v nevladatelnou obsesi, které je pak podřízeno pokud možno zcela vše. Reálný kontakt s přáteli a školním kolektivem, včetně trávení času ve školním prostředí, jsou vnímány jako jednoznačná překážka na cestě k vysněné postavě.

5.6 Celkové výsledky

Pro zajištění co největší přehlednosti jsou celkové výsledky předkládány jako odpovědi na dílčí výzkumné otázky.

DVO1 – Jaký vztah mají uživatelky pro-ana blogů k sobě?

V rámci zkoumaných jevů lze tuto oblast hodnotit, z pozice badatele, jako nejméně přístupnou exploraci a následné analýze. Jedná se o vysoce komplexní kategorii, která je utvářena řadou dílčích, mnohdy neméně složitých proměnných. Vztah uživatelek k sobě sama tak vykazuje spojitost s mnoha dalšími oblastmi, jež jsou také předmětem zájmu provedeného výzkumu. Jedná se především o oblast vztahů vůči rodičům a blízkým, vrstevníkům a školnímu kolektivu. Tyto skutečnosti jsou však blíže popsány v samostatných, tomu věnovaných oddílech. Zásadní roli ve vztahu k sobě sama hraje, ve všech zkoumaných případech, reflexe fyzického vzhledu. Dívky shodně vykazují výraznou nespokojenost se svou tělesnou konstitucí a váhou. Cítí potřebu zásadně přeměnit svou postavu. Důvody těchto jednání, motivace, se však napříč zkoumaným vzorkem různí. Může jím být vlastní přesvědčení (respondentka č. 1), potřeba získání si pozornosti svého okolí (respondentka č. 3) nebo i neschopnost konstruktivně naložit s volným časem (respondentka č. 4). Společným jmenovatelem, v celém výzkumném vzorku je průběžná proměna vztahu k sobě sama. Tyto vztahy se leckdy až zásadně mění v závislosti na tom, jak zdárně dívky postupují ve svých dietních opatřeních. Průběžně reflektují spokojenost se svými volnými vlastnostmi. V této dimenzi se navíc uplatňují další vstupující proměnné jako například některé specifické povahové rysy (kupříkladu až obsesivní potřeba dokonalosti v každém myslitelném ohledu – respondentka č. 1 a respondentka č. 5). Je též nutné podotknout následující skutečnost. Veškerá hodnocení všech zkoumaných dívek, týkajících se téměř všech sledovaných oblastí, jsou navíc odvislá právě od průběhu dodržování dietních opatření.

DVO2 – Jaký vztah mají uživatelky pro-ana blogů s rodiči?

V celém procesu analýzy dat vyvstala „povaha vztahu s rodiči“ jako jedna z ústředních a svým významem zcela zásadních kategorií. Tato kategorie figuruje, ve všech zkoumaných případech, jakožto intervenující proměnná (spolu s „vnímáním sebe sama“), které je třeba věnovat patřičnou pozornost. Zkoumanými dívkami jsou

vztahy s rodinou vnímány výrazně negativně, popřípadě ambivalentně (vždy však se značným příklonem k negativnímu). V případě respondentek č. 2 a 5 je tato skutečnost patrná nejvíce ve vztahu k matkám. Respondentky v rámci zkoumaného vzorku zdůrazňují především absenci podpory, pomoci, lásky, zájmu a empatie ze strany rodičů. Se svými problémy se dívky cítí být osamoceny a ponechány ve stavu bezradnosti (odpovídá Brotsky, Giles, 2007, s. 104). Důležitou roli v této oblasti hrají dietní opatření a potřeba redukce tělesné hmotnosti. Tyto strategie jednání se na jedné straně stávají zdrojem neshod a hádek, vyvolávají konfliktní situace (např. respondentka č. 2 nebo č. 5). Na straně druhé slouží právě jako prostředek získání si pozornosti, které se respondentkám nedostává (nejvíce patrné u respondentky č. 3).

DVO3 – Jaké vztahy měly a mají uživatelky pro-ana blogů s blízkými a s vrstevníky?

DVO4 – Jaké vztahy měly a mají uživatelky pro-ana blogů v rámci školního kolektivu?

Vzhledem k výraznému překryvu a řadě zjištěných, nejrůznějších vazeb byly výzkumné oblasti, které zodpovídají dílčí výzkumné otázky č. 3 a č. 4, sloučeny do jednoho oddílu (pro celkovou přehlednost a srozumitelnost předložených poznatků). Ve všech zkoumaných případech v rámci výzkumného vzorku lze pozorovat významné negativní hodnocení sociálního života napříč výše uvedenými oblastmi. Zkoumané dívky si shodně stěžují na vyprázdňené, mělké a povrchní vztahy, které hodnotí jako nenaplnující a neuspokojující jejich potřeby. Reflektována je také šikana a verbální insultace (např. respondentky č. 1 a č. 2). Dívky vyzdvihují pocity osamělosti, nepochopení, absenci reciprocitu, vědomí přináležitosti ke kolektivu a výraznou nedůvěru a z toho plynoucí potřebu sociální izolace. Důležitou roli v sociálních sítích respondentek hraje opět potřeba redukce hmotnosti. V případě respondentky č. 1 je kolektiv v rámci školy i vrstevníků dokonce vnímán jako výrazně konkurenční a potřebný pokoření a poražení. V jiných případech je potřeba sociální izolace dána neschopností odolat nejrůznějším pokušením a vytrvat v přísné dietě (např. respondentka č. 5). Významným faktorem se jeví reflektované nepochopení ze strany okolí. Dívky se cítí být se svými problémy osamoceny, nepochopeny a izolovány. Reflektují z toho plynoucí konflikty a pocity ukřivdění. Tato hodnocení lze v různé míře pozorovat u všech 5 zkoumaných případů. Hodnocení sociálních vazeb pak vykazuje

vztah ke způsobu trávení volného času. Náplň volného času je odvislá od těchto hodnocení a je též ovlivněna mírou potřeby věnovat se dietním postupům.

DVO5 – Jaké jsou vztahy v rámci virtuální komunity pro-ana blogů?

DVO6 – co jim tato komunita nabízí?

Vzhledem k výraznému překryvu a řadě zjištěných, nejrůznějších vazeb byly výzkumné oblasti, které zodpovídají dílčí výzkumné otázky č. 5 a č. 6, opět sloučeny do jednoho oddílu (pro celkovou přehlednost a srozumitelnost předložených poznatků).

Ve zkoumaných případech plní tvorba a vedení blogu řadu významných, vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících funkcí:

- 1. Náplň volného času a prostředek tvorby:** U zkoumaných dívek představují blogy a blogování specifickou tvůrčí činnost, která je realizována ve volném čase. Dívky ji hodnotí jako výrazně uspokojující, naplňující a důležitou součást každodenního života. Blogování věnují značné úsilí, čas a neváhají pro možnost průběžné tvorby i překonávat nejrůznější obtíže (například dočasná absence přístupu k internetovému připojení nebo nutnost skrývat tuto činnost před rodiči či širším okolím).
- 2. Sebe prezentace a způsob vyjádření se:** Další významnou funkcí zkoumaných blogů je sebe prezentace. Dívky s pomocí blogů záměrně a cílevědomě vytvářejí obrazy sebe sama. Prezentují své názory, postoje a hodnotové orientace. Obsahem, kterým vytvářejí svůj web, se zároveň utvrzují ve správnosti svých závěrů a přesvědčení. Jednotlivé blogy jsou stylizovány také po vizuální stránce. Dívky účelově volí barvy a především ilustrace, fotografie a další doprovodné materiály tak, aby korespondovaly s celkovou, žádanou podobou blogu, jež je výrazem jejich hodnot a přesvědčení. Nalezení funkce *Sebe prezentace a způsob vyjádření se* je v souladu s teoretickým očekáváním (Boero, Pascoe, 2012, s. 49–50).
- 3. Prostředek motivace:** Blogování sehrává důležitou roli v procesu redukce hmotnosti. Dívky se s pomocí reflexe dietních opatření motivují a utvrzují v jejich správnosti. Deníková forma zpovědi, kterou jsou blogy vedeny, se zdá být k tomuto účelu velmi vhodná. Zvláštní roli v této oblasti pak sehrává možnost vkládat na blogy komentáře. Jedná se o specifickou formu zpětné vazby, které dívky věnují velkou pozornost

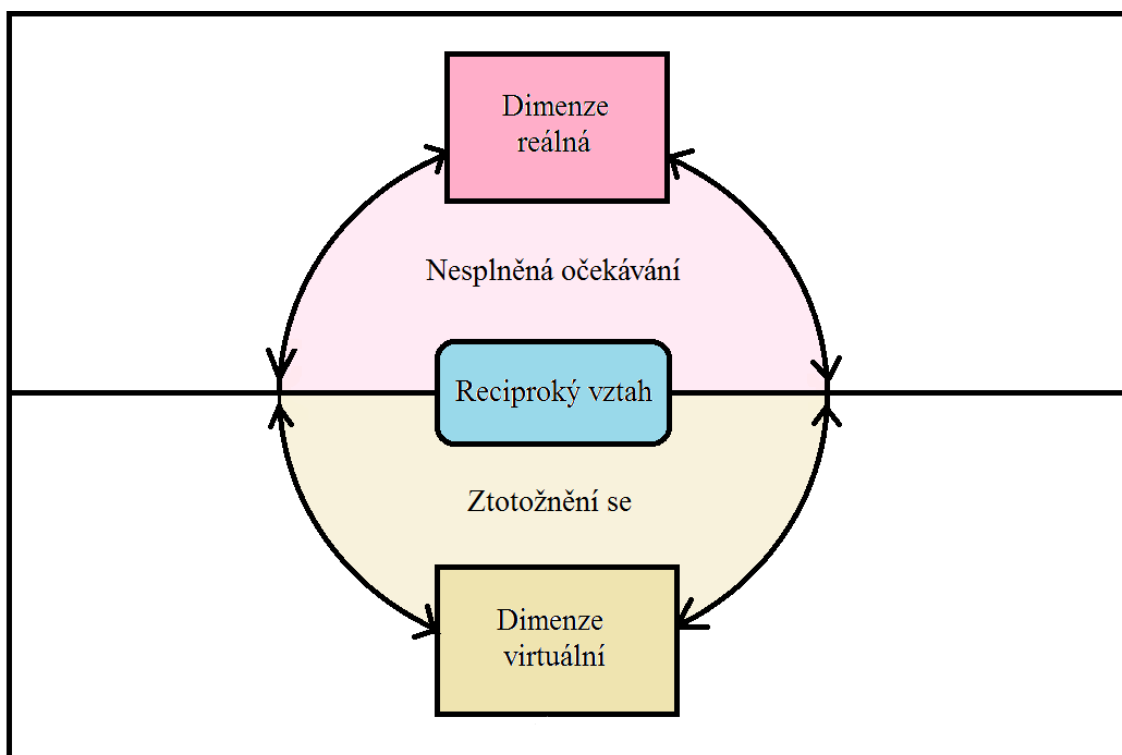
a cení si ji. Zpětná vazba v podobě komentářů není pouze jednosměrná. Dívky na komentáře reagují a ohlasy návštěvníků také ovlivňují směr, jakým se bude blog a jeho obsah dále ubírat. Lze tak hovořit, do značné míry, o jisté formě spoluprotvorby a současně komunikace.

4. **Vyrovnání se s nesnázemi:** Deníková forma blogu a v něm probíhající interakce v rámci komunity (komunikace, zpětná vazba, vzájemné se povzbuzování aj.) slouží jako prostředek vyrovnání se s nejrůznějšími každodenními problémy. Dívky své problémy sdílejí, konzultují a svěřují se. Virtuální komunita pro-ana blogů také kompenzuje sociální izolaci a nespokojenost se stavem sociálních sítí v reálném životě. V rámci zkoumaných případů je míra fixace na virtuální prostor a v něm probíhající interakce různá, nicméně vždy přítomná, významná a následně ovlivňující každodenní život dívek. Nalezení výše popisované funkce v podobě *Vyrovnání se s nesnázemi* je v souladu s teoretickým očekáváním – viz v již úvodních kapitolách práce citovaný pramen Yeshua-Katz, Martins, 2013, s. 506.
5. **Komunikace:** Blogy a blogování slouží jako prostředek komunikace napříč pro-ana komunitou. Autorky blogů reagují svými příspěvky na zpětnou vazbu ze strany čtenářů, udržují vazby se spřátelenými blogy a korespondují s nimi. Skrze tuto činnost nacházejí nové kontakty, které mohou vést ke vzniku přátelských vazeb.
6. **Podpora a pomoc:** V rámci zkoumané komunity lze sledovat četné projevy vzájemné podpory a pomoci v nejrůznější formě. Jak již bylo výše uvedeno, zkoumané dívky si stěžují na absenci pochopení a empatie ze strany svého okolí a z toho plynoucí pocity bezradnosti a osamění. Nalezení výše popisované funkce v podobě *Podpory a pomoci* je v souladu s teoretickým očekáváním – viz v již úvodních kapitolách práce citovaný pramen Yeshua-Katz, Martins, 2013, s. 506 nebo Tong, Heinemann-LaFave, Jeon, Kolodziej-Smith, Warshay, 2013, s.410.
7. **Kompenzace:** Do virtuálního prostoru se také dívky obracejí, aby našly to, čeho se jim v reálném životě nedostává – empatie, podpory, jistoty, pomoci a pocitu přináležitosti ke kolektivu, tedy prvků, které přispívají ke stavu tzv. duševní pohody (ta je zde chápána ve smyslu definice dle WHO (2014). Míra uspokojení se v tomto ohledu,

v rámci výzkumného vzorku, opět mírně liší. Pomyslnou výjimku tvoří respondentka č. 1, u které byl popsán výrazný názorový obrat (viz oddíl dílčích výsledků) nejen ve vnímání sebe sama, poruchy příjmu potravy, ale také i v rámci pro-ana komunity. Tato dívka zpětně reflektuje přespřílišnou fixaci na pro-ana blogování jako výrazně nežádoucí až škodlivou. Na tomto případě by bylo zřejmě možné demonstrovat potencionálně nežádoucí dimenzi zkoumaného fenoménu a jistě by tyto poznatky zasloužily v budoucnu případně další, zvýšené pozornosti. Zjištění pomyslné, odvrácené stránky blogování, je ostatně v souladu s v již teoretické části práce citovaným pramenem Brotsky, Giles, 2007, s. 93. Nalezení výše popisované funkce v podobě *Kompenzace* je v souladu s teoretickým očekáváním – viz již v úvodních kapitolách práce citovaný pramen Gailey, 2009, s. 98.

Selektivní kódování

Schéma č. 8: Ukázka selektivního paradigmatického modelu vzniklého v rámci celého výzkumného vzorku

Zdroj: *Vlastní*

Ústředním motivem (pomyslné meritum) celé konceptualizace je reciproký vztah napříč dvěma základními dimenzemi, v nichž se studovaný fenomén a s ním spojené procesy nacházejí. Dimenze reálná představuje skutečné fyzické i sociální prostředí, jež je prostorem, kde se odehrávají každodenní životní příběhy (dráhy) specificky sledovaných osob (zde respondentek, tj. dívek vedoucí si pro-ana blogy). Zvláštní roli zde kromě materiálních faktorů obzvláště zastává sociální klima včetně role kulturní situovanosti.

Dimenze virtuální stojí v mnoha ohledech vůči dimenzi reálné v opozici. Nelze ji však výlučně chápat dichotomicky, neboť obě dimenze se v mnoha ohledech překrývají a taktéž se vzájemně podmiňují. Dimenze reálná se stává především zdrojem nesplněných očekávání, která jsou však nezdědka kdy vnímána až výrazně disproportionálně. O to více pak dochází k procesu ztotožnění se s povahou dimenze virtuální, která v podobě nalezeného útočiště (pro-ana blogů) plní funkce kompenzace a do jisté míry také protiváhy.

Dimenze virtuální na jedné straně vyvažuje řadu strastí vyvstávajících z dimenze reálné, na straně druhé vykazuje pomyslnou odvrácenou stránku v podobě snadného úniku od skutečné povahy existujících problémů. Dimenze reálná je jejich příčinou a v určité podobě i současně důsledkem. Pro větší názornost se zde nabízí přirovnání v podobě Thomasova teorému. Často až perverzně, nicméně nezamýšleně konstruované a mnohdy zcela mylné interpretace se stávají v důsledcích jednání zde sledovaných dívek zcela reálnými.

V samotném závěru je vhodné poukázat až na alarmující a současně nezpochybnitelnou úlohu virtuálního prostoru, který se díky dnes své snadné dostupnosti může projevit až takto závažným způsobem. Ústřední myšlenku vyvstávající teorie, reciproký vztah, je nutné chápat cyklicky, neboť dimenze reálná přechází v dimenzi virtuální a naopak. V případě neschopnosti existující problémy uspokojivě vyřešit se pak nabízí přirovnání v podobě pomyslného bludného kruhu, ze kterého nevede cesty.

5.7 Diskuze

Výše předložené výsledky provedeného výzkumného šetření ve vysoké míře ilustrují velice komplexní a multidimenzionální povahu zkoumaného jevu. Je pak zcela přirozené, že pro svou povahu nemůže šetření realizované v rámci diplomové práce výzkumně zcela vyčerpat daný fenomén i téma, které lze považovat za v současné době více než aktuálně, významné a jeho výzkum za společensky žádoucí. Přes veškerá omezení, plynoucí např. z limitované časové dotace nebo materiálních prostředků, diplomová práce předkládá řadu poznatků a poodhaluje a rozkrývá mnoho potencionálně relevantních faktorů. Vzhledem však k vysokému počtu intervenujících proměnných nelze zcela s jistotou nalézat a formulovat skutečně kauzální vztahy. To však ostatně nebylo cílem diplomové práce a z podstaty zvolené výzkumné metody (tj. kvalitativní) nelze tuto skutečnost chápat jako nežádoucí, popř. jako určitý nedostatek. Naopak, provedená explorace specifického prostředí, zvláštní formy komunikace i unikátních dat napomohla s řadou dílčích i souhrnných poznatků iniciovat další úvahy o budoucí exploraci studovaného fenoménu. Do jisté míry lze diplomovou práci a výsledky výzkumu chápat jako soubor podkladů, které mohou iniciovat další, specifický typ výzkumu (např. již výlučně plošné, kvantitativní šetření aj.). Veškeré níže předložené návrhy a koncepce je nutné chápat výlučně jako rámcové, nikoliv striktně formulované. Onen potencionální prostor pro další specifikace je ponechán záměrně, aby inicioval další diskuze a debaty nad možným potenciálem výzkumného tématu včetně dalších možných výzkumných perspektiv nebo např. technik sběru dat.

Z povahy zkoumaného fenoménu, který se taktéž nalézá ve specifickém virtuálním prostředí (dimenzi), vyvstává jako další možná výzkumná perspektiva tzv. analýza sociálních sítí. Je nutné dodat, že tento přístup je v provedeném šetření zahrnut, zde mám na mysli šetření koncipované výlučně z této pozice. Analýza sociálních sítí je v současné době a naší společnosti více než aktuální technikou, která by mohla v rámci daného tématu přinést jistě další, neméně zajímavé výsledky. Samozřejmě, v případě studia skrze virtuálního prostředí vyvstává řada omezení, neboť např. ne všechna potencionálně využitelná data jsou snadno přístupná jako právě ve výzkumu analyzované, na webu volně přístupné pro-ana blogy. Inspirací pro analýzu sociálních sítí je názorový obrat, který lze pozorovat v druhé polovině dvacátého století nejen na poli oboru sociologie. Wellman (Wellman, 1979; Wellman, Leighton, 1979) svojí

formulací tzv. komunitní otázky vyvrací do té doby rigidně předkládaný úpadek komunity prosazovaný od předválečného období představiteli Chicagské školy, zejména pak Wirthem (Wirth, 1938; Giddens, 1999, s. 451). Pozdější autoři také tyto antiurbánními tendencemi živené názory postupně vyvrací (viz např. Gans, 1968 nebo Kasarda, Janowitz, 1974 či Giddens, 1999). Důležitý je však vzhledem ke zkoumanému fenoménu i způsobu jeho analýzy především onen posun pozornosti vůči sociálním sítím. I na první pohled pouze slabé vazby totiž mohou nabývat na velkém významu (Granovetter, 1973, s. 1365). S rozvojem technologií obecně, ale především s dynamickým vývojem informačních technologií, se definitivně přesouvá pozornost od lokálně vymezeného k rozptýlenému (viz např. Wellman, Haythornthwaite, 2002). Zprostředkovaná komunikace skrze globální internetovou poskytuje v současnosti značný prostor právě pro námi zkoumaný fenomén. Blogy, internetová fóra, sociální sítě i další, nejrůznější platformy iniciující diskuze, debaty, zprostředkovávající komunikaci a řadu dalšího je nutné chápat jako plnohodnotné zdroje, které mohou poskytnout cenné informace nejen pro téma a výzkum této diplomové práce. Soustavný výzkum dalších platform, jako je např. Twitter, Instagram, Facebook nebo třeba Google plus, by mohl přinést další, jistě zajímavé poznatky a podněty k dalšímu studiu. Vzhledem k relevantnímu tématu zkoumání komunit se jeví jako nosné i další, nikoliv výlučně sociologické koncepce. Jednou z nich může být např. i tzv. *pocit komunity* dle McMillana a Chavise (McMillan, Chavis, 1986; McMillan, 1996), komplexní psychologický koncept, který reflektuje ze strany jedince subjektivní vnímání začlenění se do nějaké komunity. Definice McMillana i Chavise je pravděpodobně neuznávanější koncepcí (Hill, 1996; Pretty, Bishop, Fisher, Sonn, 2006), která může být aplikována na nejrůznější analyzované skupiny včetně těch, které nejsou vymezeny lokálně, ale právě např. nabývají podoby rozptýlených sítí (McMillan, Chavis, 1986, s. 8).

Specifiky vzhledem k formulaci výzkumných otázek se jako další extenze nabízí např. vizuální kvalitativní obsahová analýza blogu jako další možná technika sběru dat. Ostatně vizuálnímu aspektu nejen prostředí, z kterého byla data čerpána, je pro jeho relevantnost věnován v práci značný prostor. Jeho navýšení by jistě mohlo přinést další cenné poznatky, ne-li poskytnout prostor pro formulaci zcela nové výzkumné perspektivy. Značná pozornost věnovaná vizuální stránce blogů i podobě analyzovaných textů byla ostatně inspirována i diskursivní analýzou nebo analýzou konverzace. Diskursivní analýza, analýza konverzace i tzv. kritická diskursivní analýza by mohly jako specifické postupy opět posloužit k dalšímu možnému uchopení výzkumného

tématu. Zejména pak analýza konverzace se jeví jako velice vhodná, neboť vzhledem k povaze analyzovaných dat (tj. blogů) nevzniká nutnost časově velmi náročných transkripcí. Jako další výzkumné tradice, které by se mohly stát inspirací v budoucím uchopení daného šetření, lze jmenovat např. kritickou lingvistiku nebo interakční sociolingvistiku.

Vzhledem k vysoce komplexní povaze studovaného fenoménu a již výše zmiňovanému, značnému množství potencionálně relevantních proměnných, se jeví jako vhodné využít i možnosti vedení longitudinálního, tj. dlouhodobého výzkumu (studie). Takové šetření by pak mohlo napomoci k objevení dalších důležitých faktorů, které díky své latentní povaze vyvstanou až v průběhu studie. Dlouhodobý výzkum by také mohl umožnit studium vztahu studovaného fenoménu vzhledem k socializaci nebo kupříkladu sociodemografickým a kulturním charakteristikám prostředí, ze kterého dívky pocházejí (zjednodušeně role třídních poměrů). Studie delšího trvání by se jistě mohla uplatnit i v kombinaci s poznatky z ryze lékařské oblasti (specificky ve vztahu k poruchám příjmu potravy). Další přidružené obory jako např. psychologie nebo sociální psychologie by taktéž pravděpodobně uvítaly dlouhodobý a systematický sběr dat specificky věnovaný této problematice.

Nejen z důvodů genderové korektnosti je zapotřebí zohlednit studovanou problematiku k mužské části populace. Poruchy příjmu potravy ze strany chlapců jsou sice evidovány a dokumentovány, z hlediska výzkumného problému by však jistě nebylo od věci se v budoucnu zaměřit i tímto směrem. Intuitivně se tak nabízí opět nejrozumnějším způsobem zaměřené obsahové analýzy, především však směřující svoji pozornost na téma předkládaného ideálu krásy a v tomto ohledu žádoucích parametrů. Specifiky však vzhledem k mužské populaci. Pro úplnost se nabízí možnost uvést další způsoby, kterými mi byly případné studie specifičtěji orientovány, např. zaměřením se na předem vymezené kulturní okruhy (dosti problematické vzhledem ke globalizované povaze dnešního světa) nebo i popř. subkultury či jinak specifikované výseky společnosti.

Závěr

V úvodu samotného závěru je nutné se pomyslně vrátit a připomenout si, jaké cíle si diplomová práce stanovila. Cílem diplomové práce bylo popsat a analyzovat poruchy příjmu potravy a pro-ana blogy v kontextu mezilidských vztahů. Ve výzkumném šetření pak bylo současně cílem zjistit zkušenosti uživatelky pro-ana blogů s mezilidskými vztahy v reálném životě a v rámci virtuální komunity. Výzkumným problémem byl tedy mezilidský vztah dívek s mentální anorexií v reálném životě a v rámci virtuální komunity. Na základě formulací cíle práce, cíle výzkumného šetření a výzkumného problému bylo stanoveno celkem šest výzkumných otázek.

Realizované šetření ve svém závěru naplnilo původní očekávání. Byly zodpovězeny všechny výzkumné otázky, výzkum mimo jiné přinesl i řadu dalších, dílčích poznatků, které vyvstaly díky zvolenému formátu analyzovaných dat. Internet, jakožto médium a konkrétně oblast zahrnující tzv. pro-ana blogy se ukazuje, při náležitém a pečlivém výběru, jako velice cenný zdroj informačně bohatých dat multidimenzionální povahy. Jako nejproblematictější se v rámci uskutečněného šetření jeví jeho časová dotace, neboť úvodní výběr, a především následná analýza dat (zde obsahová analýza textu) jsou časově velice náročnými úkony. Jak již bylo výše naznačeno, získatelná data mohou být informačně velice bohatá, nicméně pouze za předpokladu uvážlivé a pečlivé selekce (přirozeně vzhledem k tématu a zacílení práce).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že analyzovaná oblast dat může poskytovat i značné množství různorodých informací. Intuitivně se tedy nabízí i možnost různých konceptualizací a zacílení budoucích výzkumů. Diplomová práce a její šetření jsou pouze jedním skromným příkladem. Vzhledem k uvedenému i aktuálnosti a závažnosti zkoumaného fenoménu samotné téma jistě zasluhuje budoucí pozornosti. O dalších možných uchopeních této oblasti však pojednává předchozí, samostatná kapitola Diskuze.

Použitá literatura

BEDNÁROVÁ, Bibiána, YAMAMOTOVÁ, Anna a PAPEŽOVÁ, Hana. Sebeпоškození u poruch příjmu potravy. *Česká a Slovenská psychiatrie* [online]. 2010, roč. 106 (č. 3), s. 173–178 [cit. 2015-09-23]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.csppsychiatr.cz/dwnld/CSP_2010_3_173_178.pdf

BITRICH, Tomáš. Kvalitativní výzkum a česká legislativa: Informace nejen o zákoně na ochranu osobních údajů. *Biograf* [online]. 2002, roč. 27, s. 91–104. Dostupné z: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=2709>

BLATNÝ, Marek a PLHÁKOVÁ, Alena. *Temperament, inteligence, sebepojetí: nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. Brno: Psychologický ústav AV ČR, 2003, 150 s. ISBN 80-86620-05-0.

BOERO, Natalie a PASCOE, C.J. Pro-anorexia Communities and Online Interaction: Bringing the Pro-ana Body Online. *Body & Society*. 2012, roč. 18 (č. 2), s. 27–57. ISSN 1357-034x.

BROTSKY, Sarah R. a GILES, David. Inside the “Pro-ana” Community: A Covert Online Participant Observation. *Eating Disorders*. 2007, roč. 15 (č. 2), s. 93–109. ISSN 1064-0266.

CLAUDE-PIERRE, Peggy. *Tajná řeč a problémy poruch příjmu potravy: jak rozumět příčinám anorexie a bulimie a jak je léčit*. Praha: Pragma, 2001, 264 s. ISBN 80-7205-818-5.

COOPER, Peter J. *Mentální bulimie a záchvatovité přejídání: jak se uzdravit*. Olomouc: Votobia, 1995, 207 s. ISBN 80-85885-97-2.

ČERNÁ, Alena a ŠMAHEL, David. Sebeпоškození v adolescenci: blog jako prostředek vytváření komunity. *Československá psychologie*, Praha: Academia, 2009, roč. 53 (č. 5), s. 492–504. ISSN 0009-062X.

ČERNÁ, Ria. *O poruchách příjmu potravy pro otce a partnery*. Vyd. 3. Brno: Anabell, 2012, 71 s. ISBN 978-80-260-4272-3.

FIALOVÁ, Ludmila. *Body image jako součást sebepojetí člověka*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, 269 s. ISBN 8024601737.

FIALOVÁ, Ludmila a KRCH, František David. *Pojetí vlastního těla: zdraví, zdatnost, vzhled*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, 278 s. ISBN 978-80-246-2160-9.

FRANĀKOVÁ, Slávka, PAŘÍZKOVÁ, Jana a MALICHOVÁ, Eva. *Jídlo v životě dítěte a adolescenta: teorie, výzkum, praxe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013, 302 s. ISBN 978-80-246-2247-7.

GAILEY, Jeannine A. „Starving Is the Most Fun a Girl Can Have”: The Pro-Ana Subculture as Edgework. *Critical Criminology*. 2009, roč. 17 (č. 2), s. 93–108. ISSN 1205-8629.

GILES, David. *Psychologie médií*. Praha: Grada, 2012, 185 s. ISBN 978-80-247-3921-2.

GUILLEMIN, Marilys a GILLAM, Lynn. Etika, reflexivita a "eticky důležité okamžiky" ve výzkumu. *Biograf* 2004, (č. 35), s. 11–31 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3502>

HALSE, Christine a HONEY, Anne. *Inside anorexia the experiences of girls and their families*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2008, 208 s. ISBN 9781846427398.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

JANEBOVÁ, Radka. *Sociální problémy z aspektu gender*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006, 106 s. ISBN 80-7041-512-6.

JUARASCIO, Adrienne S., SHOAI, Amber a TIMKO, C. Alix. Pro-Eating Disorder Communities on Social Networking Sites: A Content Analysis. *Eating Disorders*. 2010, roč. 18 (č. 5), s. 393–407.

KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu*. Vyd. 3. Praha: EarthSave, 2005, 132 s. ISBN 80-903085-7-0.

KOCOURKOVÁ, Jana. *Mentální anorexie a mentální bulimie v dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Galén, 1997, 156 s. ISBN 80-85824-51-5.

KOCOURKOVÁ, Jana a KOUTEK, Jiří. Specifika poruch příjmu potravy u dětí a adolescentů-diagnostické a terapeutické otázky. *Psychiatrie pro praxi*. 2001, roč. 2 (č. 3), s. 109–111. ISSN 1213-0508.

KRAUS, Blahoslav. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 158 s. ISBN 978-80-7435-411-3.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRCH, František David. *Mentální anorexie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 259 s. ISBN 978-80-7367-807-4.

KRCH, František David. *Bulimie: jak bojovat s přejídáním*. Vyd. 3. Praha: Grada, 2008, 195 s. ISBN 978-80-247-2130-9.

KRCH, František David. *Poruchy příjmu potravy*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2005, 255 s. ISBN 80-247-0840-X.

KRCH, František David. *Poruchy příjmu potravy: vymezení a terapie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, 238 s. ISBN 80-7169-627-7.

LACINOVÁ, Lenka a MACEK, Petr. *Vztahy v dospívání*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2012, 196 s. ISBN 978-80-87474-46-4.

LEIBOLD, Gerhard. *Mentální anorexie: příčiny, průběh a nové léčebné metody*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995, 140 s. ISBN 80-205-0499-0.

LUSKOVÁ, Eva, BLINKA, Lukáš a ŠMAHEL, David. Blog jako cesta k porozumění dospívajícím. *E-psychologie* [online]. 2008, roč. 2 (č. 3), s. 1–15 [cit. 2015-08-31]. ISSN 1802-8853. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/luskovaetal.pdf>

MALÁ, Eva a SMRČKA, Zdeněk. Emoce hnusu u mentální anorexie. *Česká a Slovenská psychiatrie* [online]. 2014, roč. 110 (č. 1), s. 25–28 [cit. 2015-09-23]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2014_1_25_28.pdf

MARÁDOVÁ, Eva. *Poruchy příjmu potravy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007, 32 s. ISBN 978-80-86991-09-2.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008, 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8

MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003, 261 s. ISBN 8072201573.

NĚMEČKOVÁ, Pavla. Poruchy příjmu potravy. *Psychiatrie pro praxi*. 2007, roč. 8 (č. 4), s. 155–157. ISSN 1213-0508.

NOVÁK, Michal. E-kontroverze: pro-anorektické weby. *Česká a Slovenská psychiatrie* [online]. 2008, roč. 104 (č. 4), s. 196–198 [cit. 2015-09-16]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2008_4_196_198.pdf

NOVÁK, Michal. *Společnost, kultura a poruchy příjmu potravy*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010, 105 s. ISBN 978-80-7204-657-7.

Old Spice Danger Zone: Vůně dobrodružství. *TVspoty* [online]. 2011 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.tvspoty.cz/old-spice-vune-dobrodruzstvi/>

PAPEŽOVÁ, Hana (ed.). *Spektrum poruch příjmu potravy: interdisciplinární přístup*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 424 s. ISBN 978-80-247-2425-6.

PAPEŽOVÁ, Hana. *Začarovaný kruh anorexie, bulimie a psychogenního přejídání a cesty ven?!*. Vyd. 1. Praha: Psychiatrické centrum, 2012, 148 s. ISBN 978-80-87142-18-9.

ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a HYTYCH, Roman. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s. ISBN 978-80-210-6382-2.

STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.

ŠINDELÁŘ, Jan. *Blog: vytváříme a vedeme internetový deník*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006, 104 s. ISBN 80-251-0927-5.

ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003, 158 s. Psychologická setkávání. ISBN 80-725-4360-1.

TONG, Stephanie Tom, HEINEMANN-LAFAVE, Daria, JEON, Jehoon, KOLODZIEJ-SMITH, Renata a WARSHAY, Nathaniel. The Use of Pro-Ana Blogs for Online Social Support. *Eating Disorders*. 2013, roč. 21 (č. 5), s. 408–422. ISSN 1064-0266.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

WEISS, Petr. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, xiii, 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

YESHUA-KATZ, Daphna a MARTINS, Nicole. Communicating Stigma: The Pro-Ana Paradox. *Health Communication*. 2013, roč. 28 (č. 5), s. 499–508. ISSN 1041-0236.

Ostatní literatura

GANS, Herbert. Urbanism and Suburbanism as Ways of Life. In Pahl, R.E. et al. *Readings in Urban Sociology*. Oxford: Pergamon Press, 1968, s. 95–118.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

GRANOVETTER, Mark S. *The Strength of Weak Ties*. *The American Journal of Sociology*. 1973, roč. 78 (č. 6), s. 1360–1380.

HILL, L. Jean. Psychological sense of community: Suggestions for future research. *Journal of Community Psychology*. 1996, roč. 24, s. 431–438.

KASARDA, John D., JANOWITZ, Morris. Community Attachment in Mass Society. *American Sociological Review*. 1974, roč. 39 (č. 3), s. 328–339.

MCMILLAN, W. David. Sense of community. *Journal of Community Psychology*. 1996, roč. 24, s. 315–325.

MCMILLAN, W. David a CHAVIS, M. David. Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*. 1986, roč. 14, s. 6–23.

PRETTY, Grace, BISHOP, Brian, FISHER, Adrian, SONN, Christopher. Psychological sense of community and its relevance to well-being and everyday life in Australia. *The Australian Psychological Society Ltd* [online], 2013, s. 25 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://groups.psychology.org.au/assets/files/community-updated-sept061.pdf>

WELLMAN, Barry. The Community Question: The Intimate Networks of East Yorkers. *American Journal of Sociology*. 1979, roč. 84 (č. 5), s. 1201–1231.

WELLMAN, Barry a HAYTHORNTHWAITE, Caroline A. *The Internet in everyday life*. Malden, MA, USA: Blackwell Pub, 2002, 624 s. ISBN 978-0-631-23508-8.

WELLMAN, Barry a LEIGHTON, Barry. Networks, Neighborhoods, and Communities. *Urban Affairs Review*. 1979, roč. 14 (č. 3), s. 363–390.

WHO. Mental health: a state of well-being. *World Health Organization* [online]. 2014 [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/

WIRTH, Louis. Urbanism as a Way of Life. *The American Journal of Sociology*. 1938, roč. 44 (č. 1), s. 1–24.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Skupiny Pro-ana webové komunity.....	30
Tabulka č. 2: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Primární skupina–rodina“.....	47
Tabulka č. 3: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Sociální život respondenta“.....	48
Tabulka č. 4: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Sebereflexe“.....	49
Tabulka č. 5: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Blog jako zdroj podpory (forma kompenzace)“.....	50
Tabulka č. 6: Ukázka výstupu z procesu otevřeného kódování zobrazující koncept kategorie „Funkce blogu“.....	51

Seznam schémat

Schéma č. 1: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 1 (varianta a).....	52
Schéma č. 2: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 1 (varianta b).....	53
Schéma č. 3: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 2.....	53
Schéma č. 4: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 3.....	54
Schéma č. 5: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 4.....	54
Schéma č. 6: Ukázka konceptu paradigmatického modelu vzniklého z dílčího procesu axiálního kódování dat v rámci respondentky č. 5.....	54
Schéma č. 7: Ukázka finálního paradigmatického modelu vzniklého ze souhrnného procesu axiálního kódování dat v rámci celého výzkumného vzorku.....	55
Schéma č. 8: Ukázka selektivního paradigmatického modelu vzniklého v rámci celého výzkumného vzorku.....	93

Seznam příloh

Příloha A: Ukázka analyzovaného blogu	1
Příloha B: Ukázka analyzovaného blogu.....	1
Příloha C: Ukázka analyzovaného blogu.....	2
Příloha D: Ukázka analyzovaného blogu	2
Příloha E: Ukázka části obsahu jednoho z analyzovaných blogů	3
Příloha F: Ukázka části obsahu jednoho z analyzovaných blogů.....	3

Příloha A: Ukázka analyzovaného blogu

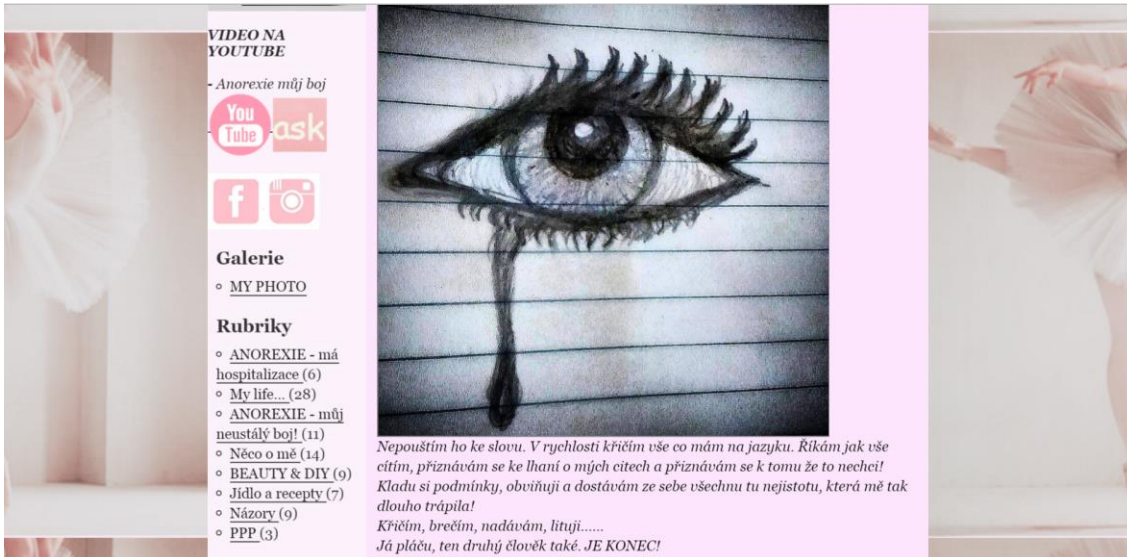
Zdroj: Z etických dôvodů nelze uvést

Příloha B: Ukázka analyzovaného blogu

Zdroj: Z etických důvodů nelze uvést

Příloha C: Ukázka analyzovaného blogu

VIDEO NA YOUTUBE

- Anorexie můj boj

YouTube ask

f Instagram

Galerie

- MY PHOTO

Rubriky

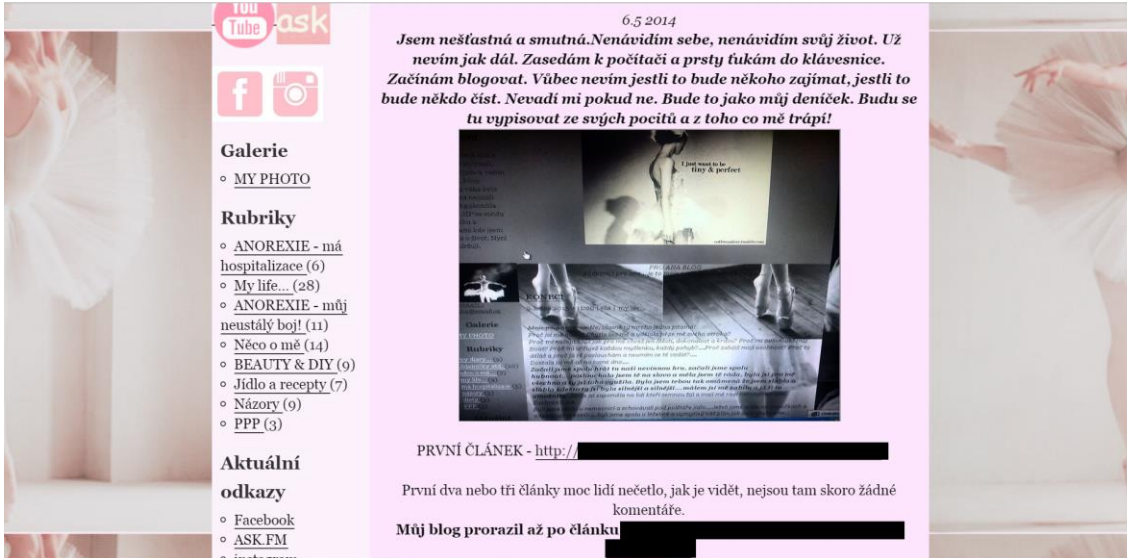
- ANOREXIE - má hospitalizace (6)
- My life... (28)
- ANOREXIE - můj neustálý boj! (11)
- Něco o mě (14)
- BEAUTY & DIY (9)
- Jídlo a recepty (7)
- Názory (9)
- PPP (3)

Nepouštím ho ke slovu. V rychlosti křičím vše co mám na jazyku. Říkám jak vše cítím, přiznávám se ke lhaní o mých citech a přiznávám se k tomu že to nechei! Kladu si podmínky, obviňuji a dostávám ze sebe všechnu tu nejistotu, která mě tak dlouho trápila! Křičím, brečím, nadávám, lituji..... Já pláču, ten druhý člověk také. JE KONEC!

Zdroj: Z etických důvodů nelze uvést

Příloha D: Ukázka analyzovaného blogu

6.5.2014

Jsem nešťastná a smutná. Nenávídím sebe, nenávídím svůj život. Už nevím jak dál. Zasedám k počítači a prsty fukám do klávesnice. Začínám blogovat. Vůbec nevím jestli to bude někoho zajímat, jestli to bude někdo číst. Nevadí mi pokud ne. Bude to jako můj deníček. Budu se tu vypisovat ze svých pocitů a z toho co mě trápí!

PRVNÍ ČLÁNEK - [http://\[redacted\]](http://[redacted])

První dva nebo tři články moc lidí nečetlo, jak je vidět, nejsou tam skoro žádné komentáře.

Můj blog prorazil až po článku [redacted]

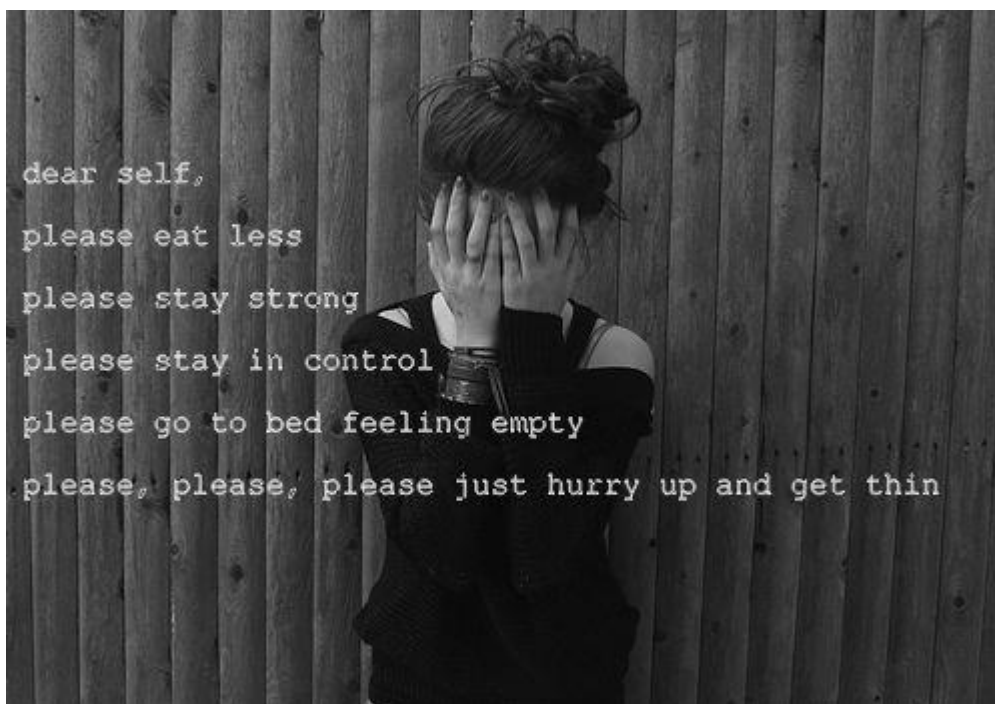
Zdroj: Z etických důvodů nelze uvést

Příloha E: Ukázka části obsahu jednoho z analyzovaných blogů

Zdroj: Z etických důvodů nelze uvést

Příloha F: Ukázka části obsahu jednoho z analyzovaných blogů

Zdroj: Z etických důvodů nelze uvést